

นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

พันเอก ชยพล คำสุวรรณ

6420831032004

148 หน้า (5 เล่ม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2566

นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

พันเอก ชยพล คำสุวรรณ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

LEADERSHIP POLICY ACCORDING TO THE SPECIAL AGRICULTURAL ECONOMIC ZOON MODEL PROJECT THAT AFFECTS THE QUALITY OF LIFE OF THE PEOPLE OF LOEI PROVINCE

COL. CHAYAPHOL KHAMSUWAN

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTLAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE MASTER DEGREE OF POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCE
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**นโยบายผู้นำตามโครงการ โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย**
ชื่อนักศึกษา	:	**พันเอก ชยพล คำสุวรรณ**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**ดร. วีรนุช พรมจักร์**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุขพัฒน์ อนนท์จารย์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....

(ดร. วีรนุช พรมจักร์)

กรรมการ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพล พรมกุล)

กรรมการ .....

(ดร. อาทิตย์ แสงเฉวก)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Topic	:	Leadership policy according to the Special Agricultural Economic Zone model project that affects the quality of life of people in Loei Province
Student's Name	:	Col. Chayaphol Khamsuwan
Degree Sought	:	Master of Political Science
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Dr. Weeranuch Promjak

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....

(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri)

Thesis Committee :

Chairman .....

(Assoc. Prof Dr. Sukhapat Anonjarn)

Member (Advisor) .....

(Dr. Weeranuch Promjak)

Member .....

(Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun)

Member .....

(Dr. Artit Saengchawek)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย**
ชื่อนักศึกษา	:	**พันเอก ชยพล คำสุวรรณ**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**ดร. วีรนุช พรมจักร์**

สารนิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิเคราะห์นโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ 2) นโยบายของผู้นำตามโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย และ3) ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลยกลุ่มป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้นำอำเภอ 1. พัฒนาการอำเภอ 2. พัฒนากรตำบล 8 ราย ประชากรทำอาชีพเกษตรกร จำนวน 15 ราย ใน 4 อำเภอของจังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 23 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยใช้พรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ด้านผู้นำ มีการรับนโยบายจากรัฐบาลสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร มีหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่โครงการได้กำหนดไว้ ตามทฤษฎี SWOT Analysis

2) นโยบายของผู้นำตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ในเบื้องต้นจะเป็นการถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปสู่ผู้นำของชุมชน หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่เกษตรกร การนำนโยบายลงสู่พื้นที่เริ่มจากกรมพัฒนาชุมชนรับนโยบาย และทำเอกสารมาถึงจังหวัดเลย ทางจังหวัดจะสั่งการให้อำเภอแต่ละอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกร และการเปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือ มีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้งานมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์บริหารจัดการดิน และน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

3) ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย การเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านกายภาพ คือพื้นที่ได้รับการปรับให้เข้ากับ

รูปแบบของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เกิดสภาพพื้นที่มีความสวยงาม เกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้พื้นที่ ด้านคุณภาพชีวิต สุขภาพกาย และใจดีขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น บริโภคอาหารปลอดสารพิษ และด้านเศรษฐกิจทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จำหน่ายสินค้าเกษตรในชุมชน

คำสำคัญ: นโยบายผู้นำ, โครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ, คุณภาพชีวิตของประชาชน จังหวัดเลย

ABSTRACT

Thematic Topic	:	**Leadership Policy According to the Special Agricultural Economic Zoon Model Project That Affects the Quality of Life of the People of Loei Province**
Student's Name	:	**Col. Chayaphol Khamsuwan**
Degree Sought	:	**Master of Political Science**
Anno Domini	:	**2023**
Advisor	:	**Dr. Weeranuch Promjak**

This thesis is qualitative research. The objectives are to study 1) analyze policies of the Special Agricultural Economic Zone model 2) policies of leaders according to the Special Agricultural Economic Zone model. that affects the quality of life of the people of Loei Province and 3) the results of the implementation of the special agricultural economic zone model policy that affects the quality of life of the people of Loei Province. Target groups include the district leadership group 1. District development 2. Subdistrict development, 8 people, population Working as farmers, 15 people in 4 districts of Loei Province, totaling 23 people, used a structured interview form as a tool to collect data. and present information using descriptive methods

The research results found that

1) Results of policy analysis of Special Agricultural Economic Zones: Leaders receive policies from the government that can transfer knowledge to farmers. There are clear criteria for participating in the project. There is an analysis of appropriate areas for driving policy to meet the project's objectives. Follow the criteria that the project has set according to the SWOT Analysis theory.

2) Leaders' policies according to the Special Agricultural Economic Zone model policy that affect the quality of life of the people in Loei Province. Initially, it will be a presentation of His Majesty King Bhumibol Adulyadej's philosophy of sufficiency economy. Bhumibol Adulyadej the Great, Borommanat Bophit, to the leader of the community. After that it will be distributed to farmers. Bringing the policy to the area starts with

Community Development Department accepts the policy and make documents to arrive in Loei Province The province will give orders to each district. Publicize it to community leaders. To spread news to farmers And the change after receiving it as a Special Agricultural Economic Zone is the development of empty areas.

that are not in use to be developed for fertility, soil and water management, and organic farming Improving the quality of life of farmers

3) The results of implementing the Special Agricultural Economic Zone model policy that affects the quality of life of the people of Loei Province. Physical changes of farmers That is, the area has been adapted to the format of the Special Agricultural Economic Zone model project. The area is beautiful.

Maximize the benefits of using space In terms of quality of life, physical and mental health, relationships in the family are warm. Consume non-toxic food And on the economic side, farmers can reduce expenses and increase income by selling agricultural products in the community.

Keywords: Leadership policy, special agricultural economic zone model project, people's quality of life

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วีรนุช พรมจักร์ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ. ดร. สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ ดร. อาทิตย์ แสงเฉวก อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ ผศ. ดร. สุรพล พรมกุล กรรมการ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนได้แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ดอกจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเชษฐ์ โทอื้น และ ดร. กรรณิกา ไวโสภา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น รวมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จากพัฒนาการอำเภอนาด้วง, พัฒนาการอำเภอปากชม, พัฒนาการอำเภอท่าลี่ และพัฒนาการอำเภอเชียงคาน ที่อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ของท่าน และขอขอบคุณกลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ที่ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่คอยช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ตลอดจนพี่ ๆ เพื่อน ๆ ที่คอยเกื้อหนุนและให้กำลังใจเสมอมา ท้ายที่สุดนี้กราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้องทุกคน ซึ่งเป็นผู้ที่เกื้อหนุนสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และเป็นกำลังใจเป็นแรงผลักดันสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในคุณูปการของครูบาอาจารย์ บุพการี บูรพาจารย์ ครอบครัว และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จทางการศึกษา

พันเอก ชยพล คำสุวรรณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ช**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ซ**

สารบัญ ..... **ฌ**

สารบัญตาราง ..... **ฏ**

สารบัญภาพ ..... **ฑ**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 4

1.3 ขอบเขตของการวิจัย 5

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา 5

1.5 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา 6

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา 6

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง **7**

2.1 แนวคิดทฤษฎีนโยบายผู้นำ 7

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์นโยบาย 11

2.3 แนวคิดหลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) 13

2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม 18

2.5 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต 22

2.6 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 32

2.7 พื้นที่เศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจังหวัดเลย 49

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 51

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย 54

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย **55**

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย 55

3.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 55

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้เครื่องมือ 56

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 56

บทที่ 4 ผลการวิจัย 58

4.1 ผลของการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ 58

4.2 นโยบายของผู้นำตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย 78

4.3 ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย 80

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 83

5.1 สรุปผลการวิจัย 83

5.2 อภิปรายผลการวิจัย 84

5.3 ข้อเสนอแนะ 87

บรรณานุกรม 89

ภาคผนวก 96

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 97

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย 99

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 103

ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 126

ภาคผนวก จ ภาพประกอบการให้สัมภาษณ์ 133

ประวัติผู้วิจัย 138

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	การวิเคราะห์ความเข้าใจเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ.....	61
4.2	วิเคราะห์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร	63
4.3	วิเคราะห์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของผู้นำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร	65
4.4	การวิเคราะห์การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของเกษตรกร...	66
4.5	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้นำ และเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการฯ	71
4.6	วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ของผู้นำ และเกษตรกร ต่อโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ.....	75
4.7	วิเคราะห์ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย.....	82

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	54
4.1	วิเคราะห์เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ	80

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจชั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป" (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น 20 ธันวาคม 2516) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้มีพระราชดำรัสในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2517) เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีภูมิคุ้มกันตนเองจากระบบทุนนิยมของชาติตะวันตก เพื่อไม่ให้ประชาชนตกอยู่ภายใต้การครอบงำของระบบทุนนิยมใน ทุกมิติ โดยให้รู้จักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไข มีความรู้ และมีคุณธรรมนำสู่ ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม/สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน..." (พระราชดำรัสในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง, พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517)

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจ นายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ 1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้ เพิ่มสูงขึ้น และมีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัว ที่อบอุ่นและเป็นสุข 2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่งคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา 3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดย ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอารัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน 4. มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (way of life) ของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่ง ให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสินเกิดการทุจริต

คอร์รัปชั่น เป็นปัญหาสังคมที่ ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549, หน้า 39 - 45)

ประเทศไทยได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้ 1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทางทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่ 2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนาในลักษณะองค์รวม 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง รวดเร็ว 5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มิตรไมตรี เอื้ออาทร มีความเพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 ได้น้อมนำพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 “พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตร โดยมีการผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านให้สอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ ต่อมารัฐบาลจึงได้นำเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 - 11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืดหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 - 11 พ.ศ. 2545 - 2559)

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 การดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบโมเดลเศรษฐกิจพิเศษการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” ได้นำเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยมีหน่วยงานหลัก คือ กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์ของกรมการพัฒนาชุมชนที่มุ่งหวังว่า จะช่วยทำให้พี่น้องประชาชน มีเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565

ซึ่งงานพัฒนาชุมชน ถือได้ว่าเป็นประโยชน์กับพี่น้องประชาชน มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศชาติ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” จะเป็นหนทางหนึ่ง ที่จะทำให้กรมการพัฒนาชุมชน เดินไปถึงจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ นำไปสู่สังคมอุดมคติ ร่วมกันได้อย่างประสบผลสำเร็จ (ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา, 2561)

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ SEDZ (Sufficiency Economy Development Zone) นั้นมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุก ช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พร้อมรับมือภัยพิบัติ น้ำท่วม น้ำแล้ง จากการประมวลและสรุปองค์ความรู้ แบบอย่างการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในช่วงที่ผ่านมา และจัดทำโครงการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงสอดคล้องกับวาระแห่งชาติเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อนำมาเป็นกรอบและทิศทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย พร้อมทั้งการสร้างความพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งในระดับพื้นที่ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนและ SMEs สร้างความมั่นคงทางน้ำ อาหาร พลังงานให้กับครัวเรือนและชุมชน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกลไกขับเคลื่อนประกอบด้วยคณะกรรมการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันระดับจังหวัด คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อขจพ.) (https://www.thaigov.go.th.)

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ SEDZ นี้ เป็นแนวทางที่ภาครัฐสนับสนุนการจ้างงาน โครงสร้างพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์พื้นฐาน และการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของพี่น้องประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ด้วยการดึงภาควิชาการมาร่วมพัฒนาและยกระดับศักยภาพตัวบุคคล ต่อยอดด้วยงานวิจัยและนวัตกรรมที่เหมาะสม มีภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนโครงการวางแผนพัฒนา และต่อยอดผลผลิตต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากความสมบูรณ์ของการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยพิบัติซ้ำซาก โดยใช้โอกาสจากภาคแรงงานที่มีทักษะและศักยภาพที่ประสบปัญหาว่างงานในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 และกลับไปยังบ้านเกิดมาร่วมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการให้ความรู้ตามแนวพระราชดำริหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ควบคู่กับการศึกษารากเหง้า ภูมิปัญญาดั้งเดิม เพิ่มพูนด้วยชุดความรู้ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาของพื้นที่และภูมิสังคม ยกระดับเป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่” เพื่อขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่าน 9 กิจกรรม ได้แก่

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติการ 2) พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติการ 3) บ่มเพาะพัฒนาบุคลากร 7 ภาคี คือ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคศาสนา ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคสื่อมวลชน และเร่งสร้างผู้ประกอบการใหม่ 4) สร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก 5) ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประจักษ์ผ่านการฝึกปฏิบัติร่วมในรูปแบบจิตอาสาพัฒนา และจิตอาสาภัยพิบัติ 6) ต่อยอดผลผลิตเพื่อพัฒนาธุรกิจร่วมกับภาคเอกชนด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) 7) จัดทำแพลตฟอร์มขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ด้วยระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ 8) สร้างนวัตกรรมจากฐานการวิจัยเพื่อพัฒนาตลาดและธุรกิจในพื้นที่ 9) สร้างการรับรู้และจดจำ และการสื่อสารสังคมเชิงรุก

การขับเคลื่อนในพื้นที่จะแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน/ตำบล ระดับอำเภอ และ ระดับจังหวัด ผ่านแนวทางระบบเกษตรสองขา “พอเพียง แบ่งปัน แข่งขันได้” โดยใช้รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” มาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินการผ่านกลไกการมีส่วนร่วมและภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามบริบทของพื้นที่ที่กำหนดร่วมกัน และส่งผลต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มพื้นที่จัดเก็บคาร์บอนและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม เป็นการนำการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จังหวัดเลยเป็นพื้นที่ราบสูงสลับกับภูเขาสูง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีรายได้จากการค้าขายสินค้าทางการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ, ภัยจากไวรัสโคโรน่า 2019 รวมทั้งปัญหาอุทกภัยมาโดยตลอด ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณะภัยดังกล่าว ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าในราคาที่คุ้มค่าได้ด้วยปัจจัยต่าง ๆ อาทิ การถูกกดราคาสินค้าเนื่องจากสินค้าทางการเกษตรคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ส่วนหนึ่งได้รับความเสียหายจากอุทกภัย เป็นต้น

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย, 2560) ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายผู้นำตามโครงการ โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย รวมทั้งศึกษาการดำเนินงานตามศาสตร์พระราชาในจังหวัดเลยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

1.2.2 เพื่อศึกษานโยบายของผู้นำตามโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

1.2.3 เพื่อศึกษาผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาในประเด็นเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวข้อง ต่อไปนี้

1.3.1.1 ศึกษานโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

1.3.1.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายผู้นำตามโครงการ โคก หนอง นา โมเดล มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่นำมาศึกษาคือกลุ่มผู้นำที่ดำเนินการตามนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ จำนวน 4 อำเภอ ในจังหวัดเลย ดังนี้

1.3.2.1 กลุ่มผู้นำอำเภอละ 2 ราย คือ 1. พัฒนาการอำเภอ 2. พัฒนากรตำบล

1.3.2.2 ประชากรทำอาชีพเกษตรกร จำนวน 15 ราย ใน 4 อำเภอ ของจังหวัดเลย ดังนี้

1. อำเภอปากชม จำนวน 3 ราย
2. อำเภอนาด้วง จำนวน 4 ราย
3. อำเภอท่าลี่ จำนวน 4 ราย
4. อำเภอเชียงคาน จำนวน 4 ราย

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตพื้นที่อำเภอปากชม, อำเภอนาด้วง, อำเภอท่าลี่ และอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ปีการศึกษา 2565

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องดังกล่าวเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะศึกษาวิจัยจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรภายในพื้นที่จังหวัดเลยจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มโดยการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

นโยบายผู้นำ หมายถึง การปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยนำนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเพื่อ แก้ไขปัญหา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย พัฒนาการอำเภอ และพัฒนากรตำบล โดยนำนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ไปดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนด และพัฒนา ขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้น จะมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเลยที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านทางการเกษตร โดยเป็นเขตที่ได้รับผลกระทบ โควิด – 19 ประสบภัยพิบัติอุทกภัยและภัยอื่น ๆ ในจังหวัดเลย ได้ 4 อำเภอประกอบด้วย อำเภอปากชม, อำเภอนาด้วง, อำเภอท่าลี่ และอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

โคก หนอง นา โมเดล หมายถึง การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ โคก – หนอง - นา โมเดล เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมี มนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้น อย่างเป็นระบบ

ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางหรือหลักในการบริหารจัดการที่ดิน และน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้วิจัยได้นำไปใช้ในพื้นที่การเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า

คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ของประชาชนในจังหวัดเลยทั้งร่างกายและจิตใจสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดีขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพ ส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

เกษตรกรรม คือ การใช้ที่ดินเพาะปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ การประมง และการป่าไม้นำนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.6.1 ได้รับความรู้เรื่องนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

1.6.2 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

2.1 แนวคิดทฤษฎีนโยบายผู้นำ

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์นโยบาย

2.3 แนวคิดหลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.5 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.6 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.7 พื้นที่เศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจังหวัดเลย

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีนโยบายผู้นำ

2.1.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) หรือความเป็นผู้นำ หมายถึงความสามารถในการนำ (The American Heritage Dictionary, 1985, p. 719) จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจ และมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้วเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำหรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพการศึกษานั้นได้ศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะ (Traits) ของผู้นำอำนาจ (Power) ของผู้นำพฤติกรรม (Behavior) ของผู้นำแบบต่าง ๆ และอื่น ๆ ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา และพยายามจะหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในแต่ละองค์การและในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน

ความหมายของภาวะผู้นำได้มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลาย และแตกต่างกัน ซึ่ง ยุคล์ (Yukl,1989, p. 3) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ความหมายของภาวะผู้นำมีหลากหลาย และแตกต่างกันก็เนื่องจากขอบเขตเนื้อหาและความสนใจในภาวะผู้นำในการศึกษาของนักวิจัยแตกต่างกันในที่นี้จึงขอนำเสนอให้ศึกษาดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำ คือความริเริ่มและธำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกของกลุ่ม (Stogdill, 1974, p. 411)

2. ภาวะผู้นำ คือความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการ หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ (McFarland, 1979, p. 303)

3. ภาวะผู้นำ คือศิลปะในการชี้แนะลูกน้อง หรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น และเต็มใจ (Schwartz, 1980, p. 491)

4. ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่มหรือจุดมุ่งหมายขององค์การ (Mitchell and Larson, Jr., 1987, p. 435)

5. ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของศิลปะของการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นเพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Koontz and Weihrich, 1988, p. 437)

6. ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหมายที่ตั้งไว้ (Robbins, 1989, p. 302)

7. ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการชี้แนะและอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม (Stoner and Freeman, 1989, p.459)

8. ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้นำให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการโดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง (พยอม วงศ์สารศรี, 2534, หน้า 196)

จากการวิเคราะห์ความหมายของภาวะผู้นำข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับกลุ่มคน และสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ภายในต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ในการนี้จะมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่าถูกกำหนดหรือยอมรับให้เป็นผู้นำ (Leader) เนื่องจากมีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ จากบุคคลอื่น ๆ ของกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นผู้ตาม (Followers) หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้อง (Subordinates) หรือผู้ปฏิบัติ สำหรับความหมายของภาวะผู้นำเกือบทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำ (Leader) พยายามจะมีอิทธิพลต่อผู้ตาม (Followers) ในกลุ่มหรือบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้มีทัศนคติ พฤติกรรม และอื่น ๆ ไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์การประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าภาวะผู้นำ (Leadership) คือกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตน หรือกลุ่มตน กระตุ้นชี้นำผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการโดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย

คุณลักษณะของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

หากพิจารณาถึงสังคมของประเทศไทยพระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาหลักประจำชาติ การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ก็น่าจะเอื้อกับวัฒนธรรมไทยไม่มากก็น้อย การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ก็เพื่อการเป็นผู้นำที่ดี และคำสั่งสอนที่สำคัญๆ ของพระพุทธองค์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้นำที่ดี หรือวิถีทางของการที่จะเป็นผู้นำที่ดีเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ (พงศ์ หรดาล, 2546, หน้า 163) ได้แก่ ทศพิธราชธรรม 10 ประการ, อธิษฐานธรรม

4, พรหมวิหารธรรม 4, อคติ 4, คหิสุข 4, สังคหะวัตถุ 4, ขันติโสรัจจะ หิริโอตัปปะ, อิทธิบาท 4, เวสารัธ ชกรณะ 5, ยุติธรรม 5, อปริหานิยธรรม 7, นาถกรณธรรม 10, กัลยาณมิตรธรรม 7 และบารมี 10 ประการ (ทศบารมี) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารและจัดการสมัยใหม่ได้ โดยจะขอยกตัวอย่างเพียงบางหลักธรรมมาอธิบาย ดังนี้

1. อคติ 4 (Prejudice) คือ ความเอนเอียงแห่งอารมณ์ ผุดขึ้นจากความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและช่องว่างในสังคม มี 4 ประการ

1.1 ฉันทาคติ (prejudice caused by love or desire) ลำเอียงโดยสนับสนุนพรรคพวกที่ชอบพอ หรือผู้จ่ายสินจ้างแก่ตน

1.2 โทสาคติ (prejudice caused by hatred or enmity) ลำเอียงเข้าข้างหรือลงโทษฝ่ายที่ตนเกลียดชังให้หนักกว่าฝ่ายที่ตนชอบพอ

1.3 โมหาคติ (prejudice caused by delusion or stupidity) ลำเอียงเสียความยุติธรรมเพราะโฉดเขลา ไม่รู้ทันเหตุการณ์ที่แท้จริง

1.4 ภยาคติ (prejudice caused by fear) ขาดดุลยอมร่วมด้วยเพราะเกรงอำนาจอิทธิพลหรือกลัวจะขาดผลประโยชน์ (ThaiTipitaka 21/17/23)

2. สังคหวัตถุ 4 (Base of sympathy) คือ ธรรมเพื่อให้คนเป็นที่รักของคนทั่วไป ซึ่งได้แก่

2.1 ทาน (giving offering) คือการให้ เสียสละ แบ่งปันแก่ผู้อื่น เช่น การให้รางวัลสวัสดิการที่ดี เป็นต้น

2.2 ปิยวาจา (Kindly speech) คือ พูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคล เวลา สถานที่ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดในทางสร้างสรรค์ และเกิดกำลังใจ เช่น การควบคุม การจูงใจ เป็นต้น

2.3 อัตถจริยา (useful conduct) ทำตนให้เป็นประโยชน์ตามกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์ และเวลา เช่น การพัฒนาคน การบริหารงานตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น

2.4 สมานัตตตา (even and equal treatment) คือทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข เช่น การสื่อสาร การมอบอำนาจ เป็นต้น (อังคุตรนิกาย (ไทย) 21/32/51 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักธรรมทั้งหลายนี้หากผู้นำ และบุคคลใดนำไปปฏิบัติก็จะเกิดความมั่นคงและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น และเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัฒน์ เครื่องมือป้องกันความล้มเหลวสำหรับผู้นำ (Skyhook for Leadership Model) มุกดา สุนทรรัตน์ (2547 : 49 - 50) Chief Human Resources Officer, Human Resources Division ของ บริษัท เอซีเอสจี (ประเทศไทย) จำกัด (ACSG (Thailand) Co., Ltd.) กล่าวว่า ACSG ได้แสวงหารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับองค์การ และเลือกใช้รูปแบบของ Skyhook for Leadership Model ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ John A Shtocren โดยได้ศึกษาผลงานและจากการเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัท

ขนาดใหญ่ระดับโลกหลาย ๆ บริษัท อาทิ AT&T, Coca Cola, Ford, 3M, และ University of Michigan เป็นต้น แล้วสรุปแนวทางการบริหารเพื่อความสำเร็จ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำต้องมีความฝันและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อจะสามารถนำทีมไปสู่จุดหมายนั้น ๆ ได้

2. การให้ความน่าเชื่อถือแก่ทีม (Trust) ในการทำงานร่วมกันจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อมั่นในความสามารถของทีมงาน โดยยึดผลงานเป็นหลัก (Production Oriented) และกระบวนการทำงานจะยึดพนักงานเป็นศูนย์กลาง โดยจะมีการให้ความรู้ ในงานแก่พนักงานอย่างต่อเนื่อง

3. การสื่อสารแบบเปิด (Open Communication) คำนึงถึงความสำคัญของการสื่อสาร สร้างระบบการทำงานที่สื่อสารข้อมูลให้พนักงานทราบถึงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และมีส่วนร่วมในการกำหนด แผนงานและเป้าหมายในการทำงาน

4. การสร้างงานให้มีคุณค่า (Meaningful Work) ทั้งกับตัวผู้นำและทีมงาน สนุกกับงาน เพราะได้ปฏิบัติงานที่ท้าทาย มอบหมายงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของพนักงาน มีการจัดคนให้เหมาะกับงาน ประกอบกับผู้นำเป็นผู้สอนงานที่ดี ตลอดจนให้คำปรึกษาเมื่อพนักงานเกิดปัญหา

5. การมอบอำนาจ (Empowerment) การให้พนักงานได้รับผิดชอบงานแบบเบ็ดเสร็จ โดยสร้างมาตรฐานระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แสดงการยอมรับ และเชื่อมั่น ผู้นำต้องไม่ปฏิบัติงานแบบ Routine แต่ต้องกระจายให้พนักงาน

6. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) เป็นการผลักดันให้ผู้นำตระหนักถึงความสำคัญของทีมงาน และพัฒนาทีมงานโดยการกำหนดแนวทางและขอบเขตการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เชื่อมั่นในความสามารถของทีมงาน ให้ความสำคัญกับการทำงานข้ามสายงาน (Cross Function) อีกทั้งผู้นำยังต้องสามารถประสานความแตกต่างของคนในทีมเข้าด้วยกันด้วย เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่องค์การ

7. การรู้จักเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม (Transformation) ผู้นำต้องวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างวิสัยทัศน์และสภาพการณ์ปัจจุบันขององค์การ เพื่อวางกลยุทธ์และแผนปฏิบัติ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ได้ตามเป้าหมาย

มุกดา สุนทรรัตน์ (2547) ได้สรุปว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเปรียบเสมือนการส่งเสริมความแข็งแกร่งในการบริหารงานแก่องค์การ “การนำเครื่องมือป้องกันความล้มเหลว” มาประยุกต์ใช้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การไปสู่ความก้าวหน้าต่อไป

จากแนวคิดผู้นำตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นผู้นำที่มีจิตสาธารณะ ตั้งมั่นตนอยู่ในครรลองครองธรรม และเปี่ยมด้วยความมีเมตตา บนพื้นฐานที่ถูกต้องและดีงาม

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์นโยบาย

การวิเคราะห์นโยบาย คือ ขั้นตอนที่เราได้จำแนกและประเมินทางเลือกของนโยบายหรือแผนงานที่เราต้องการใช้บรรเทา หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจหรือกายภาพ โดย Carl V. Patton, (1993) ชาวอเมริกันซึ่งเป็นนักวิเคราะห์นโยบายชั้นนำ ได้เสนอการวิเคราะห์นโยบาย และการวางแผน (Basic Methods of Policy Analysis and Planning) เมื่อปี พ.ศ. 2528 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยืนยัน และกำหนดรายละเอียดของปัญหา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องที่สุด และสำคัญมากที่สุดเนื่องจากมีบ่อยครั้งที่วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนหรือบางครั้งขัดแย้งกันเอง ขั้นตอนนี้จะเป็นรากฐานต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของผลลัพธ์ที่จะได้ตลอดทั้งกระบวนการวิเคราะห์นโยบาย นักวิเคราะห์จะต้องถามคำถามต่อทั้งผู้สนใจที่เกี่ยวข้อง และแนวทางของผลลัพธ์ที่จะได้รับเราควรตั้งคำถามของปัญหาในแนวทางที่ลดความคลุมเครือต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการอ้างอิงในอนาคต

2. กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผล เพื่อเปรียบเทียบวัด และเลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จึงควรถูกกำหนดขึ้นในขั้นตอนนี้ควรจะมีการพิจารณาต้นทุน ผลประโยชน์ที่จะได้รับสุทธิ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเสมอภาค และความคล่องตัวในการบริหาร ความสอดคล้องกับกฎหมาย และการยอมรับได้ทางการเมือง ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ควรได้รับการพิจารณาในการประเมินผลนโยบาย ซึ่งนโยบายจะส่งผลเสียหรือได้ประโยชน์ ต่อเฉพาะบางกลุ่มหรือต่อกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับจำนวนของทางเลือก และทางเลือกที่ยุ่งยากมากกว่าทางเลือกอื่น ๆ ควรได้รับการพิจารณาแต่ในท้ายที่สุดแล้วจะถูกตัดสินโดยการวิเคราะห์ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย

3. กำหนดทางเลือกของนโยบาย ควรดำเนินการขั้นตอนที่ 1 และ 2 ให้แล้วเสร็จเรียบร้อยก่อนเพราะการวิเคราะห์นโยบายเป็นหลักการที่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างทางเลือกของนโยบายมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจนทางเลือกที่เป็นไปได้ประกอบด้วย “แนวทางการไม่มีการดำเนินการอะไรเลย (Do nothing approach)” และวิธีการอื่นที่ส่งผลดีต่อผลลัพธ์ที่ได้การผสมผสานทางเลือกต่าง ๆ ทำให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาที่ดีซึ่งไม่เคยคาดคิดมาก่อน การอาศัยประสบการณ์ในอดีตจากกลุ่มอื่น ๆ หรือการวิเคราะห์นโยบายช่วยสร้างความเข้าใจและการวิเคราะห์ที่ละเอียดมากขึ้น ตลอดทั้งมีความจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการกำหนดจำนวนทางเลือกแต่เนิ่น ๆ ในขั้นตอนนี้ทางเลือกทั้งหมดจะได้รับการพิจารณาก่อนจัดเป็นหมวดหมู่ของทางเลือกต่าง ๆ ที่ได้รับการปรับลดจำนวนแล้ว การระดมสมอง การวิจัย การทดลอง การเขียนวิเคราะห์สถานการณ์หรือหลักการในการเขียนแผนที่มโนทัศน์ (Concept mapping) ช่วยค้นหาทางเลือกใหม่ซึ่งจะช่วยนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. ประเมินทางเลือกของนโยบาย การประมวลทางเลือกต่าง ๆ ไปเป็นยุทธศาสตร์เป็นขั้นตอนต่อไปเพื่อให้ บรรลุผลของการวิเคราะห์นโยบายอย่างละเอียด มีความจำเป็นต้องประเมินว่าความเป็นไปได้ของแต่ละทางเลือกทำให้เกิดประโยชน์ต่อหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แล้วอย่างไร ดังนั้นจึงมีความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ระดับความแตกต่างของอิทธิพล ซึ่งก็คือปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านด้านสังคม ปัญหาในมิติต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งก็คือผลตอบแทน และต้นทุนต่อทางเลือก คำถามทางการเมืองต่าง ๆ ในการบรรลุเป้าหมายได้รับการวิเคราะห์เพื่อดูว่าได้ตอบสนองความต้องการภาคส่วนที่ให้ความสนใจของการวิเคราะห์นโยบายมากน้อยเพียงใด ซึ่งการวิเคราะห์อย่างกระชับนี้ ปัญหาต่าง ๆ อาจยังไม่ปรากฏชัดตามที่ได้กำหนดไว้ ปัญหาที่กำหนดไว้ในขั้นตอนแรกอาจมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะถูกอธิบายภายหลังการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ในรายละเอียด มุมมองใหม่ ๆ ของปัญหาบางทีพบว่ามีอยู่บ้าง และมีความแตกต่างจากปัญหาที่ระบุไว้เดิม กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้วิธีการวิเคราะห์นโยบายเกิดการนำข้อมูลต่าง ๆ กลับมาใช้ใหม่ในทุกขั้นตอน ประสิทธิภาพจะสูงขึ้นเมื่อหลาย ๆ โครงการได้รับการวิเคราะห์ และประเมินแทนที่จะเป็นโครงการเดียว และมีรายละเอียดมากทำให้มีกรอบของทางเลือกที่เป็นไปได้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่ง Patton แนะนำให้หลีกเลี่ยงการใช้แนวทางที่นำมาใช้ได้ทั่วไป (Toolbox approach) ซึ่งค้นหาทางเลือกต่าง ๆ โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ที่คุ้นเคย แต่ควรเปลี่ยนมาใช้แนวทางการวิเคราะห์ที่แตกต่างเพื่อการวิเคราะห์หาทางเลือกที่เป็นไปได้ที่หลากหลาย ซึ่งเห็นได้ชัดเจนถึงความจำเป็นในการประเมินแต่ละทางเลือกให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินที่หลากหลายตามลักษณะเฉพาะตัวของวิธีการวิเคราะห์นโยบาย

5. แสดงและสร้างความแตกต่างระหว่างทางเลือกของนโยบาย ผลของการประเมินทางเลือกที่เป็นไปได้ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงระดับของความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ ที่กำหนดแต่ละตัว วิธีการเปรียบเทียบใช้ในการสรุปคุณภาพต่าง ๆ มีส่วนช่วยในการสร้างความแตกต่างระหว่างทางเลือกสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ใช้กับวิธีการเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการพิจารณาความซับซ้อนทางการเมืองสามารถหลอมรวมเป็นทางเลือกทั่ว ๆ ไปที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นทำการวิเคราะห์ในการเปรียบเทียบ และสร้างความแตกต่างของแต่ละทางเลือกจึงมีความจำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และด้านการบริหารจัดการของแต่ละทางเลือก การวิเคราะห์นโยบายเป็นปัจจัยหลักของการตัดสินใจเพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างทางเลือกแสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางบวก และทางลบที่ถูก นำมาใช้ในการดำเนินนโยบาย แนวทางด้านการเมืองนี้ในที่สุดแล้วจะวิเคราะห์ว่าจำนวนของผู้มีส่วนร่วมนี้จะมีส่วนช่วยปรับปรุงหรือลดการดำเนินนโยบายอย่างไร นอกจากนี้ยังช่วยวิจารณ์ว่าความร่วมมือภายในของหน่วย ที่สนใจหรือภาคส่วนที่สนใจจะมีบทบาทที่สำคัญอย่างไร ต่อผลลัพธ์ของการวิเคราะห์นโยบายการผสมผสานสองหรือสามทางเลือกเข้าด้วยกันเป็นวิธีที่พบได้บ่อย ๆ ในการบรรลุผลการวิเคราะห์นโยบายที่สมเหตุสมผล

6. ติดตามนโยบายที่นำไปปฏิบัติ เพื่อยืนยันถึงความต่อเนื่อง และสรุปว่านโยบายได้ก่อให้เกิดผลกระทบ แม้ว่าหลังจากที่นโยบายบางอย่างได้นำไปสู่การปฏิบัติแล้วก็ยังมีข้อสงสัยว่าปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมหรือไม่ และแม้กระทั่งต้องการทราบว่านโยบายที่ถูกเลือกมาใช้นั้นกำลังมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสมหรือไม่ ข้อคำนึงนี้ต้องการให้มีการรักษาและติดตามนโยบาย และแผนงานต่าง ๆ ในระหว่างการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อรับรองว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากความไม่ตั้งใจ เพื่อวัดผลกระทบที่นโยบายได้สร้างไว้ เพื่อสรุปว่านโยบายได้สร้างผลกระทบตามที่ตั้งใจไว้ และเพื่อตัดสินว่านโนบายดังกล่าว ควรได้รับการดำเนินการต่อ ควรปรับปรุงหรือยกเลิก โดยสาระสำคัญ แล้วเรากำลังพูดถึงน้ำหนักภายในว่าแผนงานนั้นได้สร้างความแตกต่างหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่การประเมินแผนงานและการออกแบบงานวิจัยได้ถูกผนวกไว้ในขั้นตอนพิเศษนี้ (เชิญ ไกรนรา, 2555)

จากแนวคิดการวิเคราะห์นโยบายข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์นโยบายคือ การเริ่มจากเข้าใจประเด็นของปัญหาพร้อมกับกำหนดหนทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ไขประเด็นปัญหาให้ครอบคลุมในทุกมิติโดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และติดตามประเมินผลทั้งในทางบวกและลบเพื่อนำโครงการสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

2.3 แนวคิดหลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

2.3.1 ความหมาย อัลเบิร์ต ฮัมฟรี (Albert Humphrey) ผู้คิดค้น SWOT Analysis ได้ให้ความหมาย ของคำว่า การวิเคราะห์ SWOT (อังกฤษ : SWOT Analysis) หรือในชื่อไทยชื่ออื่นเช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพ หรือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร

2.3.2 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) Wikipeadia ได้ให้ความหมายของคำว่า SWOT Analysis หมายถึง การวิเคราะห์ SWOT (อังกฤษ : SWOT Analysis) หรือในชื่อไทยชื่ออื่น เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพ หรือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการ ทำงานขององค์กร (การวิเคราะห์ SWOT, (ม.ป.ป.)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า SWOT Analysis เป็นเทคนิคที่องค์การ ต่าง ๆ นำมาใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์การ

2.3.3 ความสำคัญของ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้

Strengths - จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

Weaknesses - จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

Opportunities – โอกาสที่จะดำเนินการได้

Threats - อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการขององค์กรที่เหมาะสมต่อไป

2.3.4 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT Analysis

วิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมายในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายองค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

2.3.5 ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทาง หรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มีน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูล เพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่

ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

1.1) จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้นเองว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบ หรือจุดเด่นขององค์กรที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

1.2) จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาส และอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งใน และระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจนโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา และอัตรารู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐาน และการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึง กรรมวิธีใหม่ ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

2.1) โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

2.2) อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางทางตรงและทางอ้อมซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

3) ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว ให้นำจุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอกเพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์ เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไรโดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้ องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบดังนี้

3.1) สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็น สถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุดเนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีจุดแข็ง และโอกาสหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive - Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้าง และปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2) สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็น สถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัย อุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดจนมาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

3.3) สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาส เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

3.4) สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานแต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการดังนั้น แทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

หลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

SWOT Analysis: เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหา สำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต (Vision) SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้

Strengths – จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กร (ปัจจัยภายใน)

Weaknesses – จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบขององค์กร (ปัจจัยภายใน)

Opportunities – โอกาสที่จะทำให้องค์กรดำเนินการได้ (ปัจจัยภายนอก)

Threats – อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ (ปัจจัยภายนอก)

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มี ต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และ

ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็น ประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรที่ เหมาะสมต่อไป

ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากร และความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข็มแข็งขององค์กร

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายใน จากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อยข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งใน และระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงินการงบประมาณ สภาพแวดล้อม ทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และ สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหาภาค และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข็มแข็งขึ้นได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรคแล้ว ให้นำจุดแข็ง - จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบ กับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอกเพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และ

ภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้ องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1 สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive –Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิด และหาประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2 สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุด คือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

3.3 สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์ การพลิกตัว (Turnaround-oriented Strategy) เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

3.4 สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน (https://www.stou.ac.th/SWOT., ออนไลน์)

จากแนวคิดหลักการ SWOT (SWOT Analysis) ข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า SWOT คือ การศึกษา และวิเคราะห์จากสภาพการณ์พื้นฐานภายในองค์กร หรือหน่วยงาน เพื่อให้ทราบถึงสภาพการณ์ภายในซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อมภายนอก (รู้เขา) อย่างชัดเจน โดยวิเคราะห์ให้เห็นถึง โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร เพื่อลดช่องว่างของอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร หรือหน่วยงานให้มากที่สุด เพื่อรับประกันความสำเร็จของภารกิจนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์โครงการเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในพื้นที่จังหวัดเลยต่อไป

2.4 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.4.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัวระดับโรงเรียน ระดับ ชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียนั้น

ยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่าง สมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในชุมชนโดย กระบวนการมีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นจำเป็นจะต้องทำตามขั้นตอน โดย ผู้คนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทุกอย่างต้องมีพื้นฐานคติความคิดในเรื่องของการมีส่วนร่วม ความหมายของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

Arnstein (1969, pp. 216-224) เสนอว่า ระดับการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง มี 8 ระดับ ประกอบด้วย ระดับถูกจัดกระทำ (Manipulation) ระดับการชี้แจง (Therapy) ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) ระดับการปลอบใจ (Placation) ระดับความร่วมมือ (Partnership) ระดับอำนาจและการเป็นตัวแทน (Delegated power) และระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen control) แนวคิดการมีส่วนร่วม Arnstein ข้างต้นมองการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจไปถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ Arnstein ได้แบ่งการมีส่วน ร่วมทั้ง 8 ระดับ ให้เป็น 3 ขั้น ได้แก่

ระดับที่ 1 การไม่มีส่วนร่วม (Non-participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจ แต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรม (Tokenism) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้ามามีส่วนร่วม ในการนำเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมแบบพลังพลเมือง (Citizen power) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ความ คิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมรับฟัง และได้การยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ ผู้เข้าร่วมนั้นเอง

Cohen & Uphoff (1981) กล่าวว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

United Nations (1981) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมคือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและ มีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

Putti (1987) การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พีระ พรนวม (2544) การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกันในการตัดสินใจร่วมกันวางแผนดำเนินงาน หรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี ผลเสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สมยศ นาวีการ (2545) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

สัญญา เคณาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

2.4.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดรับกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984. p.17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้อง อย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบาย และให้ความหมายปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ มากมายซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกบแนวทางการศึกษา ดังนี้

2.4.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981. p.6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร่ 2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (UnitedNations, 1981. p.5) และ รีเดอร์ (Reeder, 1974. p.39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้ง ในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

2.4.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman, 1949. p. 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบทพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.4.2.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 14–15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าชุมชน ต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกาหนดความต้องการและรวมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากร และแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่อง หรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

จากแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านการกำหนดกิจกรรม วางแผน แนว

ทางการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผลของการดำเนินงานจนกิจกรรมเหล่านั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนส่วนรวม

จากแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมข้างต้น ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้นำและเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดเลยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.5 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) โดยรัฐบาลได้มีมติกำหนดโครงการปรับรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ (ปรช.) พ.ศ. 2528 - 2530 มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชาติให้บรรลุถึงขั้นของความจำเป็นขั้นพื้นฐานเรียกว่า จปฐ.8 ได้แก่ อาหารดี (4 เครื่องชี้วัด) ที่อยู่ อาศัย (4 เครื่องชี้วัด) ศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว (6 เครื่องชี้วัด) ครอบครัวปลอดภัย (2 เครื่องชี้วัด) ได้ผลผลิตดี (5 เครื่องชี้วัด) ไม่มีลูกมาก (1 เครื่องชี้วัด) อยากร่วมพัฒนา (7 เครื่องชี้วัด) และพาสู่คุณธรรม (3 เครื่องชี้วัด) หลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้วรัฐบาลจึงได้บรรจุ ปรช. ลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และนำเข้าสู่วาระปกติของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กกช.) ต่อไป (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529)

จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้มีการปรับปรุงจัดหมวดหมู่องค์ประกอบ และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของคนไทยให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น ซึ่งมี 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด ได้แก่ อาหารดี (5 ตัวชี้วัด) มีบ้านอาศัย (5 ตัวชี้วัด) ศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว (12 ตัวชี้วัด) ครอบครัวปลอดภัย (2 ตัวชี้วัด) รายได้ดี (1 ตัวชี้วัด) มีลูกไม่มาก (2 ตัวชี้วัด) อยากร่วมพัฒนา (3 ตัวชี้วัด) พาสู่คุณธรรม (5 ตัวชี้วัด) และบำรุงสิ่งแวดล้อม (2 ตัวชี้วัด) (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท อ้างถึงใน ฤดี กรุดทอง, 2540, หน้า 38-41)

2.5.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้หลายท่าน ดังนี้

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, หน้า 56-57) คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามความต้องการ และความต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา และกาลเทศะ คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

และค่านิยมสังคมตลอดจนแสดงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่คุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ประการ คือ

(1) ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานฯ

(2) ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใสไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเองครอบครัว และสังคมสิ่งแวดล้อมมีความปลอดภัยในชีวิตฯ

(3) ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคมในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข

Dean (1985, p. 98) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตมีคุณค่าในตนเอง ภาวะสุขภาพที่ดี การปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพความสุขสบายทางกายและใจ ชีวิตที่มีความหมายและมีคุณค่า และภาระหน้าที่ของบุคคล

สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ สุขภาพมิได้หมายถึงเฉพาะความพิการและการไม่มีโรคเท่านั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงทั้งปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา กฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุขด้วย

องค์การอนามัยโลก UNESCO (อ้างถึงใน ประเวศ วะสี, 2545, หน้า 9) ซึ่งได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำจากประเทศต่าง ๆ ให้นิยามความหมายของคำว่าสุขภาพว่า “Health is stage of complete physical, mental, social and spiritual well-being, not merely absence of diseases and infirmity”

การไม่มีโรคก็ไม่ได้หมายความว่าสุขภาพดี และแม้มีโรคสุขภาพก็ดีได้ เพราะสุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ หรือสุขภาวะที่สมบูรณ์ เชื่อมโยงกัน

เกษม จันทร์แก้ว (2540, หน้า 28-29) คุณภาพชีวิต (Quality of life) ในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษาอนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิธีการเลี้ยงดู โดยที่คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพบุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าบุคคลที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างไปแต่ละบุคคลอีกด้วย

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (2536 อ้างถึงใน กาจพงษ์ ทองธวัช, 2540, หน้า 14) ให้ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่ไม่เป็นภาระไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่ดีมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่จะดำรงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมของสังคมกับสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาที่ซับซ้อน รวมทั้งสามารถดำเนินวิธีการที่ชอบธรรม เพื่อจะได้มาซึ่งในสิ่งที่ตนประสงค์ภายใต้เครื่องมือ และทรัพยากรที่มีอยู่

กาจพงษ์ ธวัชทอง (2540 อ้างถึงใน วินัย อ่ำดวง, 2553, หน้า 13) ให้ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียง ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว กล่าวคือแต่ละคนหรือแต่ละประเทศ อาจจะกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามความต้องการ และเกณฑ์ในด้านคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลา และสถานการณ์

วันชัย ธนะวังน้อย และยงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541, หน้า 10) ได้สรุปว่า คุณภาพชีวิต (quality of life) หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีในการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร สุขภาพอนามัย รายได้ และการศึกษา เป็นต้น การที่บุคคลจะมีชีวิตที่ดีนั้นจะต้องได้รับการตอบสนองทั้งร่างกาย และจิตใจมีความพึงพอใจในการดำรงชีวิตอยู่ของตนเอง รวมทั้งมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ฤดี กรุดทอง (2540, หน้า 25 - 26) ได้สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง บุคคลที่มีความสุข ความพอใจจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่มีความจำเป็น และความต้องการของร่างกายและจิตใจอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ภายใต้สภาพแวดล้อม และค่านิยมที่สังคมยอมรับหรือในความหมายที่สั้นที่สุด คือ การมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี และมีสติปัญญาที่สมบูรณ์ โดยมีสิ่งที่ใช้ชี้บอกถึงระดับคุณภาพชีวิตประกอบด้วย

(1) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ได้แก่ ปัจจัยสี่ สุขภาพอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวก ภาวะแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การคมนาคมสะดวก โอกาสทางการศึกษาการประกอบอาชีพเท่าเทียมกัน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(2) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์การแสดงอารมณ์ที่เป็นผลจากความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนความรักในหมู่คณะ

(3) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านความคิดจิตใจ เช่น ความมีระเบียบวินัย ค่านิยมทาง วัฒนธรรม ความรู้และสติปัญญา ความสามารถป้องกันแก้ปัญหาในปัญหาระดับบุคคล ครอบครัว และชาติการสร้างความสำเร็จ และการมีเป้าหมายชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้ออารีต่อกัน ความกตัญญู การเสียสละ การจงรักภักดี ความศรัทธาในศาสนา และการละเว้นอบายมุข เป็นต้น

จากแนวคิดการพัฒนาคุณภาพ ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่มีความสุขในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสมแก่ฐานะทางสังคม

2.5.2 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทางสายกลาง

2.5.2.1 ทฤษฎี หรือหลักการทางสายกลาง

เป็นประโยชน์ในการเป็นกรอบคิดประกอบการวางรากฐานกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm) ทางการเมืองเสริมสร้างความพอเพียงในอนาคต เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้นำตามที่ควรเป็น “อริยชน” เพื่อความพอเพียง และ งดเว้นจากการเบียนเบียนตนเอง และผู้อื่น ตลอดทั้งนำพาบ้านเมืองให้พ้นวิกฤต ให้พ้นจากการประหัตประหารต่อกัน

คำนิยามของทางสายกลาง ทางสายกลางคืออะไร และครอบคลุมอะไรบ้าง

ราชบัณฑิตยสถาน (2560) บัญญัติไว้ว่า ทางสายกลางหรือมรรคมีองค์ 8 อันเป็นทางที่จะนำไปสู่ความ ดับทุกข์ ประกอบด้วย

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ 3. สัมมาวาจา การเจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ 6. สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ 7. สัมมาสติ ความระลึกชอบ 8. สัมมาสมาธิความตั้งใจชอบ รวมเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง ได้แก่ การปฏิบัติที่ไม่ตึงนักไม่หย่อนนัก การปฏิบัติที่ไม่ตึงไปทางใดทางหนึ่ง

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2540) ให้นัยเกี่ยวกับทางสายกลางไว้ว่า ในการศึกษาเรื่องมัชฌิมาปฏิปทานั้น ควรจะศึกษา มัชฌิมาปฏิปทาขั้นพื้นฐานทั่วไป คือ อัฏฐังคิกมรรค เป็นลำดับแรก, แล้วศึกษามัชฌิมาปฏิปทาในความหมายชั้น กว้าง คือ โพธิปักขิยธรรมทั้งหมด เป็นลำดับที่สอง, แล้วจึงศึกษามัชฌิมาปฏิปทาในความหมายชั้นลึก คือ ปฏิจจสมุปบาท เป็นลำดับสุดท้าย, มิฉะนั้นจะลำบาก

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต (2550) ได้ให้นัยความหมายของทางสายกลางไว้ว่า เป็นข้อปฏิบัติที่ เพ่งถึงวิธีการแห่งความหลุดพ้น ทางแห่งความสุข หรือทางดำเนินชีวิตที่เป็นกลาง ๆ ตามธรรมชาติ พอเหมาะพอดี สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ

พระธรรมโกศาจารย์ (พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ให้นัยความหมายไว้ว่า คุณธรรมแห่งทางสายกลางเป็นคุณลักษณะหนึ่งของศีลธรรม ที่เกิดจากการฝึกฝนจนกลายเป็นอุปนิสัยที่ดีงาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ กระทำที่แสดงออกจากความรู้สึกในระดับแห่งความพอดี คือไม่มาก หรือน้อยจนเกินไป ซึ่งการกระทำที่ว่านี้อยู่ ระหว่างความเกิน (Excess) และความขลาด (Deficiency)

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (2547) ให้นัยความหมายไว้ว่า ค่าเฉลี่ยแห่งทางสายกลางที่เป็นความพอดี ความ ถูกต้อง เหมาะสมแก่บุคคลในแต่ละกรณี ดังนั้น บุคคลจำต้องมุ่งตรงไปที่ทางสายกลางเพื่อความอยู่รอด และความ สมดุลแห่งชีวิต หรืออยู่ตรงจุดกึ่งกลางระหว่างสิ่งที่มากเกินไปกับสิ่งที่ขาดพร่อง

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2556) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า คำว่า ทางสายกลาง มีอยู่สองเรื่อง คือ ธรรมะสายกลาง กับทาง สายกลางในการปฏิบัติ ธรรมะสายกลางเรียกว่า มัชเฌนธรรมเทศนา ทางสายกลางในการปฏิบัติ เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหนทางไปสู่ความดับทุกข์

2.5.2.2 หลักธรรมในเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริและพระราชทานไว้ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศแก่คนไทย

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลัก คือ ความสงบสุขของผู้คนในสังคม ประชาชนมีกินมีใช้อย่างเพียงพอแก่ ความต้องการ ที่สำคัญต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือนร้อน หากวิเคราะห์โดยละเอียดจะพบว่าทรงประยุกต์มา จากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ปรากฏเป็นรากฐานอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ

1) หลักมัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง การปฏิบัติตนในทางสายกลาง การไม่ยึดถือสุดทาง ทั้ง 2 ได้แก่ 1.อัตตกิลมถานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป 2. กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกาม ในความสบาย นอกจากคุณค่าขั้นสูงสุดของหลักมัชฌิมาปฏิปทาที่เป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์แล้ว คุณค่าในเบื้องต้น ยังเป็นไปเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและสุขใจไปด้วย ดังนี้

สัมมาทิฏฐิหมายถึง ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความเป็นจริงด้วยปัญญา

- สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศล หรือความดีงาม
- สัมมาวาจา หมายถึง เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม
- สัมมากัมมันตะ หมายถึง การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง
- สัมมาอาชีวะ หมายถึง การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง เอาเปรียบคนอื่นๆ มากเกินไป
- สัมมาวายามะ หมายถึง ความอุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
- สัมมาสติ หมายถึง การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลื่อนลอย ดำรงอยู่ด้วยความ รู้ตัวอยู่เป็นปกติ
- สัมมาสมาธิ หมายถึง การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิวรณ์อยู่เป็นปกติ

2) หลักอตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ หมายถึง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งแนวทางของระบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้มุ่งเน้นให้พึ่งตนเองในการทำมาหาเลี้ยงชีพ การสร้างฐานะ และการเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้ เพื่อจับจ่ายใช้ สอยในยามจำเป็น นอกจากเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วจะต้องเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นด้วย และยังมุ่งเน้นให้พัฒนา ประเทศชาติให้พึ่งตนเองในลักษณะ “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นคือการพัฒนาที่ไม่อิงเศรษฐกิจโลกจนเกินไป

3) หลักสันโดษ หมายถึง มุ่งให้บุคคลพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองได้มาและใช้จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ให้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ มีความเป็นอยู่อย่างสงบเรียบง่ายและ โปร่งใส ไม่ทะเยอทะยานต่อสู้และเบียดเบียนบุคคลอื่น ไม่เอารัดเอาเปรียบกันอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สันโดด มีความหมาย 3 นัย คือ ยินดีสิ่งที่เป็นของตน ยินดีในสิ่งที่มีอยู่ และยินดีด้วยใจที่มั่นคง

4) หลักสัปปุริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้คนมีคุณสมบัติของคนดี ประกอบด้วย

4.1 ธัมมัญญุตา(ความรู้จักเหตุ) คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

4.2 อัตถัญญุตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์

4.3 อัตตัญญุตา (ความรู้จักตน) คือ รู้จักตัวตนของเราเองโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

4.4 มัตตัญญุตา (ความรู้จักประมาณ) คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับ และบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ เป็นต้น

4.5 กาลัญญุตา (ความรู้จักกาล) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา เป็นต้น

4.6 ปริสัญญุตา (ความรู้จักบริษัท) คือ รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กริยาที่จะประพฤติต่อ ชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์ อย่างนี้ เป็นต้น

4.7 ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา (ความรู้จักบุคคล) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี เป็นต้น

5) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ หมายถึง เป็นข้อปฏิบัติสำคัญ ที่ทำให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มี ทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน บางทีเรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” โดยมีคำ ย่อคือ อุ อา กะ สะ ดังนี้

5.1 อุฏฐานะสัมปทา (อุ) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้ปัญญา ไตร่ตรอง พิจารณาหาวิธีการที่แยบคายในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ทำการงานประกอบอาชีพให้ได้ผลดี

5.2 อารักขสัมปทา(อา) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา สามารถปกป้องคุ้มครองรักษา ทรัพย์สินที่หามาได้ ไม่ให้สูญหายพินาศไปด้วยภัยต่าง ๆ

5.3 กัลป์ยาณมิตตตา (กะ) หมายถึง การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบ สำคัญที่ช่วยให้เจริญก้าวหน้าในวงการอาชีพนั้น ๆ ทำให้รู้เห็นช่องทางและโอกาสต่าง ๆ ในการงาน ทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนรู้จักปฏิบัติต่อทรัพย์ของตนอย่างถูกต้อง ไม่ถูกมิตรชั่วชักจูงไปในทางอบายมุข ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินไม่ เพิ่มพูนหรือมีแต่จะหดหายไป

5.4 สมชีวิตา (สะ) หมายถึง ความเป็นอยู่พอดีหรือความเป็นอยู่สมดุล คือเลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ให้ ฟุ่มเฟือย ไม่ให้ฝืดเคืองให้รายได้เหนือรายจ่าย มีเหลือเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

6) โภคาวิภาค 4 หมายถึง เป็นการจัดสรรทรัพย์ในการใช้จ่าย โดยจัดสรรทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

6.1 แบ่ง 1 ส่วน เพื่อใช้บริโภคเลี้ยงตนเองให้เป็นสุข เลี้ยงดูครอบครัวและคนที่อยู่ในความ รับผิดชอบให้เป็นสุข และใช้ทำความดีบำเพ็ญประโยชน์แต่สาธารณะ เป็นต้น

6.2 แบ่ง 2 ส่วน เพื่อจัดสรรไว้สำหรับลงทุนประกอบกิจการงานต่าง ๆ

6.3 แบ่ง 1 ส่วน เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

7) โภคอาทิยะ 5 หมายถึง เมื่อมีทรัพย์สินควรนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประกอบด้วย

7.1 ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงตนเอง เลี้ยงดูครอบครัว มารดา บิดา ให้เป็นสุข

7.2 ใช้ทรัพย์นั้นบำรุงเลี้ยงมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

7.3 ใช้ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ

7.4 ทำพลี คือ การสละบำรุงสงเคราะห์ 5 อย่าง ได้แก่ 1) อติถิพลี (ใช้ต้อนรับแขก) 2) ญาติพลี (ใช้สงเคราะห์ญาติ) 3) ราชพลี (ใช้บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร) 4) เทวตาพลี (บำรุงเทวดา) และ 5) ปุพพเปตพลี (ทำบุญอุทิศให้แก่บุพการี)

7.5 ใช้เพื่อบำรุงสมณพราหมณ์

8) กามโภคีสุข 4 (สุขของคฤหัสถ์ 4) หมายถึง คนครองเรือนควรจะมีความสุข 4 ประการ ซึ่งคนครองเรือนควร จะพยายามให้เข้าถึงให้ได้ คือ

8.1 อัตถิสุข - สุขเกิดจากการมีทรัพย์ เป็นหลักประกันของชีวิต โดยเฉพาะความอุ่นใจ ปลาบ ปลื้มภูมิใจว่าเรามีทรัพย์ที่หามาได้ด้วยกำลังของตนเอง

8.2 โภคสุข - สุขเกิดจากการบริโภคทรัพย์ หรือใช้จ่ายทรัพย์ คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์นั้น ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตน เลี้ยงดูบุคคลอื่นและทำประโยชน์สุขต่อผู้อื่นและสังคม เป็นต้น

8.3 อนณสุข –สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจ เป็นกังวลใจเพราะมีหนี้สินติดค้างใคร

8.4 อนวัชชสุข - สุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่ สุจริต ที่ใครจะว่ากล่าวติเตียนไม่ได้ มีความบริสุทธิ์ และมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของตน

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2548) ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามทางสายกลาง ว่าในขณะที่ระบบทุนนิยมให้ความสำคัญต่อการแสวงหาวัตถุมาช่วยทะนุถนอม บำรุงบำเรอ ปรนเปรอร่างกายเพื่อให้เกิดความสะดวก สนุก และสบายอย่างสุดขั้ว (กามสุขัลลิกานุโยค) แต่ฝ่าย ISIS พยายามอย่างสุดกำลังที่จะหาโอกาสและช่องทางในการฆ่าล้าง และทำลายร่างกายที่เป็นตัวหุ้มห่อกิเลสอันเกิดจากความโลภ การเอารัดเอาเปรียบคนอื่นโดยการแย่งชิงทรัพยากร และผลประโยชน์ไปปรนเปรอตัวเอง (อัตตกิลมถานุโยค) การเผชิญหน้าของ “ความสุดโต่ง” ทั้งสองลัทธิ คือ “ระบบทุนนิยมและลัทธิก่อการร้ายนิยมความรุนแรง” จึงทำให้โลกต้องหันกลับมาหา “ภูมิปัญญาของศาสนา” ที่พยายามเน้นสอน “ทางสายกลาง” เพื่อมิให้โลกเผชิญหน้ากัน มนุษย์มีความสุขในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระพุทธเจ้าทรงนำเสนอภูมิปัญญาของโลกเพื่อพัฒนาให้ “โลกภายนอกก็ไม่วุ่น โลกภายในก็ไม่ขุ่นเคือง” นั่นคือ “ทางสายกลาง” หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” โดยพระองค์ได้ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บรรพชิตไม่ควรปฏิบัติให้หนักไปในส่วนที่สุด 2 อย่าง คือ (1) กามะสุขัลลิกานุโยค

หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนเพื่อแสวงหาความสุขอยู่ใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่น่ารักน่าปรารถนา และ (2) อัตตกิลมถานุโยค หมายถึง การประพฤติปฏิบัติด้วยการทรมานร่างกายให้ได้รับความลำบาก ซึ่งมีแต่ทำให้ใจเป็นทุกข์ทรมานอย่างเดียว

ทางสายกลางจึงมิใช่ “ทางเลือก” แต่เป็น “ทางรอด” ที่ชาวโลกจะต้องนำภูมิปัญญานี้มาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดรับกับบริบท ทางสายกลางจึงมิใช่สมบัติของพระพุทธศาสนา แต่เป็นสมบัติของชาวโลกที่พระพุทธเจ้าไม่ประสงค์ให้จดลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะชาวพุทธเท่านั้น พระพุทธองค์ทรงค้นพบกฎนี้จากธรรมชาติจึงนำกฎนี้มาบอกแก่ชาวโลก ดังพระดำรัสที่ว่า “ไม่ว่าพระตถาคตจะเกิดหรือไม่ก็ตาม ธรรมะเป็นของที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ” ฉะนั้น กฎนี้จึงเป็นปัญญาสาธารณะที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ หรือผูกขาดอย่างแท้จริง

ธรรมจักกัปปวัตนสูตร จึงเป็นพระสูตรที่หมุนจักร คือ ธรรม อันได้แก่ “ทางสายกลาง” หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ให้กระจายขยายตัวออกไปในทิศต่างๆ ในโลกใบนี้ ธรรมจักรจึงเป็นอำนาจที่ชุ่มเย็น (Soft Power) หมุนไปในทิศใด ความสันติสุขย่อมบังเกิดในทิศนั้น ในขณะจักรของพระเจ้าจักรพรรดิ์ ถือเป็นอำนาจที่เร้าร้อน (Hard Power) หมุนไปในทิศใด การบาดเจ็บล้มตายย่อมบังเกิดในที่นั้น ฉะนั้น ในขณะที่โลกกำลังเร้าร้อนและวุ่นวายเพราะลัทธิสุดโต่งทั้งสองด้านดังกล่าว จึงถึงเวลาที่เหมาะสมที่ชาวโลกจะต้องหันกลับมาทบทวนบทบาทและสถานะของตัวเอง โดยการดึงตัวเองกลับคืนมาสู่จุดสมดุล ด้วยการนำหลัก “ทางสายกลาง” มาปรับใช้ในทุกบริบทของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม การปรับใช้จึงมิได้มีคำตอบเพื่อตัวมนุษย์เท่านั้น หากแต่เป็นความอยู่รอดของโลกใบนี้ด้วยเช่นกัน

กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็น "สันติวิธีวิถีพุทธ” ที่พระพุทธเจ้าทรงนำเสนอให้เป็นทางเลือกในการปฏิบัติเพื่อให้หลุดจากกับดักของทุกข์คือความขัดแย้งและความรุนแรง แนวทางนี้เป็นการปฏิเสธหนทางสุดโต่งทั้งสองด้าน คือ (1) หนทางในการแสวงหา และแย่งชิงผลประโยชน์และความต้องการ เพื่อบำรุงบำเรอและสนองตอบต่อความอยากที่ไร้ขีดจำกัดของมนุษย์ (2) การทรมานตน โดยการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความทุกข์ยากลำบากให้แก่ตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ (ตบะ) ด้วยเข้าใจผิดคิดว่าว่า การดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ตัวเองบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มุ่งหวัง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ปรากฏชัดคือ สภาพจิตของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับทางสุดโต่งทั้งสองด้านย่อมเกิด “สภาวะขาดดุล” หรือ “สูญเสียดุล” จนทำให้ใจวิ่งวุ่นอยู่ในภาวะของความทุกข์ทรมานอันเกิดจากความอยากได้ อยากใหญ่ ใจแคบ โกรธ เกลียด เคียดแค้น ชิงชัง มุ่งมาตรปรารถนาร้าย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเตือนว่า “ทางสุดโต่งทั้งสองด้านนี้เป็นธรรมอันเลว เป็นธรรมของคนผู้มีกิเลสหนา เป็นธรรมที่ไม่ประเสริฐ เป็นธรรมที่ไม่ประกอบไปด้วยประโยชน์”

“ทางสายกลาง” ถือได้ว่าเป็น "อริยมรรค" ซึ่งเป็นหนทางอันประเสริฐที่จะพาคู่ขัดแย้งออกจากกับดักของความรุนแรง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขดังที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำว่า “ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั่นนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อเข้าไปสงบระงับจากกิเลส เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับทุกข์” ด้วยเหตุนี้ “ทางสายกลาง” จึงถือว่าเป็น “สันติวิธีวิถีพุทธ” ที่

ประกอบด้วยหนทางในการดับทุกข์คือความขัดแย้งและความรุนแรง สมุทัยคือสาเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรง เพื่อให้เข้าถึงนิโรธ คือสันติ โดยใช้ “มรรค 8” ซึ่งถือได้ว่าเป็น “สันติวิธีวิถีพุทธ” ที่ประกอบประกอบด้วยกระบวนการ และวิธีการที่สำคัญ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจที่ถูกต้อง (Right Understanding) โดยเน้นกระบวนการสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้น ประตูบานแรก คือ สร้างความรับรู้ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวประเด็นปัญหา สาเหตุ เป้าประสงค์ที่มุ่งหวัง และวิธีดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตั้งแต่เบื้องแรก จะทำให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้มีโอกาสศึกษา และเรียนรู้ข้อเสนอของกันและกันว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติร่วมอย่างไร? ประเด็นสำคัญคือ ความเข้าใจชัดเจนในความเป็นเรา จะทำให้ง่ายต่อการเปิดพื้นที่ให้คนอื่น หรือกลุ่มอื่นได้พิจารณาข้อห่วงใยต่าง ๆ ด้วย ซึ่งการสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างถูกต้องจะก่อให้เกิดพลังสนับสนุน และการตอบรับจากกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมอย่างมากมายมหาศาล

2. ความคิดที่ถูกต้อง (Right Thought) โดยการแสดงออกต้องไม่เป็นไปเพื่อความอยากได้อำนาจ หรือมุ่งผลประโยชน์และความต้องการส่วนตน หากแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง การไม่คิดผูกพยาบาท อาฆาตมาดร้าย และจองเวรจองกรรมต่อเพื่อนมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และการไม่กระทำการที่นำไปสู่การเบียดเบียนตนเองและคนอื่นให้เกิดความทุกข์ทรมาน และเดือดร้อนอันเกิดจากการแสดงออกด้วยการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ

3. การใช้การสื่อสารที่ถูกต้อง (Right Speech) เน้นการสื่อสารแบบสัมมาวาจาโดยไม่ใช้วาจา หรือคำพูดที่แสดงออกด้วยการด่าทอ การใช้คำหยาบคาย การพูดเพ้อเจ้อ ส่อเสียด การพูดปดมดเท็จ ดูถูกเหยียดหยาม การใส่ร้ายป้ายสีอันจะนำไปสู่การสร้างความโกรธเกลียด เคียดแค้น และชิงชังเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม สัมมาวาจาจึงเป็นการสื่อสารด้วยข้อมูลที่เป็นจริง ไพเราะเหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ และประกอบด้วยเมตตา การสื่อสารด้วยคำพูดผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เน้นแง่มุมเชิงบวกจะทำให้บรรยากาศการพูดคุย และหาทางออกเป็นไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น เพราะหลายครั้งการสื่อสารได้กลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คู่กรณีนำมาขยายผล และเติมเชื้อไฟแห่งความเกลียดชังอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4. การแสดงท่าทีที่ถูกต้อง (Right Action) โดยการไม่ยุยง ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงด้วยการทำร้ายประหัตประหารบุคคลอื่นที่มีความเชื่อและเห็นต่าง สังคมโลกและสังคมไทยมิได้สิ้นไร้ไม้ตอกและอับจนหนทางในการแสวงหาเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง หากแต่การท่าทีของคู่ขัดแย้งได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการหาทางออกร่วมกัน การแสดงท่าทีที่เปี่ยมล้นด้วยความรัก ให้เกียรติ และเคารพกลุ่มบุคคลความเชื่อและการกระทำที่แตกต่าง จะเป็นสะพานที่ทำให้คู่กรณีได้ทอดเดินข้ามพื้นที่ของตัวเองไปเรียนรู้ และพร้อมจะเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้น

5. ดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง (Right Livelihood) ใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรม และไม่คลาดเคลื่อนไปจากธรรม จะทำให้การดำเนินชีวิตมีคุณและมีความหมายมากยิ่งขึ้น แนวทางเหล่านี้จะกลายเป็นแบบอย่างของกลุ่มคนอื่น ๆ ในสังคม ทั้งในความเชื่อมั่น และเกิดแรงแรงบันดาลในการ

ปฏิบัติภารกิจเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน แบบอย่างที่เห็นได้ชัดคือการใช้ชีวิตที่เรียบงานของมหาตมะคานธี ได้กลายเป็นพลังและความศรัทธาของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม

6. ความเพียรพยายามที่ถูกต้อง (Right Effort) โดยการเพียรระวังไม่กระทำการในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่เหมาะสม การเพียรละสิ่งไม่ถูกต้องและเหมาะสมที่ได้ดำเนินการอยู่ การเพียรรักษาสิ่งที่ดีและงดงามเอาไว้อย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาความจริง ความดี และความงามให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ การกระทำการในลักษณะนี้ จะก่อให้เกิดแนวร่วมอย่างยั่งยืนและมั่นคง และแนวร่วมเหล่านั้นพร้อมที่จะร่วมอุดมการณ์อย่างมั่นคงโดยไม่หวาดกลัวต่ออุปสรรคใด ๆ ที่จะตามมา อีกทั้งจะทำให้คู่กรณีตระหนักรู้ถึงพลังของถึงความมุ่งมั่นของเรา

7. การมีสติที่ถูกต้อง (Right Mindfulness) กำกับ ควบคุมและรู้เท่าทันความคิดของตนเอง ไม่กระทำการ หรือตัดสินสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความหุนหันพลันแล่นภายใต้อิทธิพลของไฟที่กำลังสุมใจ คือ ไฟคือความอยากได้ผลประโยชน์ และความต้องการ ไฟคือความโกรธเกลียด และไฟคือความหลง ในขณะที่เผชิญหน้ากับสถานการณ์ความกดดัน ยุ่งยาก และซับซ้อน ต้องใช้สติเป็นเครื่องมือในการกำกับ และตรวจสอบ ไม่ให้ประมาท ย่ามใจ และหลงใหลในชัยชนะ ซึ่งอาจจะก่อเกิดผลกระทบในเชิงลบตามมา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเตือนว่า "ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ บุคคลละความชนะและความแพ้เสียแล้ว จึงสงบระงับ (เวร) นอนเป็นสุข"

8. ความมุ่งมั่นในหนทางที่ถูกต้อง (Right Concentration) เป้าหมายของสันติวิธี คือ การปรากฏขึ้นของความสันติ ซึ่งผ่านการรับฟัง การยอมรับ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนั้น จำเป็นต้องเพ่ง จดจ่อ และมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดทิศทางและวางกรอบเอาไว้ อีกทั้งไม่ย่อท้อเหนื่อยหน่ายต่อปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามาท้าทายต่อการพูดคุยเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่คู่กรณีสามารถรับได้ โดยไม่ยึดมั่นในทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับเราคนเดียวหรือกลุ่มเดียวเท่านั้น ถึงกระนั้นในขณะที่เรามุ่งมั่นต่อเป้าหมายมากเพียงใด จำเป็นต้องใส่ใจต่อวิธีการ และความสัมพันธ์มากขึ้นเพียงนั้น

สันติวิธีวิถีพุทธที่เน้นความถูกต้องทั้ง 8 ประการข้างต้น ต้องเป็นวิธีการ และกระบวนการที่งดงามทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ด้วยเหตุนี้ เป้าหมาย คือ "ความสันติสุข" ย่อมงดงามและก่อให้เกิดคุณแก่ชีวิตและสังคมเช่นกัน จะเห็นว่า เป้าหมายจะงดงามได้ย่อมเกิดจากตัววิธีการที่งดงาม ดังนั้น หากเป้าหมายที่เรามุ่งหวังจะให้มีและเป็นคือ "ความสันติ" ตัวเครื่องมือ วิธีการ และกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสันติจำเป็นต้องสันติด้วย สันติวิธีวิถีพุทธจะไม่ยินยอมให้เกิดเงื่อนไขที่ว่าการจะได้มาซึ่งความสันติ เราจะใช้วิธีการ และกระบวนการอะไร หรืออย่างไรก็ได้ เพราะหากเราไม่สนใจวิธีการ และกระบวนการโดยยึดเป้าหมายเป็นสรณะแต่เพียงประการเดียว เราคงมีโอกาสได้ชิมลางเฉพาะสันติเทียมเท่านั้น ไม่มีวันที่จะเข้าถึงสันติแท้ได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง เพราะจะนำไปสู่การทำลายล้างจองเวรซึ่งกันและกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสย้ำว่า "ผู้ฆ่าย่อมได้รับการฆ่าตอบ ผู้ชนะย่อมได้รับการชนะตอบ ผู้ด่าย่อมได้รับการด่าตอบ และผู้โกรธเกลียดย่อมได้รับความโกรธเกลียดตอบ ฉะนั้น เพราะความหมุนเวียนแห่งกรรม ผู้แย่งชิงนั้น ย่อมถูกเขากลับแย่งชิงคืน”

เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ (2539) ได้กล่าวว่า การนำทางสายกลางมาใช้กับการทำงานร่วมกับคนหลาย ๆ คน บางครั้งก็อาจจะเกิดปัญหาได้ เพราะแต่ละคนมีความคิด มีการกระทำ มีคำพูดที่แตกต่างกันออกไป เราจึงต้องใช้หลักในการพิจารณา โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือมีหลักพรหมวิหารธรรมเสริมเข้าไปด้วย พรหมวิหารธรรม คือ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

เมตตา โดยเราต้องนึกถึงตัวเราเองก่อนว่า เราต้องการความสุข ต้องการพ้นทุกข์ ซึ่งความสุขนั้นคือเมตตา ปรารถนาให้ตัวเองและผู้อื่นมีความสุข ก่อนหน้านั้นคือต้องการให้ตัวเองและผู้อื่นพ้นทุกข์ ตัวเราเองต้องการความสุข ต้องการพ้นทุกข์มั้ย คนอื่นเขาก็ต้องการเหมือนกับเรา ดังนั้นการพูดเริ่มตั้งแต่ความคิดก่อน ความคิดและการพูด การทำเราต้องมีเมตตา

กรุณา การพูดเริ่มตั้งแต่ความคิดก่อน ความคิดและการพูด การกระทำเราต้องมีเมตตากรุณาต่อคนอื่น เพราะคนอื่นเขาก็ต้องการความสุข ความพ้นทุกข์เหมือนกัน

มุทิตา พลอยยินดีต่อกันทุกคนมีความยินดีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีย์ต่อกัน

อุเบกขา การวางเฉย หมายความว่า เมื่อเรามี เมตตา กรุณา มุทิตาต่อเขาแล้ว บางคนนั้นคือเขาไม่เอาอะไรทั้งนั้นเลย จะไปตามแนวทางของเขาไปในทางเสีย เราก็ต้องอุเบกขาวางเฉย เพราะเมื่อเราช่วยเขาเต็มที่แล้ว เขายังไม่ปรารถนาความสุข ความเจริญแก่ตัวเขาเอง เราก็ต้องอุเบกขา

ถ้าเราทำอย่างนี้ได้ก็จะช่วยให้เอาใจเขามาใส่ใจเรา และถ้าทุกคนทำอย่างนี้ ก็จะทำให้การทำงานในองค์กรดี และจะช่วยลดทอนปัญหาความกระทบ กระทั่งกันไปได้

และถ้าเรานำทางสายกลางมาปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน จะทำให้เราประสบกับความสำเร็จได้ เพราะคนเราทุกคนล้วนแต่ต้องการความสุข ความเจริญ และความสันติสุข ความสำเร็จในชีวิตเราจึงต้องทำ กาย วาจา ใจ ของเราให้บริสุทธิ์ เราก็จะดำเนินชีวิตไปสู่ครรลองที่ถูกต้อง แต่ถ้า กาย วาจา ใจของเราไม่บริสุทธิ์ เช่น ใจเราเสียด้วยอำนาจของกิเลส มีความโลภจัด โกรธจัดหลงจัด ทำให้ใจเราขุ่น พอใจเราขุ่นก็ทำให้คิดผิด เห็นผิด พูดผิด ทำผิด การดำเนินชีวิตของเราก็ไม่ดี

แต่ถ้าเราเอาหลักทางสายกลางมาใช้ ตั้งแต่ สัมมาทิฐิ จนถึงสัมมาสมาธิ จะทำให้เรามีความคิดเห็นถูกต้อง เรียกว่าคิดถูก เห็นถูก รู้ถูก เมื่อคิดถูก เห็นถูก รู้ถูก ก็ทำให้พูดถูก ทำถูก ชีวิตก็จะเจริญ เพราะทางสายกลางช่วยให้เราดำเนินชีวิตเจริญรุ่งเรือง สันติสุข ประสพความสำเร็จอย่างมั่นคง

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทางสายกลางคือ การดำรงตนอยู่ในความพอดีพอประมาณ และมีเหตุผล บนพื้นฐานของปัจเจกชน เพื่อให้ดำรงตนอยู่ได้ตามสมควรแก่ฐานะตน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการศึกษาตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษต่อไป

2.6 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ปรางทิพย์ ภักดีศีรีไพรวัลย์ (2559, หน้า 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้งในส่วนบุคคล

ครอบครัว จึงต้องมีการ พัฒนาในด้านการศึกษาเพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดี รู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพ และรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับทั้ง ตนเองและสังคมทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงามปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัวปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้น ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาและ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกินดีอยู่ดีมี ความสุขสมบูรณ์ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำราญ จูช่วย, 2554, หน้า 17) มีดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการ บริหารเพื่อมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ช่วยลดปัญหา ความขัดแย้ง และปัญหาสังคม

5. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลและสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความร่วมมือร่วมใจในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดีย่อมนำไปสู่การพัฒนา ประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าก้าวไกลขึ้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของการดำเนินการศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ร่วมกับ จังหวัดขอนแก่น ได้พัฒนาพื้นที่ต้นแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ "โคก หนอง นา โมเดล" บนพื้นที่ 10 ไร่ ของมหาวิทยาลัย และได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขึ้น การดำเนินการศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นการทำงานบูรณการร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ส่วนราชการในจังหวัดขอนแก่น เครือข่ายโคก หนอง นา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และเครือข่ายวัดประชารัฐสร้างสุข ของคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ เกิดพลัง บวร สร้างความเข้มแข็งมั่นคง ยั่งยืนให้วัดกับชุมชนเกื้อกูลกัน ในการเป็นแบบอย่างของการทำเกษตรวิถีใหม่ และเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ด้านเกษตรของเครือข่าย โคก หนอง นา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เป็นแหล่งศึกษาการทำเกษตรวิถีใหม่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรวิถีใหม่จากเกษตรกรเครือข่ายที่มีประสบการณ์ตรง อันเป็น

การดำเนินการตามหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และส่วนราชการจังหวัดขอนแก่น รวมถึงทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดถึงเครือข่าย โคก หนอง นา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เครือข่ายวัดประชารัฐสร้างสุข ของคณะสงฆ์ ที่มีจิตอาสาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร (พระเทพวิสุทธิคุณ, 2565, หน้า ค - จ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทยมีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในส่วนของวิทยาเขตขอนแก่นก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2528 ณ วัดธาตุ พระอารามหลวง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และย้ายมายังที่ตั้งปัจจุบัน ณ เลขที่ 30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ. 2550 และเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดที่ทำการแห่งใหม่ อย่างเป็นทางการหนึ่งในพันธกิจของวิทยาเขตขอนแก่น คือ ด้านการบริการวิชาการ วิทยาเขตขอนแก่น มุ่งมั่นที่จะสืบสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยในปี พ.ศ. 2559 ได้ดำเนินการจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและสุขภาวะวิถีพุทธขึ้นเพื่อตอบสนองในการแก้ปัญหา และพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรโดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเน้นให้เกษตรกรลดการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่มุ่งตอบสนองแต่เรื่องกำไร และหันมาทำเกษตรเชิงพุทธที่มุ่งตอบสนองต่อการคิดถึงส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น แบ่งปันผลผลิตซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร และฟื้นฟูความเป็นวิถีชุมชนท้องถิ่นให้กลับมามั่นคงเช่นเดิม เพื่อทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และถาวรเพื่อเป็นการต่อยอดศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และสุขภาวะวิถีพุทธ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ร่วมกับ จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ในพื้นที่ ของมหาวิทยาลัย ประมาณ 10 ไร่ โครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน และได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์สู่การปฏิบัติในรูปแบบ "โคก หนอง นา โมเดล"

2) เพื่อพัฒนาพื้นที่ “โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร. ขอนแก่น” ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ และเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้นำทางศาสนา นิสิต และประชาชนทั่วไป

3) เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

4) เพื่อสร้างแหล่งอาหารป้อนโรงครัว ทำภัตตาหารถวายแด่พระสงฆ์ นิสิต และบุคลากรของ มจร.

ในปีงบประมาณ 2565 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ร่วมกับจังหวัดขอนแก่น ได้กำหนดดำเนินโครงการ 130 ปี กระทรวงมหาดไทย : ความสุขสร้างได้ด้วยใจอาสาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลทรงมีพระชนมายุครบ 70 พรรษา ภายใต้ชื่องาน “การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ 130 ปี กระทรวงมหาดไทย : ความสุขสร้างได้..ด้วยใจอาสา : วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วิถีพุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น” ขึ้นในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ณ ศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย จะเดินทางมาเปิดโครงการฯ ดังกล่าว และเปิดป้ายศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา สวนพุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา สวนพุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬา-ลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่ให้บริการด้านความรู้เรื่อง โคก หนอง นา และเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ของเครือข่ายเกษตรกรในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างยั่งยืนตลอดไป (พระเทพวิสุทธิคุณ : 2565)

2.6.1 แนวคิดทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.6.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี โดยพระราชทานเป็นครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2517 ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจโดยเน้นถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น โดยสร้างพื้นฐานความพอดี พอกินพอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน และใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อความจำเป็นพื้นฐานมั่นคงแล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่าง มั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม (อภิชัย พันธเสน, 2549)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของของประชาชนใน ทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป ในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกาภิวัฒน์ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมี ผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ความ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาในการวางแผนและการ

ดำเนินทุก ขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสานึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ การรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (อภิญญา ต้นทวีวงค์, 2549) มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนามาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามุ่งเน้นการรอดกพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความ ยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้การปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติ บนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความเพียงพอจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

องค์ประกอบทั้งสาม มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ โดยความมีเหตุผลถือได้ว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ความพอใจเป็นไปแต่โดยพอประมาณ ระดับของความพอประมาณ จำเป็นต้องพอเพียงในเชิงการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว อีกทั้งการมีภูมิคุ้มกันในตัว ก็เป็นปัจจัยเสริมสร้าง ให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีเหตุผล ในระยะปานกลางและระยะยาว

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านความเข้มแข็ง สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้มอบไว้แก่ประชาชนให้ใช้เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำมาปรับกับการดำเนินธุรกิจได้อีกด้วย โดยประกอบไปด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การมีความรู้ และ 5) การมีคุณธรรม

2.6.1.2 ปรัชญาการบริหารการพัฒนาการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอพียง

ปรัชญาการบริหารการพัฒนาการเกษตรไทยสามารถพิจารณาได้จากแนวนโยบายของรัฐและจากการวิเคราะห์แนวทาง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายหลักกลยุทธ์การพัฒนาการเกษตรและผลกระทบการพัฒนา ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 – 12 ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” และสร้างค่านิยมร่วม ให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็น และปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทัศนคติ และกระบวนการทำงานโดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทย ที่พึงประสงค์โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” ใน 3 ด้าน คือ

สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็น คนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้คน มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่า อยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบ การเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมใน สังคมไทย

สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญารักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้อ อาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

ในการพัฒนาประเทศจะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้การพัฒนายึดทางสายกลาง อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549)

จากแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแผนนี้ยังคงยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับประชาชนเพื่อรองรับการพัฒนาอย่างมีภูมิรู้ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ที่ดีงามของไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ดังกล่าว เห็นควรกำหนดพันธกิจ ของการพัฒนาประเทศ ดังนี้

(1) พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรมมุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อม ในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับการออมที่พอเพียง มีการปรับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม ใช้จุดแข็งของความหลากหลายทางชีวภาพและเอกลักษณ์ความเป็นไปไทย ควบคู่กับการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และโลจิสติกส์ พลังงาน กฎกติกา และกลไกสนับสนุนการ แข่งขันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

(3) ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นธรรม และมีการสร้างสรรค์คุณค่าสนับสนุนให้ชุมชนมีองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากร คุ้มครองสิทธิและส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากร ปรับแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ของชาติจากข้อตกลงตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

(4) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งสร้างกลไกและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคี ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบ ต่อสาธารณะ มีการกระจายอำนาจและกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สู่ความ เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ทรัพยากร (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554)

จากแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แผนนี้ยังยึดโยงจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยเพิ่มเติมในส่วนของนวัตกรรมและความหลากหลายทางทรัพยากรเป็นจุดแข็งในการแข่งขันกับตลาดโลก บนพื้นฐานของธรรมาภิบาล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศระยะกลาง เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ระยะยาว ที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้เห็นพ้องร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพสังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจ ที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

วิสัยทัศน์ และพันธกิจ การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง ดังนี้

วิสัยทัศน์ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

พันธกิจ

1) สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคง ในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม

2) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะ และการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง

3) พัฒนาฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิต และการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความ มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

4) สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559)

จากแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แผนนี้ได้เห็นความชัดเจนของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ ความเท่าเทียมทางสังคม และประชาชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อีกทั้งได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้

1. ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้ เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและ การบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มี ความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิต ที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม

2. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

3. ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและ ประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีประเทศไทยไม่เป็นภาระของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มี ศักยภาพทางเศรษฐกิจด้อยกว่า

4. ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรก และเป้าหมายในระดับย่อยลงมา โดยที่เป้าหมาย และตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งนี้ เป้าหมายประเทศไทยใน ปี 2579 ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันนั้นพิจารณาจากทั้งประเด็นหลักและลักษณะของการพัฒนาลักษณะฐานการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ ลักษณะของคนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนา และกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย โดยกำหนดไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและ จิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีนานาชาติ ระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมนำดิจิทัล สามารถแข่งขันในการผลิตได้และค้าขายเป็น มีความเป็นสังคมประกอบการ มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพและรูปแบบที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการในตลาดโลก เป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ เช่น การให้บริการคุณภาพทั้งด้านการเงิน ระบบโลจิสติกส์ บริการด้าน สุขภาพ และท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นครัวโลกของอาหารคุณภาพและปลอดภัย เป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการ อัจฉริยะที่เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ใช้นวัตกรรม ทุนมนุษย์ทักษะสูงและเทคโนโลยีอัจฉริยะ มาต่อยอด ฐานการผลิตและบริการที่มีศักยภาพในปัจจุบันและพัฒนาฐานการผลิตและบริการใหม่ ๆ เพื่อนำประเทศไทย ไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนที่มีความเป็นอัจฉริยะ”

5. ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้นกลางให้ กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากร รายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 ให้สูงขึ้น นอกจากนี้การเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทย โดยที่เส้นทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลาง การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการที่แผนพัฒนาฯ เป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับ และส่งต่อแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละด้าน อย่างสอดคล้องกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็น

บูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ในการกำหนดเป้าหมายได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติ และการเป็นกรอบกำกับเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับย่อยลงมาที่จะต้องถูกส่งต่อและกำกับให้สามารถ ดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีผลสัมฤทธิ์ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผลการใช้ จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการรวมทั้งการพัฒนาระบบราชการ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564)

จากแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้ ได้ยึดโยงจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 มาอย่างมีพลวัฒน์และมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดหลักทั้ง 6 ที่ได้กล่าวในขั้นต้น ผ่านกลไกภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายคือ ประเทศ มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

2.6.1.3 ผลกระทบจากการพัฒนาที่ผ่านมาต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลืองโดยปราศจากแผนการจัดการและพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของตัวแบบภาวะทันสมัย (Modernization) และการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการส่งออก(Export-led Industrialization) เป็นหลักส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติทุกสาขาเสื่อมโทรมนำไปสู่ความขัดแห่งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นตามลำดับ

ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจได้กลายมาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศ (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535. ประเวศ วะสี, 2537) สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติสาขาต่าง ๆ มีความเสื่อมโทรมและถูกทำลายอย่างมาก และกลายเป็นประเด็นหลักการพัฒนาในระยะของแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จาก

1. ทรัพยากรดิน มีความเสื่อมโทรมและมีการใช้ประโยชน์ไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับคุณภาพของดิน มีทั้งพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่และไม้ยืนต้น ขณะเดียวกันพื้นที่โครงการเกษตรที่มีอยู่เดิมก็ขาดการบำรุงรักษาอย่างถูกวิธี การใช้ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีดินที่เป็นปัญหาการทำเกษตร ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัด ดินเค็ม ดินพรุ ดินทรายจัด และมีการนำพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชลประทานซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกไปใช้ในกิจกรรมอื่นเป็นจำนวนมาก

2. ทรัพยากรป่าไม้ มีความเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลายไปเป็นจำนวนมาก พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงจากเดิมมีอยู่ร้อยละ 53 ในปี 2504 เหลือเพียงประมาณร้อยละ 26 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศในปัจจุบัน (กรมป่าไม้, 2535 และ 2539) ตลอดช่วงเวลากว่า 3 ทศวรรษของการพัฒนา พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก

และอื่น ๆ ตามจำนวนประชากรของประเทศที่เพิ่มขึ้น แต่การบริหารจัดการยังตามไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535)

3. ทรัพยากรแหล่งน้ำ มีจำกัดและมีความขัดแย้งในการใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการอุตสาหกรรมและอื่น ๆ ทำให้มีปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรแหล่งน้ำ และมีปัญหาความขัดแย้งในหลายระดับ ทั้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง และระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ (TDRI, 1995, pp. 8 - 10) ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการใช้น้ำนอกภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการบริหารและจัดหาน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4. ทรัพยากรประมง ทั้งประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและประมงทะเลอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ส่งผลให้ประมงทะเลประสบปัญหาทรัพยากรสัตว์น้ำจืดและน้ำทะเลมีปริมาณลดลงมีการใช้ประโยชน์จากทะเลไทยอย่างมากและขาดการดูแลรักษา (อิทธิฤทธิ์ ประคำทอง, 2541, หน้า 21-35) สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการด้านการเพาะเลี้ยง จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัญหามลภาวะ และต่อระบบนิเวศน์ของทรัพยากรชายฝั่ง

5. ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ประสบภาวะการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าชายเลนถูกบุกรุกไปใช้ในกิจกรรมประเภทอื่น ทรัพยากรประการังถูกทำลายเสียหายเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยว การประมง เป็นต้น นอกจากนี้ทรัพยากรประเภทชายหาด หาดทรายแนวฝั่งทะเล พื้นที่เกาะ และพื้นที่เขตติดต่อฝั่งทะเลก็ประสบกับความเสื่อมโทรมมากขึ้น (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2535)

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร และกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบทโดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ แนวโน้มของการเกษตรไทยจะต้องเผชิญกับข้อจำกัดเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก (โสภิน ทองปานและคณะ, 2532) โดยเฉพาะในเรื่องดินและการให้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรแหล่งน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรประมง และมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.6.1.4 แนวทางการบริหารการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

นโยบายและทิศทางการพัฒนาการเกษตร

การบริหารการพัฒนาการเกษตรควรยึดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มุ่งสนองตอบความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำลายความสามารถให้บรรลุความต้องการของชนรุ่นอนาคต “Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (WCED, 1987) เป็นการพัฒนาที่สมดุลโดยให้ความสำคัญเรื่องการจัดการและการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติ การปรับทิศทางของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันเพื่อให้บรรลุความต้องการอย่างเท่าเทียมระหว่างชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต (FA0, 1989) โดยมีเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอยู่ที่ความอยู่ดีกินดีของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง (Susteined human well-being)

การบรรลุเป้าเหมายดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความยุติธรรมในสังคม ความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เสถียรภาพของระบบนิเวศน์ สมรรถนะขององค์กรหรือสถาบัน และเทคโนโลยีที่ยอมรับได้หากมีการจัดองค์ประกอบที่สอดประสานกันอย่างเป็นระบบ ย่อมเป็นที่คาดหมายว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา คือ การอยู่ดีกินดีและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนความยุติธรรมในสั่งคม (Social Equity) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจสังคมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในสองประการ ประการแรก การนำไปสู่การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติของคนยากจน และผู้ด้อยโอกาสเพื่อความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ

ประการที่สอง ผู้ที่มีความได้เปรียบในสังคม ผู้มีอำนาจเงินและมีฐานะความพร้อมมากกว่าสามารถเคลื่อนย้ายการลงทุนและปัจจัยการผลิตเข้ามาตักตวงผลประโยชน์ในระยะสั้นและเป็นตัวเร่งให้เกิดการทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างมาก

ความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ (Economic Viability) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจน อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนคงไม่อาจแก้ไข โดยมาตรการสร้างความมั่งคั่งหรือความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญคือการกระจายผลการพัฒนาต้องมีความเป็นธรรม มีความเท่าเทียมและอย่างทั่วถึงและต้องไม่สร้างข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การพัฒนาที่ละเลยความสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าว ไม่อาจยั่งยืนได้ในระยะยาว เพราะต้นทุนค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมจะสูงกว่าผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจที่ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องการความเติบโตด้านเศรษฐกิจที่มีการกระจายผลตอบแทนที่เป็นธรรม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการเติบโตที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังนั้น ความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ จึงไม่ได้หมายถึงการเติบโตอย่างมาก (high-Growth) หรือไม่เติบโต (no-growth) หากหมายถึงการเติบโตที่ควบคู่กับการรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ (green growth)

เสถียรภาพของระบบนิเวศน์ (Ecological Stability) หมายถึง การรักษาและการฟื้นฟูสภาวะแวดล้อม และความหลากหลายทางธรรมชาติ ความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ขึ้นอยู่กับระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการรักษาสมรรถนะการผลิตในระยะยาวคำกล่าวที่ว่า เศรษฐกิจจะอยู่ได้เพราะสิ่งแวดล้อมดีหรือ “no economy without, environment” เป็นเหตุเป็นผลและมีน้ำหนักเพราะหากสิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพจะส่งผลเสียหายและกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและระบบการผลิตโดยรวม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Conservation) เพื่อให้มีหลักประกันในฐานทรัพยากรสำหรับชนรุ่นอนาคต ให้สามารถมีปัจจัยการผลิตที่ต่อเนื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้การจัดการและการใช้ประโยชน์ไม่ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพในอนาคต ความสมดุลของระบบนิเวศน์ และความสามารถในการฟื้นตัว (Capacity for Regeneration) การ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นประเด็นหลักที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะชนรุ่นอนาคตคงไม่อาจคาดหวังระดับการบริโภคสูงสุด หากแต่จะเรียกร้องทรัพยากรธรรมชาติที่จะคงเหลือไว้ให้แก่พวกเขา

สมรรถนะของสถาบัน (Institutionai Capacity) ขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมืองในการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ เพื่อให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การกระจายอำนาจการบริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นสำคัญ การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นอยู่กับแนวทางบูรณาการที่มีสมรรถนะการจัดการที่เข้มแข็ง และมีการพัฒนาองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ระบบความร่วมมือภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรมในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)

การยอมรับเทคโนโลยี (Technological Acceptability) หมายถึง ความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเป็นเทคโนโลยีที่ผสานให้เกิดความสมดุลระหว่างปัจจัยนำเข้าจากทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยต้นทุนการผลิต และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีระดับกลาง (Intermediate Tachnology) รวมถึงเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) เป็นทางเลือกในการช่วยยกระดับผลิตภาพการเกษตรประการสำคัญคือเทคโนโลยีต้องมีการปรับปรุงเพื่อมารับใช้มนุษยชาติ และสนับสนุนการผลิตของคนส่วนใหญ่ คือเป็น production by the masses มากกว่า technology of mass productions ที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุดท้ายที่ส่งผลให้มนุษย์ต้องตกเป็นทาสของเทคโนโลยี

จุดเน้นของนโยบายในการบริหารการพัฒนาการเกษตร ควรปรับเปลี่ยนจากนโยบายการเพิ่มผลผลิตการเกษตร มาเป็นนโยบายการเกษตรยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์หลักของนโยบายเพื่อยกระดับรายได้และแก้ไขปัญหาความมากจนของเกษตรกร ลดความเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ปรับปรุงฐานทรัพยากรธรรมชาติให้มีสภาพที่สมดุลยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดให้มีแผนพัฒนาการเกษตรแห่งชาติ และกำหนดเป้าหมายหลักให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหาร (Food security) ดำเนินการภายใต้ 2 แนวทางหลัก คือ เกษตรพึ่งตัวเอง หรือเกษตรยังชีพ (Subsistence agriculture) ในระดับครัวเรือนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง (Self-sufficient economy) และเกษตรก้าวหน้า ซึ่งรวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อมุ่งการส่งออก

กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาการเกษตร

กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาการเกษตรในภาพรวมมุ่งสนับสนุนแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลก แนวทางการดำเนินงานเน้นการรักษาระดับผลิตภาพการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพและมูลค่าผลผลิตการเกษตร ควบคู่กับการพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาที่สำคัญ คือ

ประการที่หนึ่ง พัฒนาแบบแผนการเกษตรยั่งยืนที่หลาหลาย สอดคล้องกับฐานทรัพยากรธรรมชาติ สภาวะเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรและชุมชน อาทิ เกษตรกรรมเชิงระบบ

เกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ (ชนวน รัตนวราหะ, 2536) เกษตรผสมผสาน (Integrated farming) และการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ วนเกษตร (Agroforestry) เกษตรกรรมทางเลือก (วิฑูรย์ เลียนจำรูญ, 2535) รวมถึงเกษตรกรรมพื้นบ้าน และพุทธเกษตรกรรม (ฉันทนา บรรพศิริโชติ, 2542)

ประการที่สอง การบูรณาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินแบบยั่งยืน ควรกำหนดเป็นกลยุทธ์หลักในการพัฒนาการเกษตรทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินในการสร้างผลิตภาพการเกษตรมีลักษณะที่เกื้อกูลและรักษาเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ในระยะยาว มีแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ และมีมาตรการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

การบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร (Food security) โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลกจะต้องดำเนินการภายใต้ระบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ

ประการที่สาม การเพิ่มผลิตภาพต่อหน่วยพื้นที่การผลิต การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรควรพิจารณาใช้เป็นเครื่องมือมากกว่าการเป็นเป้าหมาย (Means not End) และที่สำคัญควรเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่โดยให้ความสำคัญกับสมรรถนะของที่ดินการเกษตร มีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ มีการกำหนดเขตการเกษตรควบคู่กับการพิจารณาความเหมาะสมของชนิดพันธุ์ (Species habtal matching)

ประการที่สี่ การกระจายการผลิต การปรับโครงสร้างการผลิต และการขยายตลาดผลผลิต พัฒนาโครงสร้างการผลิตให้มีการกระจายการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติ มีผลผลิตที่หลากหลาย เพื่อลดความผันผวนด้านราคา ทำการปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับภาวะกาลของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ และมีการขยายตลาดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัย (Warning system) เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของราคาผลผลิต เพื่อให้สามารถปรับแผนการผลิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่ห้า การเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตร ควรมุ่งเน้นการทำเกษตรที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นประเภทที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (Value added products) โดยยึดหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantage) และเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า ด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร

ประการที่หก การวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี เน้นความสำคัญด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา โดยระดมความรู้และความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนท้องถิ่น และองค์กรประชาชน กำหนดให้มีกองทุนความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยีครอบคลุมการผลิต การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การถนอมรักษา การบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมสภาพนอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีแนวบูรณาการ

(Integrated technologies) อย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นเทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มมวลชีวภาพ (biomass production) อาทิ การใช้ประโยชน์สูงสุดจากพลังงานแสงอาทิตย์ แหล่งธาตุอาหารในดินและน้ำ และเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ประการที่เจ็ด การเสริมสร้างสมรรถนะด้านสถาบัน (Strengthening Institutional Capacity) ให้ความสำคัญระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตัวเองได้ (Self-reliance) ในรูปของสหกรณ์การเกษตร สมาคม และองค์กรเกษตรกรอื่น ๆ โดยพัฒนาระบบหุ้นส่วน (Partnership system) และระบบเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้จะต้องให้ความสำคัญเรื่องสิทธิของเกษตร (Famer Rights) โดยให้ความสำคัญแก่ตัวเกษตรกรเป็นอันดับแรก และเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแห่งชาติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ประการที่แปด การพัฒนาเกณฑ์ (Criteria) และตัวชี้วัด (Indicator) ความยั่งยืน เพื่อใช้ในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยเกณฑ์และตัวชี้วัดควรครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ

ประการที่เก้า การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยในฐานะผู้ผลิตจะต้องเป็นผู้นำด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเกษตรมากกว่าที่จะให้ประเทศผู้บริโภคเป็นผู้ชี้นำฝ่ายเดียว และหลีกเลี่ยงการเสียเปรียบจากมาตรการกีดกันทางการค้าในลักษณะ Non-tariff barriers ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นเป้าหมายที่จะผลิตสินค้าการเกษตรที่มีคุณภาพดีที่สุดในโลก มีระบบรับประกันคุณภาพความปลอดภัย ซึ่งอาจจัดทำมาตรฐานร่วมในภูมิภาคเอเชียและหรือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Common Standards) มีองค์กรรองรับซึ่งอาจเป็น Asian Standard Organization - ASO ทั้งนี้มาตรฐานจะต้องครอบคลุมด้านคุณภาพ คุณค่าทางโภชนาการ สุขอนามัย และการรักษาสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญควรกำหนดชื่อ (Brand Name) ของชนิดสินค้าการเกษตรที่สะท้อนความเป็นไทยหรือวิถีไทย ควบคู่กับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2557)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาคเกษตรยังคงเป็นภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยไปอีกในช่วงหลายทศวรรษข้างหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน ภาคเกษตร ดูเหมือนเป็นทางเลือกหลักที่เป็นความหวังในการพลิกฟื้นสถานะของประเทศ ซึ่งผู้บริหารประเทศในปัจจุบันได้หันมาให้ความสำคัญกับภาคเกษตรในฐานะที่เป็นภาคการผลิตของคนส่วนใหญ่มากขึ้น และคาดหวังว่าการเพิ่มผลผลิตการเกษตรจะมีส่วนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม โดยเฉพาะการเพิ่มรายได้จากการส่งออกการสงเสริมการจ้างงานและช่วยลดปัญหาผลกระทบทางด้านสังคมอันเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจ (Bangkok Post, 23 July 1998, p. 1,4)

2. แนวนโยบายการเกษตรแบบยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาระดับการผลิตให้มีความต่อเนื่อง การเพิ่มผลผลิตควร

เป็นวิธีการ (Means) ไปสู่การบรรลุเป้าหมาย (ends) มากกว่าเป็นเป้าหมาย ประการสำคัญคือให้มีการกระจายการผลิต และการกระจายผลตอบแทนที่เป็นธรรม เป็นระบบที่เลี้ยงตัวเองได้อย่างพอเพียง มีผลผลิตส่วนเกินเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลก และเป็นระบบการผลิตที่ไม่ส่งผลเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ปัญหาหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งในขณะนี้คือ ทำอย่างไรที่จะให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามสมรรถนะที่ดิน และการนำที่ดินที่เหมาะสมกับการเกษตรแต่ปล่อยทิ้งร้างว่างเปล่าซึ่งเป็นที่ดินที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต (Non-per-forming Land) มาใช้ประโยชน์ในการผลิตการเกษตรโดยอาจมีมาตรการทางการเงินการคลังและระบบสิ่งจูงใจเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

โครงการตลาดนัดที่ดินทิ้งร้าง เพื่อให้เกษตรกรไร้ที่ทำกินเช่าทำประโยชน์ในราคาที่เป็นธรรมควรมีการริเริ่มและผลักดันอย่างจริงจังควบคู่กับการใช้มาตรการภาษีที่ดินใหม่ ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้มีการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วยังจะเป็นการขยายการลงทุนในชนบท เกิดการจ้างแรงงานรองรับแรงงานว่างงาน และแรงงานคืนถิ่นซึ่งเป็นแรงงานที่ไม่เกิดผลผลิต (Non-performing Labor) อีกทางหนึ่งด้วย ขณะเดียวกัน ที่ดินการเกษตรที่ไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรแบบเดิมควรทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อทำกิจกรรมการเกษตรประเภทอื่นแทน อาทิ เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ยืนต้น ปลูกป่าเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. ด้านการพัฒนาสถาบันเกษตรกร รัฐบาลจะต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่แน่วแน่และเห็นความสำคัญในการพัฒนาสถาบันเกษตรกรอย่างจริงจัง ประเทศไทยควรมีพรรคการเมืองที่เป็นทางเลือกในการผลักดันการพัฒนาการเกษตร และให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร ในฐานะยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศตามแนวทางที่ยั่งยืน เพื่อเป็นตัวแทนและดูแลผลประโยชน์ของเกษตรกร รวมทั้งการประสานเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างองค์กรประชาสังคมในการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนเกษตรกรมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตลอดไป

5. ควรกำหนดให้มีแผนพัฒนาการเกษตรแห่งชาติ มีแผนกลยุทธ์และกำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารภายในปี 2000 เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพและมีความเป็นไปได้สูงเรามีผลผลิตการเกษตรที่หลากหลาย มีคุณภาพโดดเด่น และเป็นที่ต้องการของตลาดประสบการณ์และความพร้อมทั้งการเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออก ปัจจุบันรัฐบาลกำลังให้ความสำคัญกับโครงการผลักดันสินค้าเกษตร หรือโครงการ Product Champion อย่างไรก็ตามประเทศไทยจะต้องมุ่งผลักดันให้เปลี่ยนรูปแบบสินค้าส่งออกจาก Primary Products มาเป็น Value added products มากขึ้น โดยมีการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปสินค้าในขั้นสูงมากยิ่งขึ้นและปรับเปลี่ยนบทบาทมาให้ความสำคัญกับการตลาด การสร้างชื่อให้สินค้า และการดูแลเรื่องสิทธิบัตรและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2557)

2.7 พื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจังหวัดเลย

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้กำหนดนโยบายโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล โดยมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดทุกจังหวัดดำเนินการ ตามหนังสือ ที่ มท 0409.2/ว3181 นั้น

ประชากรในจังหวัดเลยประกอบอาชีพที่สำคัญ นั่นคือ อาชีพเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การทำเหมืองแร่ การพาณิชยกรรมและการบริการ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม เป็นสินค้าที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดเลยมากที่สุด โดยเฉพาะอาชีพด้านเกษตรกรรม ถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของจังหวัดเลยก็ว่าได้ รวมไปถึงด้านการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ประชากรที่เลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงไว้ตามบ้านเพื่อนการบริโภคหรือใช้แรงงานมากกว่า เลี้ยงในลักษณะฟาร์ม เรื่องของปริมาณจึงไม่ค่อยแน่นอน จะเปลี่ยนไปตามสภาวะของราคาสัตว์ที่เกษตรกรชาวจังหวัดเลยนิยมเลี้ยง เช่น โค กระบือ และ สุกร อีกหนึ่งอาชีพที่เป็นที่นิยมไม่ต่างกันนั้นคือ ด้านการประมง แต่เนื่องจากจังหวัดเลยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบสูง ทำให้มีแหล่งน้ำธรรมชาติในการทำประมงน้อย ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ที่ทำการประมงจะเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครอบครัวหรือจำหน่ายบริเวณท้องถิ่นใกล้เคียงเท่านั้น ในบางฤดูกาล เช่น ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม เป็นช่วงเวลาที่มีสภาพฝนน้อยทำให้เกิดภาวะแห้งแล้งในบางพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อการทำเกษตรกรรมโดยตรง (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย, 2562)

ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ได้เล็งเห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมอย่างสูง ในปี พุทธศักราช 2564 ได้นำนโยบายจังหวัดเลย และได้ลงพื้นที่ติดตาม และสนับสนุนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา ในพื้นที่อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการกิจกรรมตามโครงการฯ และพัฒนาพื้นที่ครัวเรือนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต (HLM) ระดับครัวเรือน จำนวน 3 แห่ง และในช่วงเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2564 ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย พร้อมด้วยพัฒนาการจังหวัดเลย ร่วมตรวจเยี่ยมโครงการการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา ในพื้นที่ อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยมีพัฒนาการอำเภอภูกระดึง โดยได้ดำเนินการปรับขุดรูปแบบแปลง ในพื้นที่มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน มีสวนเงาะ มะม่วง มะยงชิด โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ได้กล่าวถึงเงาะของจังหวัดเลยว่ามีคุณภาพ รสชาติดี แต่ยังคงต้องพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของขนาดที่ยังมีขนาดเล็กอยู่ (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2564)

โคก หนอง นา โมเดล เป็นรูปแบบการจัดการพื้นทางการเกษตรที่เหมาะสม เป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้าน จึงใช้คำที่แปลงมาอย่าง ให้ชาวบ้านเรียกได้ง่าย นั้นคือ “โคก หนอง นา” โดยยึดหลัก ดินที่ขุดทำหนองน้ำนั้นให้นำมาทำโคก บนโคกปลูก “ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” ตามแนวทางพระราชดำริ ส่วนหนองน้ำนั้นเพื่อให้น้ำกระจายไปเต็มพื้นที่ให้ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยวไป

ตามพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายเต็มพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น ลดพลังงานในการรดน้ำต้นไม้ (สำนักวิจัยและบริการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด่านซ้าย, 2561)

นอกจากนั้น ยังทำฝายทดน้ำเพื่อการเก็บน้ำในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บน้ำ น้ำจะหลากมายังหนองน้ำ ให้ทำฝายทดน้ำเก็บไว้ใช้ยามหน้าแล้ง ส่วนในพื้นที่นาให้ยกคันนาสูง 1 - 1.2 เมตร ความกว้างตามความเหมาะสม เพื่อให้นาสามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ในยามน้ำหลาก ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ก่อนเข้าสู่ขั้นก้าวหน้า คือ ทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา ค้าขาย และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย มีการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่มการระบายน้ำยามน้ำหลาก

ซึ่งในจังหวัดเลย มีกลุ่มเป้าหมายสำหรับนโยบายโคกหนองนา ทั้งหมด 267 โครงการ ใน 14 อำเภอ ดังตารางต่อไปนี้

อำเภอ	**จำนวนโครงการ**
เมืองเลย	25
เชียงคาน	27
ท่าลี่	11
ด่านซ้าย	30
ผาขาว	48
ภูกระดึง	3
ภูเรือ	23
ปากชม	3
วังสะพุง	20
ภูหลวง	13
เอราวัณ	26
นาแห้ว	15
หนองหิน	15
นาด้วง	8
รวม	**267**

การกำหนดเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษตามการเกิดภัยพิบัติ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ คือ เป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง และเป็นพื้นที่มีโรคระบาดร้ายแรง เช่น เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ อำเภอนาด้วง อำเภอปากชม อำเภอท่าลี่ และอำเภอเชียงคาน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และนันธิดา จันทร์ศิริ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชนตามแนวทาง SWOT ของชุมชนบ้าน ถ้ำผึ้งพบว่าผู้นำมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูงด้านการจัดการชุมชนที่มาจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง ด้านงบประมาณและเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอกได้ปัจจัยภายนอกด้านเครือข่าย พบว่า มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนจากภายนอกหลายหน่วยงาน มีแนวคิดสำคัญอยู่บนพื้นฐานของการดึงเอาทรัพยากรภายในชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดโดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. การสร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญคือ ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันอันเกิดจากแรงผลักดันจากภายในแรงสนับสนุนจากภายนอกโดยเป้าหมายความเข้มแข็งของชุมชนโดยบูรณาการหลักสามัคคีธรรมในกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนทั้งภายในและภายนอก ประกอบด้วยด้านความประนีประนอมและการประสานประโยชน์ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านความร่วมมือและความพร้อมเพรียงในการประชุม และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งส่วนตนและส่วนรวม 3. การนำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชนคือการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนที่ได้จากการวิจัยไปสู่การเผยแพร่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

รุจิกาญจน์ สานนท์ และนิติพัฒน์ กิตติรักษกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ โคก หนอง นา โมเดล สำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดลสำหรับการจัดการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน อันประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) โคก : การประยุกต์ใช้โดยเน้นไม้กินและไม้ใช้ ระดับไม้กลางไม้เตี้ย ไม้เรี่ยดินและพืชหัว เพื่อร่มเงา กิน ใช้ และขายเมื่อเหลือ 2) หนอง : การประยุกต์ใช้โดยขุดบ่อขนาดพอเหมาะมีคลองไส้ไก่เป็นร่องน้ำวนเวียนทั่วพื้นที่เพื่อเก็บ ระบายน้ำ และเลี้ยงปลา 3) นา : การประยุกต์ใช้โดยปรับเป็นพื้นที่พิเศษหรือโรงเห็ดที่เป็นสัดส่วนปลูกพืชผักอายุสั้นตามฤดูกาลเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ โดยรูปแบบการประยุกต์ใช้ โคก หนอง นา โมเดล สำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืนนั้นสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์คือความยั่งยืนของการจัดการเกษตรในเมือง คือ

1) ทำให้เกิดการเสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวรวมถึงชุมชนที่อยู่อาศัยได้อย่างดีและส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวที่มั่นคงได้เนื่องจากเมื่อมีความมั่นคงทางอาหารอย่างน้อยเกษตรในเมืองเหล่านี้ก็สามารถแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายทางด้านค่าอาหารได้เป็นอย่างดี และเมื่อมีส่วนเหลือจากการใช้ภายในครัวเรือนยังสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้สู่แนวทางการสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงและเพียงพอ

2) ส่งผลให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวในการทำงานร่วมกันในครอบครัวหรือสร้างสรรค์ความสุขจากพื้นที่เกษตรในเมืองในการแบ่งงานกันทำในครอบครัว และการช่วยเหลือกัน เมื่อเกิดผลผลิตทำให้เกิดความพอใจ สุขใจ และภูมิใจที่ปลูกเอง กินเอง และสามารถนำความรู้และผลิตผลที่ได้กระจายแจกจ่ายไปสู่ชุมชน กลายเป็นชุชนแห่งการแบ่งปันและสู่สังคมในที่สุด

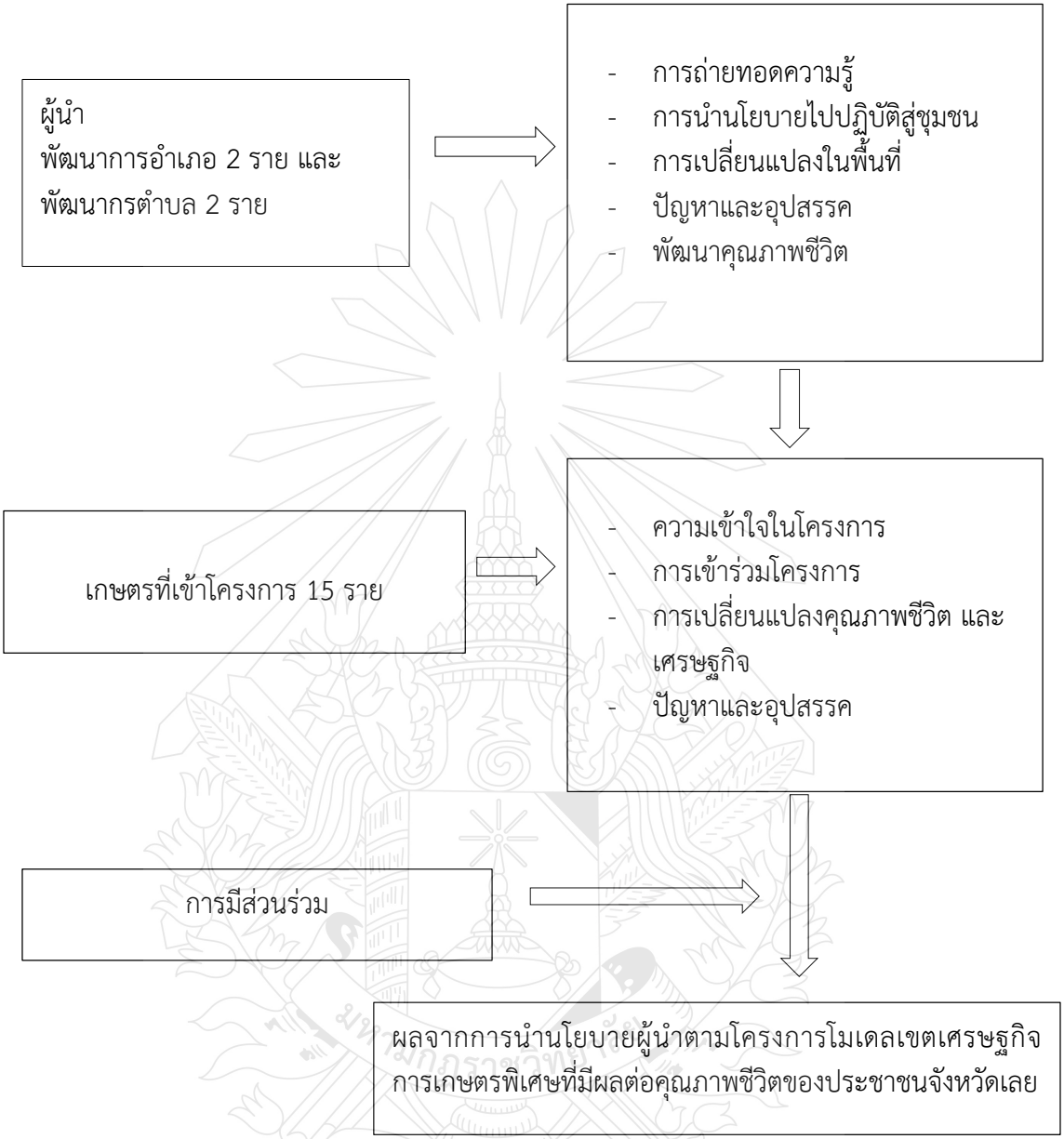
อัษฎาวุฒิ พฤฒิวรวงศ์ (2563) ได้ทำการศึกษา การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการทำโครงการฯ ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะ ในการดำเนินโครงการฯ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัย 2 วิธีคือ 1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และ 2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview or formal interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องและประเด็นต่าง ๆ เป็นอย่างดี จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า การทำโครงการฯ เป็นอีกศาสตร์หนึ่งของหลักปรัชญาฯ ใช้แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน โดยนำหลักกสิกรรมธรรมชาติการเลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช จัดเก็บกักน้ำให้กระจายทั่วพื้นที่ โดยไม่หวังพึ่งระบบชลประทาน เป็นการบริหารจัดการ ดิน น้ำ ป่า ฟื้นฟูระบบนิเวศให้กลับมาสมดุล เป็นการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีอยู่อย่างเป็นระบบคือ สร้างแหล่งน้ำทำการเกษตร 30%, ปลูกต้นไม้หลากหลายชนิดทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น สมุนไพร 30%, ปลูกพืชเศรษฐกิจอีก 30% และ 10% สำหรับอยู่อาศัยและที่เลี้ยงสัตว์ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยมีความสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นนั้น มีข้าว ปลา อาหาร พืช ผัก สมุนไพร พอกินตลอดทั้งปี ประหยัดค่าใช้จ่าย หากินบนที่ดินของตนเองได้และมีรายได้เหลือเก็บ มุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาฯ พร้อมทั้งนำหลักกสิกรรมธรรมชาติและหลักทฤษฎีบันได 9 ขั้น มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง สร้างความเกื้อกูลทางธรรมชาติ อนุรักษ์บำรุงดิน จัดการน้ำอย่างเป็นระบบ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบสำหรับขยายผลองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ

วราภรณ์ บุญเพชร (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติผ่านโครงการ ‘ “โคก หนอง นา” : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดระนอง พ.ร.ก. เงินกู้แก้ไขปัญหาโควิด 2563 ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนาม ใช้การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการ มีความรู้พื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นหลักปรัชญาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางด้วยความพอเพียง ที่หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เข้ามาประกอบในการตัดสินใจ ผลจากการ

นำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติผ่านโครงการ โคก หนอง นา นั้น ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในกิจกรรม เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ตลอดจนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการกินอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแนวทางการพัฒนาตนไปสู่ความยั่งยืน

อภิชิต ดวงธิสาร, ธวัฒน์ เขตจัตุรัส และดิเรก ถึงฝั่ง (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศาสตร์พระราชากับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ต่อเรื่องศาสตร์พระราชากับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เกิดจากการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนแบบองค์รวม การเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขององค์กรชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบองค์รวมทุกมิติการจัดการความรู้และศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค คือ ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้โดยไม่ต้องยึดติดกับตำรา ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีขาดการสนับสนุนในด้านระบบความสัมพันธ์ และความเอื้ออาทรขาดความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน รู้รักสามัคคีและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม 3) แนวทางการพัฒนาเรื่องศาสตร์พระราชากับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน คือ การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การดำรงอยู่อย่างมีความสุขมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน ความพอเพียง การพึ่งตนเอง และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ผู้วิจัยศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) (นิศา ชัชกุล, 2550, หน้า 13) โดยอาศัยกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เช่น การสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม ในเรื่องที่ศึกษาอย่างรอบด้าน การบันทึกข้อมูลในลักษณะนี้มักอาศัยการบรรยายเหตุการณ์ ประสบการณ์ของคน เรื่องเล่าสภาพสังคม การบรรยายอย่างละเอียดนี้เป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงความหมายประสบการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อจะช่วยให้ผู้วิจัยตีความปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ตรงตามความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์นั้น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล จะมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมทั้งในด้านการใช้ระเบียบวิธีวิจัย และด้านทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวคือในด้านระเบียบวิธีวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากการเตรียมตัวผู้วิจัยในด้านระเบียบวิธีวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแนวคำถามประกอบการเก็บข้อมูลแต่ละประเภทแล้ว ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์การวิจัย เช่น เครื่องบันทึกเสียง แบตเตอรี่ กล้องถ่ายรูป สมุดโน้ต ปากกา รวมทั้งของที่ระลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก และของใช้อื่นที่จำเป็น เพื่อให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น และได้ผลสมบูรณ์ที่สุด เครื่องมือที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ชุด ไดแก่ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2. แบบศึกษาชีวประวัติของกลุ่มเป้าหมาย

3.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.2.1 วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบศึกษาชีวประวัติของกลุ่มเป้าหมาย โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยจัดทำดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และการสร้างรูปแบบเครื่องมือเชิงคุณภาพของ ไพศาล วรคำ (2552, หน้า 211)

3.2.2.2 กำหนดประเด็นเนื้อหาและสร้างประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่จะศึกษาขึ้นมาจำนวน 1 ฉบับ โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่องนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

3.2.2.3 นำรูปแบบเครื่องมือเชิงคุณภาพเสนอต่อคณะที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา เพื่อแก้ไขปรับปรุง

3.2.2.4 นำรูปแบบเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ตามรายชื่อภาคผนวก ก) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์

3.2.2.5 นำรูปแบบเครื่องมือเชิงคุณภาพปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดพิมพ์เพื่อไปใช้ในบันทึกการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้เครื่องมือ

คำตอบที่เป็นลักษณะการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุด โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งถือได้ว่าคนเราจะพูดหรือแสดงออกถึงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย (Stewart and Shamdasani, 1990, p. 144) ซึ่งสถานที่ คือ ที่พักอาศัยของผู้ให้สัมภาษณ์ อุปกรณ์เทคนิค เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว กล้องถ่ายภาพ ทั้งนี้เพื่อใช้ในการประกอบการเขียนรายงาน และยืนยันการลงพื้นที่ในการวิจัย

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. วิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และ ศึกษานโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายตามแต่ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายได้

3.4.1 กลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้แก่

3.4.1.1 กลุ่มผู้นำอำเภอละ 2 คน คือ 1. พัฒนาการอำเภอ 2. พัฒนากรตำบล

3.4.1.2 ประชากรทำอาชีพเกษตรกร จำนวน 15 คน ใน 4 อำเภอ ของจังหวัดเลย ดังนี้

1) อำเภอปากชม จำนวน 3 ราย เนื่องจากในพื้นที่มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 3 ราย

2) อำเภอนาด้วง มีเกษตรกรที่สมัครใจให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ราย จากเกษตรทั้งหมด 8 ราย

3) อำเภอท่าลี่ มีเกษตรกรที่สมัครใจให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ราย จากเกษตรทั้งหมด 11 ราย

4) อำเภอเชียงคาน มีเกษตรกรที่สมัครใจให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ราย จากเกษตรทั้งหมด 27 ราย

3.4.2 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่

1) เป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย วาตะภัย ภัยแล้ง เป็นต้น

2) เป็นพื้นที่มีโรคระบาดร้ายแรง เช่น เชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การพรรณนาวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำทุกครั้งที่สิ้นสุดการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ผู้วิจัยจะถอดเทปและเขียนรายละเอียดของการสัมภาษณ์ออกมา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป โดยผู้วิจัยอ่านทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดว่าข้อมูลแต่ละเรื่องสื่อถึงเรื่องใด ควรนำประเด็นใดมาพิจารณาบ้าง โดยอาศัยความไวทางทฤษฎีจากประสบการณ์ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะมีขั้นตอน 3 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นที่หนึ่ง ใช้การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ซึ่งหมายถึงการเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ ทำความเข้าใจง่าย สรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้ ทดสอบแนวคิดรวมที่กลุ่มแบ่งเป็นหมวดหมู่หรือเป็นส่วน ๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราว ทำให้เกิดความชัดเจนเป็นพวก เป็นประเภทเป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปที่น่าพอใจ

2) ขั้นที่สอง ใช้การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นขั้นตอนการจัดการเลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้ เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่า อะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์แล้วนำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสรุปต่อไป

3) ขั้นที่สาม ใช้การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นบทสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่รูปแบบที่เป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (Grounded theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (Induction) เพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากงานวิจัยเรื่องนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย: โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเลยที่ได้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงนโยบายของผู้นำที่ส่งผลต่อโครงการ การรวมกลุ่มของเกษตรกร การสร้างพื้นที่ สร้างเครือข่ายของเกษตรกรในโครงการโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เพื่อศึกษานโยบายของผู้นำตามโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย และเพื่อศึกษาผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

ผลการวิจัยพบว่า

4.1 ผลของการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

4.1.1 จากการสัมภาษณ์ความหมายของเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของผู้นำ และเกษตรกร

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 มีความเข้าใจในความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และได้ให้ความหมายได้อย่างสมบูรณ์ไว้ว่า โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจะประกอบไปด้วย คน ชุมชนพื้นที่ และสิ่งสำคัญที่สุดคือในด้านการตลาด โดยจะต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ว่าการพัฒนาการเกษตรนั้น จะต้องเริ่มจากการพัฒนาความคิดของคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ โดยจะดำเนินการตามโครงการที่มีงบประมาณของภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เพื่อการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความสมบูรณ์ทั้ง ในดิน ในน้ำ เพื่อที่จะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรอยู่อย่างมีความสุข โดยสามารถผลิตอาหารในครัวเรือนของตนเองได้ และยังสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเองนั้น มีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และยังสามารถกระจายความรู้ให้กับคนในชุมชนออกสู่ภายนอก และอีกประการหนึ่งคือผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในพื้นที่หลักๆ คือ พัฒนาชุมชน โดยจัดสรรงบประมาณเข้ามาสนับสนุนเพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของประเทศไทยต่อไป (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 มีความเข้าใจในความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และได้ให้ความหมายได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์ไว้ว่า เป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาจากกรมพัฒนาชุมชน หรือพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ในด้านงบประมาณในการพัฒนาประจำปี เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการ โคก หนอง นา โมเดล และเมื่อได้รับโครงการแล้ว จะมีระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

โดยกำหนดว่าไม่น้อยกว่ากี่ปี หรือจะต้องทำการเกษตรบนพื้นที่ที่ได้รับงบประมาณห้วงเวลาจะมีการกำหนดไว้แล้ว โดยรวมก็จะเป็นการเพิ่มแหล่งอาหารหรือวัตถุดิบในการประกอบอาหาร เพื่อให้ราษฎรได้ใช้ในชีวิตประจำวัน และทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย บุคคลที่เข้าสัมภาษณ์ทั้งสิ้น จำนวน 8 ราย ในการเข้าสัมภาษณ์ทั้งหมดจะเป็นพัฒนาการประจำอำเภอที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ถึงความเข้าใจความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในแง่ความคิดเห็นของผู้นำนั้น จะให้เกี่ยวกับความหมาย ความเข้าใจว่าในโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษส่วนใหญ่ จะประกอบไปด้วย คน ชุมชน พื้นที่ และสิ่งสุดท้ายคือ การทำการตลาดในคำว่า คน ชุมชน พื้นที่ นั้น แรกเริ่มจะต้องทำความเข้าใจกับคนว่า เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษนั้น จะต้องเริ่มการพัฒนาความคิดของคน ศักยภาพในการประกอบกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยมีโครงการจากหน่วยงานของรัฐประกอบกับการจัดการพื้นที่ทั้ง ดิน น้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อที่จะประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ซึ่งจะได้คำว่าเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ส่วนสุดท้ายที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างสมบูรณ์ คือสามารถกระจายความรู้หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนหรือชุมชน ที่อยู่ในพื้นที่นั้นได้ ซึ่งสามารถจะทำการตลาดสู่ภายนอกได้อย่างยั่งยืน อีกประการหนึ่งคือผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในพื้นที่หลัก ๆ คือพัฒนาชุมชนโดยพัฒนาการแต่ละอำเภอจะดำเนินการเข้าตรวจสอบพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของ น้ำ และสภาพภูมิอากาศ เพื่อจะได้สำรวจความต้องการของเกษตรกรว่า พอจะดำเนินกิจกรรมได้หรือไม่ หรือมีความเหมาะสม เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อจะพัฒนาไปสู่โมเดลเขตเศรษฐกิจการพิเศษอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเกษตรกรรายที่ 3, 4 และ 5 มีความเข้าใจในความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่าคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษนั้นหมายถึงพื้นที่ที่ได้รับโครงการหลาย ๆ โครงการแต่ที่ตนเองได้รับมานั้นจะเป็นในส่วนของโครงการโคกหนองนาโมเดลซึ่งในพื้นที่เศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในความเข้าใจของตนเองนั้นหมายถึงพื้นที่ ที่ได้รับการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการในด้านพื้นที่ในด้านน้ำและการปลูกพืชเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวรวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนสามารถขยายผลได้เพื่อสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 มีความเข้าใจในความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่า

หมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษหมายถึงพื้นที่ที่ได้รับภัยพิบัติ หรือพื้นที่ที่ยังไม่มีความเจริญโดยมีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ร่วมมือกันเพื่อเข้ามาปรับพื้นที่ในเขตตำบลหรืออำเภอนั้นให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเพื่อจะให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 ไม่มีความเข้าใจมาก่อนเกี่ยวกับเรื่องเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษแต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไร เกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ตนเองนั้นมีรายชื่อเป็นผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษตามรายชื่อที่ทางพัฒนาชุมชนได้เสนอโครงการมาให้ แต่เนื่องจากในด้านการทำในช่วงนี้ตัวเองนั้นมีปัญหาสุขภาพเลยจำเป็นต้องให้คนในครอบครัวเช่น สามีไปเข้ารับการฝึกอบรมด้านการถ่ายทอดความรู้จากพัฒนาชุมชนหรือเกษตรอำเภอในด้านการจัดทำโคก หนอง นา โมเดล หรือเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ตัวเองไม่มีความเข้าใจในด้านการทำการเกษตรเนื่องจากในทางปฏิบัติมีรายชื่อของตนเองเป็นรายชื่อผู้เข้ารับโครงการ แต่เนื่องจากในการถ่ายทอดความรู้ หรือเข้ารับการอบรมจะเป็นสามี และภาคปฏิบัติก็เป็นผู้ช่วยให้สามีเป็นผู้ปฏิบัติแทนตนเอง (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ความเข้าใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษคือ การที่มีโครงการของรัฐบาลมาช่วยเหลือในเขตพื้นที่ภัยพิบัติหรือเป็นพื้นที่ ที่ได้รับโครงการหลาย ๆ โครงการมาลงในพื้นที่เช่น “โคก หนอง นา โมเดล” โครงการเศรษฐกิจพอเพียงบางรายยังไม่รู้จักกับคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยเกษตรกรบางรายจะเข้าใจว่าเป็นการปลูกพืชด้านการเกษตรแบบพิเศษ มีพื้นที่การปลูกพืชที่พิเศษกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดเลย หรืออาจจะเป็นพื้นที่ศูนย์รวมการทำการเกษตรที่สามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ บางรายมีความเข้าใจในพื้นที่ของตนเองว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษคือ การบริหารจัดการดิน, น้ำ และการวางแผนเกี่ยวกับการผลิตในพื้นที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ ทำให้เป็นพื้นที่การจัดทำการเกษตรแบบพิเศษทำให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของตนเองได้ และยังมีเกษตรกรส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ แต่สามารถดำเนินกิจกรรมตามพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์ความเข้าใจเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของผู้นำ และเกษตรกร เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ความเข้าใจเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	ผู้นำ	เกษตรกร
S	มีความเข้าในความหมายของพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ	ส่วนใหญ่เข้าใจความหมายของคำว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษจากการถ่ายทอดของผู้นำได้เป็นอย่างดี
W	ต้องเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้	ยังไม่เข้าใจความหมายของคำว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยพื้นฐานด้วยตนเอง
O	ได้รับโอกาสจากรัฐบาลในการเข้ารับการอบรม	ได้รับโอกาส
T	เป็นเรื่องใหม่/นโยบายใหม่	เป็นเรื่องใหม่/นโยบายใหม่

4.1.2 วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 สามารถอธิบายถึงวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร และได้ให้ความหมายได้อย่างสมบูรณ์ไว้ว่า จากคำสัมภาษณ์ของพัฒนาการอำเภอแต่ละอำเภอ ทำให้ทราบถึงวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร คือจะต้องเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยจะถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปสู่ผู้นำชุมชนนั้น ๆ ในเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่คนในชุมชนในพื้นที่ต่อไป โดยจะมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นภายในพื้นที่นั้น เพื่อที่จะได้เป็นการบูรณาการร่วมกันในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้นำในด้านการทำการเกษตร โดยหากพัฒนาการหรือพัฒนาชุมชนในพื้นที่นั้นยังไม่มีความรู้ในด้านการเกษตรหรือเลี้ยงสัตว์เบื้องต้นก็จะประสานไปยังเกษตรอำเภอนั้น ๆ เพื่อที่จะได้มาให้ความรู้กับผู้นำและเกษตรกร โดยจะมีการจัดการประชุม หรือจัดการอบรมผ่านเวทีต่าง ๆ เช่นการจัดทำโครงการพื้นที่ โคก หนอง นาโมเดล ก็จะนำเกษตรกรมาเข้ารับฟังการบรรยาย โดยใช้วิทยากรเป็นเกษตรอำเภอ จึงทำให้เกษตรกรสามารถมีความรู้ในการใช้พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่นั้นจะมีความผูกพันกับเกษตรอำเภอมาอย่างยาวนาน มีความเข้าใจถึงสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ และสามารถจัดการดินและน้ำ

ได้เป็นอย่างดี เกิดการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรอย่างแท้จริง (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 สามารถอธิบายถึงวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และได้ให้ความหมายได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์ไว้ว่า ทางพัฒนาชุมชนจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร โดยจะจัดเวทีการอบรมร่วมกับผู้นำชุมชน หรือผู้เข้าร่วมโครงการโดยอาจจะจัดการให้ความรู้ในเรื่องพืช เรื่องสัตว์ การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หากพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ต้องการจะให้ความรู้กับเกษตรกรเพิ่มเติม ก็จะเชิญวิทยากรจากเกษตรอำเภอมาร่วมด้วย และหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกร (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษถึงการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร จากพัฒนาการอำเภอแต่ละอำเภอในจังหวัดเลย ทำให้ทราบถึงการถ่ายทอดความรู้นั้น จะเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือในหลวงรัชกาลที่ 9 ของประชาชนชาวไทย และจะเป็นการถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้นำของชุมชนนั้น ๆ ก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่คนในชุมชนนั้นต่อไป โดยจะมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ภายในพื้นที่นั้นเพื่อจะได้เป็นการบูรณาการร่วมกันในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้นำ ในด้านการทำการเกษตรโดยหากพัฒนาการหรือพัฒนาชุมชนยังไม่มีความรู้ในด้านใด เบื้องต้นก็จะประสานไปยังเกษตรอำเภอในพื้นที่ เพื่อที่จะมาให้ความรู้กับผู้นำและเกษตรกร โดยจะมีการจัดการประชุมหรือจัดการอบรมผ่านเวทีต่าง ๆ เช่นการจัดทำพื้นที่ โคก หนอง นา โมเดล ก็จะนำเกษตรกรมาเข้ารับฟังการบรรยาย โดยใช้วิทยากรเป็นเกษตรอำเภอ จึงทำให้เกษตรกรสามารถมีความรู้ในการใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อโครงการ เนื่องจากเกษตรอำเภอจะมีความเข้าใจถึงสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ ในพื้นที่นั้นทำให้การจัดการเกี่ยวกับผลผลิตของเกษตรกร เป็นไปตามสภาพภูมิอากาศ ทำให้สามารถจัดการดิน และน้ำได้เป็นอย่างดี เกิดการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 วิเคราะห์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	ผู้นำ
S	มีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล
W	งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ
O	เป็นองค์ความรู้ใหม่
T	บุคคลากรมีจำกัด

4.1.3 วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษการปฏิบัติลงสู่ชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษการปฏิบัติลงสู่ชุมชน

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษลงสู่ชุมชน และได้ให้ความหมายได้อย่างสมบูรณ์ไว้ว่า โครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ จะเริ่มจากการนำนโยบายของกรมพัฒนาชุมชนซึ่งได้มีการจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินโครงการมายังจังหวัด และทางจังหวัดจะสั่งการให้แต่ละอำเภอประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ โดยผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีพื้นที่เป็นไปตามแบบที่กำหนดเช่น โครงการ โคก หนอง นา โมเดล ต้องมีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 1 ไร่จนถึง 3 ไร่ผู้เข้าร่วมโครงการ จะต้องดำเนินกิจกรรม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะเวลา 5 ปี ในส่วนของพัฒนาชุมชนจะดำเนินการ จัดเจ้าหน้าที่เข้าติดตามความก้าวหน้าของโครงการในทุก ๆ เดือน ตลอดระยะเวลา 5 ปี โครงการตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษหลัก ๆ แล้วไม่ได้มีเพียงโครงการ โคก หนอง นาโมเดล ยังมีอีกหลายโครงการเช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง และอื่นๆ อีกหลายโครงการ โดยก่อนที่จะนำโครงการหรืองบประมาณลงสู่พื้นที่ให้กับผู้ที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ จะดำเนินการให้มีการถ่ายทอดความรู้ หรือจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับ หลักกสิกรรมธรรมชาติ ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงการ โคก หนอง นา โมเดล การเกษตรทฤษฎีใหม่ และก่อนที่จะได้รับโครงการหรืองบประมาณลงในพื้นที่ของตนเองนั้น จะต้องมีการคัดเลือกเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อที่จะให้เกษตรกรรายที่ได้รับการคัดเลือกสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ และเกิดผลประโยชน์สูงสุดกับผู้ที่สมัครเข้าร่วมโครงการต่อไป (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษลงสู่ชุมชน และให้ความหมายได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์ไว้ว่า วิธีการนำนโยบายของการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปให้เกษตรกรคือ แรกเริ่มจะมีหนังสือจากกรมพัฒนาชุมชน มายังจังหวัดต่าง ๆ โดยทางจังหวัดจะส่งหนังสือมาถึงอำเภอ โดยให้พัฒนาการของแต่ละอำเภอ เข้าพบปะกับผู้นำชุมชน เพื่อรับทราบถึงโครงการและงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมด้านการเกษตรเช่น โครงการ โคก หนอง นา โมเดล และจะประชุมในส่วนของผู้นำก่อน เพื่อจะไปกระจายความรู้ให้กับผู้ที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ เพื่อสนับสนุนรายชื่อให้กับพัฒนาชุมชนลงตรวจสอบพื้นที่ และความเหมาะสมที่จะจัดตั้งโครงการ โดยจะมีการจัดอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอในพื้นที่จังหวัดเลยถึงวิธีการนำนโยบายตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษลงสู่ชุมชน ทำให้ทราบข้อมูลว่าก่อนจะมีการนำนโยบายลงสู่พื้นที่นั้น จะเริ่มจากกรมพัฒนาชุมชนได้มีโครงการ และทำเอกสารมาถึงจังหวัดเลย ทางจังหวัดจะสั่งการให้อำเภอแต่ละอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการโดยผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีพื้นที่ของตนเองตั้งแต่ 1 ไร่ถึง 3 ไร่ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี และทางพัฒนาการชุมชนจะดำเนินการเข้าติดตามความก้าวหน้าของโครงการในทุก ๆ เดือน ตลอดระยะเวลา 5 ปี โครงการตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษหลัก ๆ แล้วไม่ได้มีเพียงโครงการโคกหนองนาโมเดลจากการเข้าสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าทางพัฒนาการอำเภอ ได้รับโครงการมามีหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ได้แก่โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ โครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง โครงการทางนี้มีผล ผู้คนรักกันโดยก่อนที่จะนำโครงการเข้าพื้นที่ ให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการจะมีการให้ความรู้หรืออบรมเกี่ยวกับหลักกสิกรรมธรรมชาติ ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงการ โคก หนอง นา โมเดล การเกษตรทฤษฎีใหม่ และก่อนจะได้รับโครงการหรืองบประมาณลงพื้นที่นั้น จะมีการคัดเลือกเกษตรกร เพื่อให้เป็นเกษตรกรสามารถเป็นต้นแบบในพื้นที่นั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ และเกิดผลประโยชน์สูงสุดกับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

จากการสัมภาษณ์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษการปฏิบัติลงสู่ชุมชน เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 วิเคราะห์วิธีการนำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของผู้นำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	ผู้นำ
S	รัฐบาลให้การสนับสนุน
W	ต้องเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้
O	ส่งเสริมโครงการฯ ในพื้นที่จังหวัดเลย
T	ด้านพื้นที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

4.1.4 การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของเกษตรกรรายที่ 1, 2 และ 4 มีความเข้าใจในการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า เป็นโครงการของพัฒนาชุมชนซึ่งมาจากพัฒนาชุมชนในอำเภอ ที่ตนเองมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ และมีการเชิญชวนเข้าร่วมหรือเชิญชวนจากผู้นำชุมชนทำให้ตนเองได้ทราบว่าโครงการนั้นมาจากกรมหรือกระทรวงไหนหลัก ๆ คือมาจากพัฒนาการหรือพัฒนากร ที่ตนเองได้อยู่ใกล้ชิดซึ่งได้ลงพื้นที่สำรวจความต้องการ และดูความเหมาะสมของพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม ที่ตนเองได้ขอเข้าร่วมโครงการ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4, 5, 10, 12, 14 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 6, 8, 9, 11 และ 13 มีความเข้าใจในการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ โดยได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ เพิ่มเติมว่าไม่เข้าใจในส่วนใดซึ่งเกษตรกรได้อธิบายว่า ในส่วนที่ไม่ชัดเจนคือ กระบวนการจัดสรรพื้นที่ ให้เป็นพื้นที่การเกษตรเช่น โคก หนอง นา โมเดล ทราบว่ามีพัฒนาการหรือพัฒนาชุมชนเข้ามาในการติดตามแต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นของกรมพัฒนาชุมชน หรืออาจจะเกิดจากการที่ตนเองนั้นจำไม่ได้ หรือยังเข้าใจไม่ถ่องแท้จึงทำให้ไม่สามารถอธิบายได้ว่า การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของตนเองนั้นมีที่มาอย่างไร (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 6, 8, 9, 11 และ 13 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 3 และ 7 ไม่มีความเข้าใจการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ แต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าไม่เข้าใจในด้านใดบ้าง

เกษตรกรก็ได้อธิบายว่า เป็นโครงการของรัฐบาล และในส่วนความคิดของตนเองนั้น คิดว่าเป็นโครงการของหน่วยทหารซึ่งเห็นเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีที่ดินของตนเองอยู่ในพื้นที่นั้นทำให้ไม่ทราบว่าโครงการที่ตนเองได้รับนั้นมีที่มาอย่างไร และการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของตนเองนั้นมาจากที่ไหน จนได้มีการเข้าติดตามความก้าวหน้าของโครงการจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จึงทำให้ทราบภายหลังว่าเป็นโครงการของกรมพัฒนาชุมชนที่มีโครงการทำให้ตนเองได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3 และ 7 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดเลย เกษตรกรส่วนใหญ่ พอทราบว่าได้รับโครงการมาอย่างไร และเข้าร่วมโครงการได้อย่างไร โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการที่จากการได้เข้าสัมภาษณ์ พอทราบว่าเป็นโครงการของพัฒนาชุมชนประจำอำเภอที่ตนเองมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในเขตพื้นที่นั้น บางรายทราบเพียงว่าเป็นโครงการของรัฐบาลแต่ยังไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดว่าเป็นโครงการของกระทรวงหรือกรมไหน ทราบแต่เพียงว่ามีพัฒนาการประจำอำเภอ และพัฒนากรชุมชนนั้นนำโครงการมาให้ และมาสำรวจพื้นที่ของตนเองว่าเหมาะสมกับโครงการหรือไม่ จากการเข้าสัมภาษณ์ทำให้พบว่าการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรนั้น มาจากพัฒนาการประจำอำเภอที่ตนเองมีพื้นที่อยู่แต่ยังมีข้อสังเกตได้ว่าเกษตรกรที่มีอายุมากแล้วอาจจะทำให้ไม่ทราบว่าได้รับโครงการมาจากที่ใด

จากการสัมภาษณ์การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของเกษตรกร เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษของเกษตรกร

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	**ผู้นำ**
S	เป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติจึงได้รับการคัดเลือกเป็นเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ
W	เกษตรกรมีความต้องการเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก
O	ได้รับงบประมาณในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ
T	การเข้าถึงโครงการฯ ต้องได้รับการพิจารณาจากภาครัฐตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.1.5 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้นำและเกษตรกร

1) การเปลี่ยนแปลงของผู้นำ พบว่า

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยภาพรวมในพื้นที่

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยภาพรวมในพื้นที่ และสามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ คือพื้นที่ดินของเกษตรกรเป็นลำดับแรกในการพัฒนา เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานในด้านการทำการเกษตรมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดินและน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ลำดับต่อมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากได้ทำกิจกรรมการเกษตรบนพื้นที่ที่มีความสวยงาม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นไปตามรูปแบบของโครงการที่ได้งบประมาณจากรัฐบาล นอกจากนี้สิ่งที่เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนคือ มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพพื้นที่ของเกษตรกร คือมีการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำพื้นที่ในโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ และเมื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินกิจกรรมแล้วมีความสุขในการดำเนินกิจกรรมของตนเองและครอบครัว ทำให้มีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวัน และยังได้รับประทานพืชผัก ผลไม้ที่ตนเองได้ปลูกซึ่งปลอดสารพิษ ทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อีกประการหนึ่งจากการที่พัฒนาการอำเภอได้ให้คำตอบคือทำให้เกิดความรักความสามัคคีภายในชุมชนของตนเอง โดยเกษตรกรจะได้มีการรวมกลุ่มกัน หรือตั้งเป็นศูนย์ฝึกของคนในตำบลนั้น ๆ ทำให้มีการได้แลกเปลี่ยนหรือนำผลผลิตมาแจกจ่ายให้กับชุมชนของตนเองหลังจากเหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีไม่เหมือนการทำการเกษตรก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยภาพรวมในพื้นที่ และสามารถอธิบายได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์ คือ ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดินและน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการรับประทานผักปลอดสารพิษ และทำให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน และทำให้เศรษฐกิจในภาคครัวเรือน และในพื้นที่ดีขึ้น (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ โดยภาพรวมในพื้นที่จังหวัดเลยนั้น ทำให้ทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงดังนี้ภาพรวมหลัก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือ พื้นที่ดินของเกษตรกรเป็นลำดับแรกในการพัฒนา เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่

ไม่ได้ใช้งานในด้านการทำการเกษตรมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดิน, น้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ลำดับต่อมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากได้ทำกิจกรรมการเกษตรบนพื้นที่ที่มีความสวยงามซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นไปตามรูปแบบของโครงการที่ได้งบประมาณจากรัฐบาล และเมื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินกิจกรรมแล้วมีความสุขในการดำเนินกิจกรรมของตนเองและครอบครัว ทำให้มีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวัน และยังได้รับประทานพืชผัก ผลไม้ที่ตนเองได้ปลูกซึ่งปลอดสารพิษทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อีกประการหนึ่งจากการที่พัฒนาการอำเภอได้ให้คำตอบคือ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีภายในชุมชนของตนเองโดยเกษตรกรจะได้มีการรวมกลุ่มกันหรือตั้งเป็นศูนย์ฝึกของคนในตำบลนั้น ๆ ทำให้มีการได้แลกเปลี่ยนหรือนำผลผลิตมาแจกจ่ายให้กับชุมชนของตนเองหลังจากเหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีไม่เหมือนการทำการเกษตรก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

2) การเปลี่ยนแปลงของเกษตรกร ด้านคุณภาพชีวิต และด้านเศรษฐกิจ พบว่า

2.1 ด้านคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรรายที่ 3, 4 และ 5 มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า หลังจากที่ตนเองได้เข้าร่วมโครงการนั้นสิ่งแรกที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คือทำให้มีร่างกายที่แข็งแรงมีความสุข ในการใช้ชีวิตประจำวันที่ได้ประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเองทำให้ตนเองนั้นรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้ตื่นขึ้นมาเห็นวิวทิวทัศน์หรือกิจกรรมที่ตนเองนั้นได้ดำเนินการร่วมกับครอบครัวหรือบุตรหลาน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี และมีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทำให้มีความเป็นครอบครัวในพื้นที่ชนบทไม่เหมือนสังคมเมือง และทำให้มีแหล่งอาหารภายในครัวเรือนของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์กับบ้านใกล้เรือนเคียงตามแบบชาวบ้านในสมัยก่อน และยังเป็นการเพิ่มรายได้ใน รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีให้กับครอบครัวของตนเอง ซึ่งทำให้ตนเองนั้นสามารถวางแผนการผลิต การใช้จ่าย และวางแผนถึงรายรับในอนาคตของตนเอง ทำให้มีความสุขทั้งภายในและภายนอก สู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง เพื่อพัฒนาไปสู่ภายนอกทำให้เกิดความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ จากที่ได้รับฟังการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่า มี

การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เกษตรกรก็อธิบายว่า ตนเองได้มีการออกกำลังกายในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และได้ใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติในทุก ๆ วัน และได้รับประทานผักปลอดสารพิษ ทำให้ร่างกายแข็งแรงในบางครั้งก็อาจจะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นที่ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในด้านอื่น (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 ไม่มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ แต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าคุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ตนเองนั้นได้รับโครงการตามการชักชวนจากผู้นำหรือจากพัฒนาการ พัฒนากรประจำชุมชน และได้ทำกิจกรรมตามแบบที่กำหนด แต่ยังไม่สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างชัดเจน จนได้มาเข้าใจภายหลังจากการได้ถ่ายทอดความรู้จากพัฒนากรชุมชนประจำพื้นที่ของตนเอง จึงทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเลย ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านคุณภาพชีวิต หลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือ ทำให้มีร่างกายที่แข็งแรงและมีความสุขในการใช้ชีวิตที่ได้ประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ตนเอง ที่ได้ตื่นเช้ามาและเห็นกิจกรรมที่ตัวเองดำเนินการอยู่ทำให้มีความสุขในทุกวัน และบุตรหลานได้มาร่วมทำกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเอง ทำให้ตนเองมีความคิดที่อยากจะมีสุขภาพที่ดีมีชีวิตที่ยืนยาวมีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวันในทุก ๆ วัน และยังส่งผลถึงลูกหลาน ครอบครัวของตนเองทำให้อยากทำการเกษตรมากขึ้น ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน บุตรหลานของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะไปทำงานในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด เมื่อได้กลับมาเห็นพ่อแม่ของตนเองหรือคนในครอบครัวได้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษแล้ว ทำให้พื้นที่มีภูมิทัศน์สวยงามมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีแหล่งอาหารสามารถนั่งรับประทานอาหารโดยใช้ผลผลิตจากพื้นที่ของตนเอง ทำให้มีความสุขร่วมกันเมื่อได้กลับมาเยี่ยมบ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าผู้ที่ดำเนินกิจกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สำคัญหลัก ๆ คือ ด้านจิตใจของผู้ดำเนินกิจกรรม ทำให้มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี และทุกอย่างรอบด้านดีซึ่งสามารถส่งผลให้คนในครอบครัว และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดสัมผัสได้ มีการแบ่งปัน ยกตัวอย่างเช่น ทำให้เรามีเพื่อนบ้านเยอะขึ้น ได้ผลผลิตจากในโครงการที่ตนเองได้ดำเนินกิจกรรมอยู่หลัก ๆ โดยตรงคือทำให้เกษตรกรมีความสุข ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรหลังจากการเข้าร่วมโครงการรายที่ 3, 4 และ 5 มีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของ

เกษตรกรด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร หลังจากการเข้าร่วมโครงการเนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งเกษตรกรก็ได้อธิบายว่า สิ่งแรกคือการประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารภายในครัวเรือนในทุก ๆ วัน และส่วนที่เหลือยังสามารถแจกจ่ายหรือจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง หรือตลาดชุมชนของตนเองทำให้มีรายได้เกือบทุกวัน และยังสามารถวางแผนการผลิต เพื่อให้ตัวเองมีรายรับ ประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน และประจำปี และทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการเองสามารถมองถึงเศรษฐกิจในภาคครัวเรือนของตนเองในอนาคตได้ ทำให้มีการวางแผนในการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และการหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้ครอบครัวของตนเองนั้นมีเศรษฐกิจในภาคครัวเรือนดีขึ้น เพื่อจะส่งผลต่อเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ต่อไป (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรหลังจากการเข้าร่วมโครงการ จากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ แต่ที่เด่นชัดก็คือ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจไม่ได้เปลี่ยนแปลงโดยทันที จึงยังไม่เด่นชัดจะต้องใช้เวลาแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ตนเองนั้นลดการซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหารภายในครัวเรือนและทำให้มีรายได้เพิ่มเติมเข้ามาภายในครอบครัวของตนเองแต่ก็ยังไม่สามารถจะยืนยันได้ว่าอนาคตจะทำให้ครอบครัวของตนเองนั้นมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 ไม่มีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร หลังจากการเข้าร่วมโครงการแต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น เพราะในตอนแรกคิดว่าจะมีรายได้เกิดขึ้นทันที และทำให้มีเงินเก็บแบบฉับพลัน จึงเป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน แต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการแล้วจึงค่อย ๆ ปรับเพราะตนเองนั้น ยังไม่มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในตอนแรก เนื่องจากพื้นที่ที่ตนเองได้รับนั้นในการทำพื้นที่ โคกหนอง นา โมเดล ที่ได้รับงบประมาณจากพัฒนาชุมชนในการปรับพื้นที่ หรือขุดสระเก็บน้ำนั้น ยังไม่มีน้ำในการดำเนินกิจกรรมและตนเองนั้นยังไม่ได้มีรายรับในการทำเกี่ยวกับ พื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ จึงทำให้ไม่สามารถจะอธิบายได้ถึงการเปลี่ยนแปลง หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการซึ่งมีผลในด้านเศรษฐกิจ แต่ในอนาคตหากพื้นที่ของตนเองนั้น ได้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างแท้จริงก็พอที่จะสามารถอธิบายได้ถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนของตนเองต่อไปได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรถึงการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจหลังจากเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเกษตรกรส่วนใหญ่ทราบถึงการ

เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจอย่างเด่นชัดหลัก ๆ คือประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารภายในครัวเรือนของตนเองและส่วนที่เหลือยังสามารถจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้านหรือตลาดภายในชุมชนของตนเองทำให้มีรายได้เกือบทุกวันและยังสามารถวางแผนในด้านการผลิตเพื่อให้มีรายได้รายวันรายสัปดาห์รายเดือนและรายปีทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนเองและเกษตรกรส่วนใหญ่ยังสามารถมองถึงเศรษฐกิจของครัวเรือนของตนเองในอนาคตได้ว่าจะวางแผนไปในทิศทางใดโดยมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างจริงจังจากการได้เข้าอบรมในด้านการทำการเกษตรเกษตรกรส่วนน้อยหรือบางรายยังไม่มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนแต่สามารถเข้าถึงการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีและสามารถมีรายรับเข้ามาภายในครัวเรือนทำให้มีเศรษฐกิจดีขึ้นขาดเพียงแค่การจดบันทึกรายรับรายจ่ายผลสรุปของการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเลยนั้นสรุปได้ว่าเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตด้านการเงินภายในครอบครัวดีขึ้นไม่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจสรุปได้ว่าหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษแล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้นำ และเกษตรกร เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้นำ และเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการฯ

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	**ผู้นำ**	**เกษตรกร**	
		ด้านคุณภาพชีวิต	**ด้านเศรษฐกิจ**
S	- พื้นที่ได้รับการพัฒนา - เกิดศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ชุมชน	- สุขภาพกาย และใจดีขึ้น - ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น -บริโภคอาหารปลอดสารพิษ	- ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - จำหน่ายสินค้าเกษตรในชุมชน
W	งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร	เกษตรกรที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการฯ ขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม	ยังไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	ผู้นำ	เกษตรกร	
		ด้านคุณภาพชีวิต	**ด้านเศรษฐกิจ**
O	- มีองค์ความรู้ใหม่ - เชื่อมความสัมพันธ์กับเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีโอกาสเพิ่มรายได้มากกว่าเกษตรกรรายอื่น
T	- ขาดองค์ความรู้ในบางเรื่อง - ขาดบุคคลากร	หลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	เกษตรกรต้องใช้งบประมาณของตนเองเพิ่มเติมจากที่รัฐบาลสนับสนุน

4.1.6 ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ของผู้นำ และเกษตรกร ต่อโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

1) ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องของผู้นำ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในพื้นที่

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ และสามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ ในการดำเนินโครงการคือปัญหาในด้านคน ชุมชน พื้นที่ โดยปัญหาในด้านคนก็คือ ปัญหาในด้านการขาดองค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการพื้นที่การปลูกพืชแบบอินทรีย์ และการใช้พลังงานทดแทนต่าง ๆ ในด้านชุมชนคือปัญหาในด้านราษฎรภายในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงผลที่จะได้รับหลังจากการเข้าร่วมโครงการของทางอำเภอ ปัญหาในด้านพื้นที่มีอุปสรรคในด้านการขุดสระเก็บน้ำหรือการขุดพื้นที่ นอกจากนี้ยังขาดกำลังคนในการออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับแบบ และเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการออกแบบยังทำงานไม่ตรงกับงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อดำเนินกิจกรรม โคก หนอง นา โมเดล เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการตามที่รัฐบาล กำหนดคือมีพื้นที่ตั้งแต่ 1 ไร่จนถึง 3 ไร่ แต่เมื่อดำเนินการขุดสระเก็บน้ำแล้วจะมีคันดินหรือขอบสระตามรูปแบบนั้นเกินพื้นที่ของตนเอง เกินจากขนาดพื้นที่ 3 ไร่ ซึ่งอาจจะไปทับพื้นที่ของเกษตรกร ที่อยู่รอบข้างพื้นที่ของเข้าร่วมโครงการ ปัญหาในด้านพื้นที่อีกประการหนึ่ง คือ พื้นที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ในด้านของข้อจำกัดของการดำเนินโครงการข้อจำกัดของทางพัฒนาการอำเภอของแต่ละอำเภอนั้นจะมีข้อจำกัดในด้านวิทยากรที่จะให้ความรู้กับผู้นำหรือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของชุมชนนั้นโดยยังขาดงบประมาณในการสร้างวิทยากรหรือการจะจัดการฝึกอบรมในด้าน

การให้ความรู้ด้านการเกษตรให้กับเกษตรกร (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ สามารถอธิบายได้แต่ยังไม่สมบูรณ์ คือ ในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในการถ่ายทอดความรู้คือ การขาดวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร และการขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องของเกษตรกร ซึ่งในส่วนของวิทยากรจากทางอำเภอที่จะให้ความรู้นั้น ยังมีข้อจำกัดในด้านของงบประมาณในการจัดการฝึกอบรม (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษถึงปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของการดำเนินโครงการทำให้ทราบถึงปัญหาหลัก ๆ ในการดำเนินโครงการ คือ ปัญหาในด้าน คน ชุมชน พื้นที่ โดยปัญหาในด้านคนก็คือ ปัญหาในด้านการขาดองค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรม การจัดการพื้นที่การปลูกพืชแบบอินทรีย์ และการใช้พลังงานทดแทนต่าง ๆ ในด้านชุมชนคือปัญหาในด้านราษฎรภายในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงผลที่จะได้รับหลังจากการเข้าร่วมโครงการของทางอำเภอ ปัญหาในด้านพื้นที่มีอุปสรรคในด้านการขุดสระเก็บน้ำหรือการขุดพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรม โคก หนอง นา โมเดล เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการตามที่รัฐบาล กำหนดคือมีพื้นที่ตั้งแต่ 1 ไร่จนถึง 3 ไร่ แต่เมื่อดำเนินการขุดสระเก็บน้ำแล้วจะมีคันดินหรือขอบสระตามรูปแบบนั้นเกินพื้นที่ของตนเอง เกินจากขนาดพื้นที่ 3 ไร่ ซึ่งอาจจะไปทับพื้นที่ของเกษตรกร ที่อยู่รอบข้างพื้นที่ของเข้าร่วมโครงการ ปัญหาในด้านพื้นที่อีกประการหนึ่งคือพื้นที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ในด้านของข้อจำกัดของการดำเนินโครงการข้อจำกัดของทางพัฒนาการอำเภอของแต่ละอำเภอนั้นจะมีข้อจำกัดในด้านวิทยากรที่จะให้ความรู้กับผู้นำหรือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของชุมชนนั้นโดยยังขาดงบประมาณในการสร้างวิทยากรหรือการจะจัดการฝึกอบรมในด้านการให้ความรู้ด้านการเกษตรให้กับเกษตรกร

2) ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ รายที่ 3, 4 และ 5 ไม่มีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ เนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ตนเองนั้นไม่มีอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่ตนเองได้รับโครงการ เนื่องจากตนเองและครอบครัวนั้น ก็มีอาชีพทำการเกษตรอยู่แล้วซึ่งแรก ๆ ก็จะมีความเหนื่อยล้าจากการดำเนินกิจกรรมในช่วงกลางวัน แต่ก็ได้ปรับเปลี่ยนเวลาการดำเนินกิจกรรมมาเป็นในช่วงเช้า และช่วงเย็น จึงทำให้ตนเองไม่มีอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ โคก หนอง นา ของตนเอง อีกทั้งข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตของตนเองนั้นในช่วงแรก ๆ ก็คิดว่าอายุน่าจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม แต่เมื่อได้ดำเนินกิจกรรมตามห้วงเวลาที่ตนเองกำหนดแล้ว ร่างกายได้มีการพัฒนามีความแข็งแรงขึ้น จึงทำให้ตนเองนั้นคิดว่าปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิต ในการประกอบอาชีพเกษตรกรของ

ตนเองนั้น ไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป จึงได้ให้ข้อมูลว่าตนเองไม่มีปัญหาอุปสรรคข้อจำกัด ในด้านการทำอาชีพการเกษตร (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 มีความเข้าใจในปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ จากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ เพราะว่าตนเองนั้นสามารถดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรืออื่น ๆ ได้ แต่ในบางครั้งตนเองก็มีอาการเหน็ดเหนื่อย ซึ่งเป็นปัญหาต่อการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งข้อจำกัดของตนเองนั้นก็เนื่องจากตนเองมีอายุมากแล้ว ทำให้ตนเองยังทำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ได้ไม่ดีอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ เกิดจากความรู้ที่ยังไม่มากพอ และอายุที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกร เพราะอาชีพเกษตรกรต้องใช้ความขยัน และกำลังกายที่มากกว่าปกติ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 มีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ แต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ตนเองนั้นได้เข้าร่วมโครงการเมื่อมีอายุมากแล้วจึงทำให้มีปัญหาในด้านสุขภาพต่อการดำเนินกิจกรรมการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ของตนเองอีกครั้งยังประสบปัญหาในด้านการกักเก็บน้ำของพื้นที่ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการดำเนินโครงการทำให้ตนเองมีความอ่อนล้าและปัจจุบันร่างกายก็ไม่ค่อยจะแข็งแรงเท่าที่ควรจึงทำให้มีอุปสรรคและปัญหาในด้านร่างกายประกอบกับมีข้อจำกัดในพื้นที่ของตนเองซึ่งไม่สามารถกักเก็บน้ำเพื่อดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษได้(สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรถึงปัญหา และข้อจำกัดต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในการดำเนินโครงการนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรโดยเกษตรกรได้ให้คำตอบว่าในชีวิตประจำวันของตนเองนั้นก็ทำการเกษตรอยู่แล้ว การดำเนินกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเองก็จะทำในช่วงเช้าซึ่งแดดยังไม่ออก และช่วงเย็นทำให้ไม่เหน็ดเหนื่อย ในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร ในส่วนของข้อจำกัดในการประกอบอาชีพการเกษตรนั้นเกษตรกรบางรายได้ให้คำตอบว่า จะมีข้อจำกัดด้านอายุเมื่อมีอายุมากแล้วหลังจาก 60 ปีขึ้นไปอาจจะมีการเหนื่อยล้าต่อการดำเนินกิจกรรม แต่ก็ไม่มีปัญหาสำหรับการนำดำเนินกิจกรรม ด้านการเกษตรเนื่องจากมีบุตรหลานของตนเอง และคนในครอบครัวของตนเองมาร่วมกันดำเนินกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ของผู้นำ และเกษตรกร ต่อโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามหลัก SWOT ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.6 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ของผู้นำ และเกษตรกร ต่อโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

วิเคราะห์ตามหลัก SWOT	ผู้นำ	เกษตรกร
S	เป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ	มีอาชีพทำการเกษตรอยู่เดิม
W	นโยบายด้านงบประมาณไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	ขาดองค์ความรู้ที่มีต่อโครงการฯ
O	รัฐบาลกำหนดให้จังหวัดเลยเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ	รัฐบาลเปิดโอกาสให้เข้าร่วมโครงการ
T	ความต้องการของเกษตรกรมีจำนวนมากกว่างบประมาณที่ได้รับ	จำนวนโครงการฯ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และมีข้อจำกัดในเรื่องของหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการฯ

4.1.7 ข้อเสนอแนะของผู้นำ และเกษตรกรตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

1) ข้อเสนอแนะของผู้นำ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

ผู้นำรายที่ 1, 2 และ 4 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในด้านการพัฒนา คือ ควรจะมีการจัดงบประมาณที่สนับสนุนนอกจากการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ โคก หนอง นา โมเดล โดยงบประมาณที่ขาดจะขาดในเรื่องการสนับสนุนด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และวัสดุอุปกรณ์ในด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น เครื่องสูบน้ำสายยาง หรือจะเป็นการจัดวิทยากร ที่จะให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการน้ำแบบลดพลังงาน หรือใช้พลังงานแสงอาทิตย์ได้ ซึ่งปัจจุบันงบประมาณที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จะมีเฉพาะในด้านการปรับพื้นที่ เพื่อการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรอีกประการหนึ่งคือ อยากให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนจัดการเกี่ยวกับพื้นที่ด้านการเกษตรให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดเลย สิ่งสำคัญที่ผู้นำอยากให้มีการพัฒนาคือการเรียนรู้ หรืองบประมาณในการสนับสนุนวิทยากรเพื่อที่จะกระจายไปสู่ผู้นำชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับทุกพื้นที่ในจังหวัดเลย (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 1, 2, 4 และ 7 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

ส่วนผู้นำรายที่ 3, 5 และ 6 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษในด้านการบูรณาการร่วมกัน คือ หากจะมีงบประมาณในโครงการด้านการเกษตร ควรจะมีการบูรณาการร่วมกันหลาย ๆ หน่วยงานในการเริ่ม เพราะจะทำให้การจัดสรรงบประมาณไม่ซ้ำซ้อน จะทำให้งบประมาณกระจายถึงประชาชนอย่างแท้จริง โดยจะได้มีการให้การอบรม หรือความรู้ในทุกๆ ด้านทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด หรือร่วมกันจัดสรรงบประมาณในด้านการจัดหาวิทยากรเพื่อให้ความรู้กับผู้ร่วมโครงการ (สัมภาษณ์ผู้นำในโครงการฯ รายที่ 3, 5, 6 และ 8 วันที่ 16 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำเกี่ยวกับข้อเสนอแนะตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ผู้นำในที่นี้หมายถึงพัฒนาการประจำอำเภอได้มีข้อคิดเห็นว่าควรจะมีการจัดงบประมาณที่สนับสนุนนอกจากการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ โคก หนอง นา โมเดล โดยงบประมาณที่ขาดจะขาดในเรื่องการสนับสนุนด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์ในด้านการบริหารจัดการน้ำเช่น เครื่องสูบน้ำ สายยาง หรือจะเป็นการจัดวิทยากรที่จะให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการน้ำแบบลดพลังงานหรือใช้พลังงานแสงอาทิตย์ได้ ซึ่งปัจจุบันงบประมาณที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะมีเฉพาะในด้านการปรับพื้นที่ เพื่อการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรอีกประการหนึ่ง และต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนจัดการเกี่ยวกับพื้นที่ด้านการเกษตรให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดเลย สิ่งสำคัญที่ผู้นำอยากให้มีการพัฒนาคือการเรียนรู้ หรืองบประมาณในการสนับสนุนวิทยากร เพื่อที่จะกระจายไปสู่ผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับทุกพื้นที่ในจังหวัดเลยเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ รายที่ 3, 4 และ 5 ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษได้อย่างสมบูรณ์ ตนเองนั้นมีข้อเสนอแนะในการจัดการในด้านพื้นที่ที่มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ คือในการขุดสระเก็บน้ำหรือปรับพื้นที่ของเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการนั้นควรจะมีการปรับแบบตามความพึงพอใจหรือความรู้สึกของเกษตรกรที่คิดว่าพื้นที่ตรงจุดไหนสามารถเก็บน้ำ หรือทำให้พื้นที่มีความชุ่มชื้นซึ่งตัวเกษตรกรเองมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ของตนเองว่าตรงไหนจะสามารถเก็บน้ำได้แต่เนื่องจากโครงการเช่น โคก หนอง นา โมเดล มีการออกแบบจากพัฒนาชุมชน ในบางอำเภอนั้นเป็นแบบมาตรฐานจึงทำให้บางครั้งอาจจะไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ และอยากให้มีการเสริมในส่วนของโครงการประกอบ เช่น แจกจ่ายหรือมอบพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเกี่ยวกับงบประมาณในคอกเลี้ยง และการจัดการน้ำ เช่น เครื่องสูบน้ำหรือการให้ความรู้ในด้านเครื่องตะบันน้ำ หรือเครื่องสูบน้ำใช้พลังงานแสงอาทิตย์ จะทำให้มีความรู้เพื่ออธิบายและศึกษาดูงานของผู้ที่สนใจ อีกประการหนึ่งคืออยากให้มีจัดการอบรม หรือให้ความรู้ในด้านการเกษตรอยู่เป็นประจำ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 สามารถให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าต้องการเสนอแนะในส่วนใดเพิ่มเติมหรือไม่ เกษตรกรก็ให้เสนอแนะว่า ตนเองนั้นมีข้อเสนอแนะในด้านอยากให้มีการสนับสนุนแจกจ่ายพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อจะได้นำไปเป็นอาหารหรือเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ และอยากให้มีการมอบเครื่องสูบน้ำเพื่อที่เกษตรกรรายที่ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อจะได้สามารถ รดน้ำพืชผักของตนเองได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษได้เนื่องจาก ตนเองนั้นไม่สามารถหรือไม่มีข้อเสนอแนะ เนื่องจากตนเองมีข้อมูลเป็นเพียงชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ แต่ผู้ปฏิบัติงานจริงหรือผู้เข้าอบรมเป็นคนในครอบครัวหรือสามีของตนเอง ทำให้ตนเองไม่สามารถจะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษได้ แต่ก็ได้ร่วมกันทำโครงการในครัวเรือน และผู้สัมภาษณ์ก็สอบถามต่อไปว่าสามีได้นำความรู้ที่ได้ไปอบรมมา มาถ่ายทอดต่อหรือไม่ เกษตรกรก็ตอบว่าได้นำมาอธิบายต่อ แต่ตนเองไม่เข้าใจในหลักการที่เป็นเชิงวิชาการ แต่สามารถปฏิบัติได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลยนั้นเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในด้านการจัดการพื้นที่ของตนเองซึ่งได้ให้ความเห็นว่าในการดำเนินการขุดหรือปรับพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการนั้นควรจะมีการทำตามความพึงพอใจของเกษตรกรซึ่งการดำเนินงานที่แท้จริงนั้นทางเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการขุดตามแบบที่กำหนดอย่างเคร่งครัดซึ่งทำให้เกษตรกรอาจจะไม่ชอบในรูปแบบที่ได้ดำเนินการขุดเนื่องจากพื้นที่ของตนเองไม่สามารถจะเก็บน้ำได้ซึ่งเกษตรกรบางรายก็ได้ทำการปรับพื้นที่ของตนเองเพิ่มเติมบ้างแล้วทำให้มีการเก็บน้ำไว้ใช้ได้อีกประการหนึ่งเกษตรกรอยากจะให้เพิ่มเติมในการสนับสนุนโครงการในด้านเกี่ยวกับการจัดการน้ำเช่นพลังงานโซล่าเซลล์การใช้เครื่องตะบันน้ำหรือมีการสอนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจะจัดการระบบน้ำในพื้นที่ของตนเองและอยากให้มีส่วนราชการพาตนเองไปศึกษาดูงานในที่ที่เขามีการจัดการน้ำแบบลดต้นทุนหรือไม่ใช้พลังงานจะทำให้การทำการเกษตรของตนเองนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

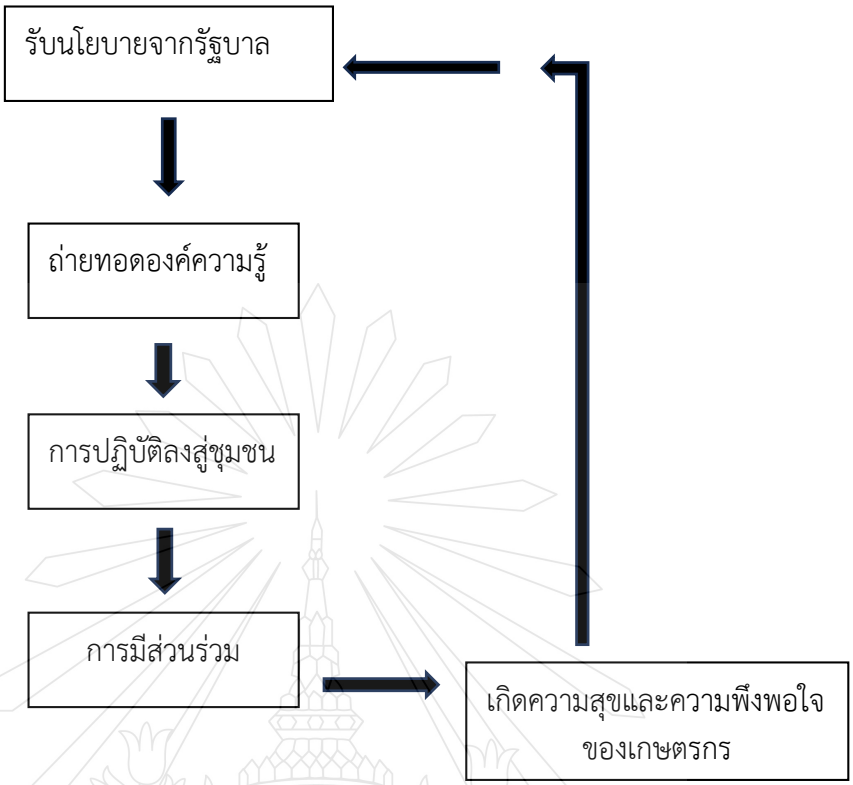
ผลการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ด้านผู้นำ มีการรับนโยบายจากรัฐบาลสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร มีหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่โครงการได้กำหนดไว้ ตามทฤษฎี SWOT Analysis

4.2 นโยบายของผู้นำตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษถึงการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร จากพัฒนาการอำเภอแต่ละอำเภอในจังหวัดเลย ทำให้ทราบถึงการถ่ายทอดความรู้นั้น จะเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือในหลวงรัชกาลที่ 9 ของประชาชนชาวไทย และจะเป็นการถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้นำของชุมชนนั้น ๆ ก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่คนในชุมชนนั้นต่อไป โดยจะมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ภายในพื้นที่นั้นเพื่อจะได้เป็นการบูรณาการร่วมกันในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้นำ ในด้านการทำการเกษตรโดยหากพัฒนาการหรือพัฒนาชุมชนยังไม่มีความรู้ในด้านใด เบื้องต้นก็จะประสานไปยังเกษตรอำเภอในพื้นที่ เพื่อที่จะมาให้ความรู้กับผู้นำ และเกษตรกร โดยจะมีการจัดการประชุมหรือจัดการอบรมผ่านเวทีต่าง ๆ เช่นการจัดทำพื้นที่โคก หนอง นา โมเดล ก็จะนำเกษตรกรมาเข้ารับฟังการบรรยาย โดยใช้วิทยากรเป็นเกษตรอำเภอ จึงทำให้เกษตรกรสามารถมีความรู้ในการใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อโครงการ เนื่องจากเกษตรอำเภอจะมีความเข้าใจถึงสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ ในพื้นที่นั้นทำให้การจัดการเกี่ยวกับผลผลิตของเกษตรกร เป็นไปตามสภาพภูมิอากาศ ทำให้สามารถจัดการดิน และน้ำได้เป็นอย่างดี เกิดการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอในพื้นที่จังหวัดเลยถึงวิธีการนำนโยบายตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษลงสู่ชุมชน ทำให้ทราบข้อมูลว่าก่อนจะมีการนำนโยบายลงสู่พื้นที่นั้น จะเริ่มจากกรมพัฒนาชุมชนได้มีโครงการ และทำเอกสารมาถึงจังหวัดเลย ทางจังหวัดจะสั่งการให้อำเภอแต่ละอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการโดยผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีพื้นที่ของตนเองตั้งแต่ 1 ไร่ถึง 3 ไร่ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี และทางพัฒนาการชุมชนจะดำเนินการเข้าติดตามความก้าวหน้าของโครงการในทุก ๆ เดือน ตลอดระยะเวลา 5 ปี โครงการตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษหลัก ๆ แล้วไม่ได้ มีเพียงโครงการโคกหนองนาโมเดลจากการเข้าสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าทางพัฒนาการอำเภอ ได้รับโครงการมามีหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ได้แก่โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ โครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง โครงการทางนี้มีผล ผู้คนรักกันโดยก่อนที่จะนำโครงการเข้าพื้นที่ ให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการจะมีการให้ความรู้หรืออบรมเกี่ยวกับหลักกสิกรรมธรรมชาติ ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงการ โคก หนอง นา โมเดลการเกษตรทฤษฎีใหม่ และก่อนจะได้รับโครงการหรืองบประมาณลงพื้นที่นั้น จะมีการคัดเลือกเกษตรกรเพื่อให้เป็นเกษตรกรสามารถเป็นต้นแบบในพื้นที่นั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ และเกิดผลประโยชน์สูงสุดกับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ โดยภาพรวมในพื้นที่จังหวัดเลยนั้น ทำให้ทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงดังนี้ ภาพรวมหลัก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือพื้นที่ดินของเกษตรกรเป็นลำดับแรกในการพัฒนา เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานในด้านการทำการเกษตรมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดินและน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ลำดับต่อมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากได้ทำกิจกรรมการเกษตรบนพื้นที่ที่มีความสวยงามซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นไปตามรูปแบบของโครงการที่ได้งบประมาณจากรัฐบาล และเมื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินกิจกรรมแล้วมีความสุขในการดำเนินกิจกรรมของตนเองและครอบครัว ทำให้มีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวัน และยังได้รับประทานพืชผัก ผลไม้ที่ตนเองได้ปลูกซึ่งปลอดสารพิษทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อีกประการหนึ่งจากการที่พัฒนาการอำเภอได้ให้คำตอบคือ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีภายในชุมชนของตนเองโดยเกษตรกรจะได้มีการรวมกลุ่มกันหรือตั้งเป็นศูนย์ฝึกของคนในตำบลนั้นๆ ทำให้มีการได้แลกเปลี่ยนหรือนำผลผลิตมาแจกจ่ายให้กับชุมชนของตนเองหลังจากเหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีไม่เหมือนการทำการเกษตรก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 วิเคราะห์เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

4.3 ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรรายที่ 3, 4 และ 5 มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากได้รับการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่าหมายความว่าอย่างไรเกษตรกรก็ยังสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า หลังจากที่ตนเองได้เข้าร่วมโครงการนั้นสิ่งแรกที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คือทำให้มีร่างกายที่แข็งแรงมีความสุข ในการใช้ชีวิตประจำวันที่ได้ประกอบอาชีพหรือกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเองทำให้ตนเองนั้นรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้ตื่นขึ้นมาเห็นวิวทิวทัศน์หรือกิจกรรมที่ตนเองนั้นได้ดำเนินการร่วมกับครอบครัวหรือบุตรหลาน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี และมีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทำให้มีความเป็นครอบครัวในพื้นที่ชนบทไม่เหมือนสังคมเมือง และทำให้มีแหล่งอาหารภายในครัวเรือนของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์กับบ้านใกล้เรือนเคียงตามแบบชาวบ้านในสมัยก่อน และยังเป็นการเพิ่มรายได้ใน รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีให้กับครอบครัวของตนเอง ซึ่งทำให้ตนเองนั้นสามารถวางแผนการผลิต การใช้จ่าย และวางแผนถึงรายรับในอนาคตของตนเอง ทำให้มีความสุข ทั้งภายในและภายนอก สู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง

เพื่อพัฒนาไปสู่ภายนอกทำให้เกิดความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 และ 14 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนของเกษตรกรรายที่ 1, 8 และ 13 มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ จากที่ได้รับฟังการอธิบายจากผู้นำโครงการที่ได้สร้างความเข้าใจไว้ก่อนหน้าตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เกษตรกรก็อธิบายว่า ตนเองได้มีการออกกำลังกายในการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และได้ใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติในทุกๆ วัน และได้รับประทานผักปลอดสารพิษ ทำให้ร่างกายแข็งแรงในบางครั้งก็อาจจะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นที่ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในด้านอื่น (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 1, 8, 13 และ 15 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

ในส่วนเกษตรกรรายที่ 2, 7 และ 11 ไม่มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรด้านคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการ แต่หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ของโครงการที่เข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ก็เกิดความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามต่อไปว่า คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ตนเองนั้นได้รับโครงการตามการชักชวนจากผู้นำหรือจากพัฒนาการ พัฒนากรประจำชุมชน และได้ทำกิจกรรมตามแบบที่กำหนด แต่ยังไม่สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างชัดเจน จนได้มาเข้าใจภายหลัง จากการได้ถ่ายทอดความรู้จากพัฒนากรชุมชนประจำพื้นที่ของตนเอง จึงทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการได้ (สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในโครงการฯ รายที่ 2, 7 และ 11 วันที่ 17 มิถุนายน 2566)

จากการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเลย ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านคุณภาพชีวิต หลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือ ทำให้มีร่างกายที่แข็งแรงและมีความสุขในการใช้ชีวิตที่ได้ประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ตนเองที่ได้ตื่นเช้ามา และเห็นกิจกรรมที่ตัวเองดำเนินการอยู่ทำให้มีความสุขในทุกวัน และบุตรหลานได้มาร่วมทำกิจกรรมบนพื้นที่ของตนเองทำให้ตนเองมีความคิดที่อยากจะมีสุขภาพที่ดีมีชีวิตที่ยืนยาวมีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวันในทุกๆ วัน และยังส่งผลถึงลูกหลาน ครอบครัวของตนเองทำให้อยากทำการเกษตรมากขึ้น ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน บุตรหลานของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะไปทำงานในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด เมื่อได้กลับมาเห็นพ่อแม่ของตนเองหรือคนในครอบครัวได้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษแล้ว ทำให้พื้นที่มีภูมิทัศน์สวยงามมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีแหล่งอาหาร สามารถนั่งรับประทานอาหารโดยใช้ผลผลิตจากพื้นที่ของตนเอง ทำให้มีความสุขร่วมกันเมื่อได้กลับมาเยี่ยมบ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าผู้ที่ดำเนินกิจกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สำคัญหลักๆ คือด้านจิตใจของผู้ดำเนินกิจกรรม ทำให้มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี และทุกอย่างรอบด้านดีซึ่งสามารถส่งผลให้คนในครอบครัว และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดสัมผัสได้ มีการแบ่งปัน ยกตัวอย่าง เช่น ทำให้เรามีเพื่อนบ้านเยอะขึ้น ได้ผลผลิตจากในโครงการที่ตนเองได้ดำเนินกิจกรรมอยู่หลักๆ โดยตรงคือทำให้เกษตรกรมีความสุข ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหลังจากการเข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง

การเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจหลังจากเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเกษตรกรส่วนใหญ่ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจอย่างเด่นชัดหลักๆ คือ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารภายในครัวเรือนของตนเองและส่วนที่เหลือยังสามารถจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้านหรือตลาดภายในชุมชนของตนเองทำให้มีรายได้เกือบทุกวันและยังสามารถวางแผนในด้านการผลิตเพื่อให้มีรายได้รายวันรายสัปดาห์รายเดือนและรายปีทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนเองและเกษตรกรส่วนใหญ่ยังสามารถมองถึงเศรษฐกิจของครัวเรือนของตนเองในอนาคตได้ว่าจะวางแผนไปในทิศทางใดโดยมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างจริงจังจากการได้เข้าอบรมในด้านการทำการเกษตรเกษตรกรส่วนน้อยหรือบางรายยังไม่มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนแต่สามารถเข้าถึงการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีและสามารถมีรายรับเข้ามาภายในครัวเรือนทำให้มีเศรษฐกิจดีขึ้นขาดเพียงแค่การจดบันทึกรายรับรายจ่ายผลสรุปของการเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเลยนั้นสรุปได้ว่าเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตด้านการเงินภายในครอบครัวดีขึ้นไม่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจสรุปได้ว่าหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษแล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4.7 วิเคราะห์ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

<table>
<tr><th>ประเด็น</th><th colspan="3">ผลต่อคุณภาพชีวิต</th></tr>
<tr><td>ความเข้าใจคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ</td><td colspan="3">เกษตรกรต้องมีความเข้าใจความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ถูกต้อง</td></tr>
<tr><td>การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ</td><td colspan="3">การเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจของเศรษฐกิจพอเพียง</td></tr>
<tr><td rowspan="2">การเปลี่ยนแปลงต่อผู้ที่เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ</td><td>ด้านกายภาพ</td><td>ด้านคุณภาพชีวิต</td><td>ด้านเศรษฐกิจ</td></tr>
<tr><td>พื้นที่ได้รับการปรับให้เข้ากับรูปแบบของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดสภาพพื้นที่มีความสวยงาม อีกทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้พื้นที่ของเกษตรกร</td><td>- สุขภาพกาย และใจดีขึ้น
- ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น
บริโภคอาหารปลอดสารพิษ</td><td>ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จำหน่ายสินค้าเกษตรในชุมชน</td></tr>
</table>

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเลยที่ได้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงนโยบายของผู้นำที่ส่งผลต่อโครงการ การรวมกลุ่มของเกษตรกร การสร้างพื้นที่ สร้างเครือข่ายของเกษตรกรในโครงการโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เพื่อศึกษานโยบายของผู้นำตามโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย และเพื่อศึกษาผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบศึกษาชีวประวัติเกษตรกรและมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย จำนวน 8 ราย เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย จำนวน 15 ราย รวม 23 ราย ผู้ศึกษาวิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ มานำเสนอโดยจะจำแนกการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนคือ สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ด้านผู้นำ มีการรับนโยบายจากรัฐบาลสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร มีหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่โครงการได้กำหนดไว้ ตามทฤษฎี SWOT Analysis

2) นโยบายของผู้นำตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือในหลวงรัชกาลที่ 9 ของประชาชนชาวไทย และจะเป็นการถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้นำของชุมชนนั้นๆ ก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่คนในชุมชนนั้นต่อไป

การนำนโยบายลงสู่พื้นที่นั้น จะเริ่มจากกรมพัฒนาชุมชนได้มีโครงการ และทำเอกสารมาถึงจังหวัดเลย ทางจังหวัดจะสั่งการให้อำเภอแต่ละอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการโดยผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีพื้นที่ของตนเองตั้งแต่ 1 ไร่ถึง 3 ไร่ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี

การเปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือพื้นที่ดินของเกษตรกรเป็นลำดับแรกในการพัฒนา เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานในด้านการทำการเกษตรมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดิน และน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ลำดับต่อมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากได้ทำกิจกรรมการเกษตรบนพื้นที่ที่มีความสวยงาม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นไปตามรูปแบบของโครงการที่ได้งบประมาณจากรัฐบาล

3) ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

เกษตรกรต้องมีความเข้าใจความหมายของคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ถูกต้องการเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจของเศรษฐกิจพอเพียง

การเปลี่ยนแปลงต่อผู้ที่เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษด้านกายภาพพื้นที่ได้รับการปรับให้เข้ากับรูปแบบของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดสภาพพื้นที่มีความสวยงาม อีกทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้พื้นที่ของเกษตรกร ด้านคุณภาพชีวิตสุขภาพกาย และใจดีขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่นบริโภคอาหารปลอดสารพิษ และด้านเศรษฐกิจทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จำหน่ายสินค้าเกษตรในชุมชน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์นโยบายเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษด้านผู้นำ มีการรับนโยบายจากรัฐบาลสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร มีหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่โครงการได้กำหนดไว้ ตามทฤษฎี SWOT Analysis ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ ของ มุกดา สุนทรรัตน์ (2547) ได้สรุปว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเปรียบเสมือนการส่งเสริมความ แข็งแกร่งในการบริหารงานแก่องค์การ “การนำเครื่องมือป้องกันความล้มเหลว” มาประยุกต์ใช้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การไปสู่ความก้าวหน้าต่อไป และยังสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎี SWOT Analysis ของ **อัลเบิร์ต ฮัมฟรี** (Albert Humphrey) ที่ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์หลัก SWOT Analysis ว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพ หรือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็ง

และจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร

นโยบายของผู้นำตามนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย

เริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือในหลวงรัชกาลที่ 9 ของประชาชนชาวไทย และจะเป็นการถ่ายทอดการน้อมนำเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้นำของชุมชนนั้นๆ ก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นจะกระจายไปสู่คนในชุมชนนั้นต่อไป การนำนโยบายลงสู่พื้นที่นั้นจะเริ่มจากกรมพัฒนาชุมชนได้มีโครงการ และทำเอกสารมาถึงจังหวัดเลย ทางจังหวัดจะสั่งการให้อำเภอแต่ละอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนได้รับทราบ เพื่อไปกระจายข่าวสารให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการโดยผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีพื้นที่ของตนเองตั้งแต่ 1 ไร่ถึง 3 ไร่ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี การเปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ คือพื้นที่ดินของเกษตรกรเป็นลำดับแรกในการพัฒนา เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานในด้านการทำการเกษตรมาพัฒนาให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งขนาดพื้นที่ การจัดการดิน และน้ำ และการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ลำดับต่อมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากได้ทำกิจกรรมการเกษตรบนพื้นที่ที่มีความสวยงาม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นไปตามรูปแบบของโครงการที่ได้งบประมาณจากรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี โดยพระราชทานเป็นครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจโดยเน้นถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น โดยสร้างพื้นฐานความพอดี พอกินพอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน และใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อความจำเป็นพื้นฐานมั่นคงแล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม (**อภิชัย พันธเสน, 2549**) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วราภรณ์ บุญเพชร (2563)** ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติผ่านโครงการ “โคก หนอง นา” : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดระนอง พรก.เงินกู้แก้ไขปัญหาโควิด 2563 ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิจัยสนาม ใช้การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้พื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นหลักปรัชญา

พระบาทสมเด็จพระบรม ชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางด้วยความพอเพียง ที่หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เข้ามาประกอบในการตัดสินใจ ผลจากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติผ่านโครงการ โคก หนอง นา นั้น ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในกิจกรรม เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ตลอดจนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการกินอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแนวทางการพัฒนาตนไปสู่ความยั่งยืน

ผลของการนำนโยบายโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย การเปลี่ยนแปลงต่อผู้ที่เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษด้านกายภาพพื้นที่ได้รับการปรับให้เข้ากับรูปแบบของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดสภาพพื้นที่มีความสวยงาม อีกทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้พื้นที่ของเกษตรกร ด้านคุณภาพชีวิต สุขภาพกาย และใจดีขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น บริโภคอาหารปลอดสารพิษ และด้านเศรษฐกิจทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จำหน่ายสินค้าเกษตรในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ **ปรางทิพย์ ภักดีคีรีไพรวัลย์ (2559, หน้า 2)** การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว จึงต้องมีการ พัฒนาในด้านการศึกษาเพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดี รู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพ และรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับทั้ง ตนเองและสังคมทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงามปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัวปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้น ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกินดีอยู่ดีมีความสุขสมบูรณ์ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รุจิกาญจน์ สานนท์** และ **นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล (2564)** ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ โคก หนอง นา โมเดลสำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดลสำหรับการจัดการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน อันประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) โคก : การประยุกต์ใช้โดยเน้นไม้กินและไม้ใช้ ระดับไม้กลางไม้เตี้ย ไม้เรี่ยดินและพืชหัว เพื่อร่มเงา กินใช้ และขายเมื่อเหลือ 2) หนอง : การประยุกต์ใช้โดยขุดบ่อขนาดพอเหมาะมีคลองไส้ไก่เป็นร่องน้ำวนเวียนทั่วพื้นที่เพื่อเก็บ ระบายน้ำ และเลี้ยงปลา 3) นา : การประยุกต์ใช้โดยปรับเป็นพื้นที่พิเศษหรือโรงเห็ดที่เป็นสัดส่วนปลูกพืชผักอายุสั้นตามฤดูกาลเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ โดยรูปแบบการประยุกต์ใช้ โคก หนอง นา โมเดล สำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืนนั้นสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์คือความยั่งยืนของการจัดการเกษตรในเมือง คือ

1) ทำให้เกิดการเสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวรวมถึงชุมชนที่อยู่อาศัยได้อย่างดีและส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวที่มั่นคงได้เนื่องจากเมื่อมีความมั่นคงทางอาหารอย่างน้อยเกษตรในเมืองเหล่านี้ก็สามารถแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายทางด้านค่าอาหารได้เป็นอย่าง

ดี และเมื่อมีส่วนเหลือจากการใช้ภายในครัวเรือนยังสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้สู่แนวทางการสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงและเพียงพอ

2) ส่งผลให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวในการทำงานร่วมกันในครอบครัวหรือสร้างสรรค์ความสุขจากพื้นที่เกษตรในเมืองในการแบ่งงานกันทำในครอบครัว และการช่วย เหลือกัน เมื่อเกิดผลผลิตทำให้เกิดความพอใจ สุขใจ และภูมิใจที่ปลูกเอง กินเอง และสามารถนำความรู้และผลิตผลที่ได้กระจายแจกจ่ายไปสู่ชุมชน กลายเป็นชุชนแห่งการแบ่งปันและสู่สังคมในที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อัษฎาวุฒิ พฤฒิวรวงศ์ (2563)** ได้ทำการศึกษา การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการทำโครงการฯ ศึกษาความสำเร็จ ในการดำเนินโครงการฯ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะ ในการดำเนินโครงการฯ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัย 2 วิธีคือ 1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และ 2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview or formal interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องและประเด็นต่าง ๆ เป็นอย่างดี จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า การทำโครงการฯ เป็นอีกศาสตร์หนึ่งของหลักปรัชญาฯ ใช้แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน โดยนำหลักกสิกรรมธรรมชาติการเลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช จัดเก็บกักน้ำให้กระจายทั่วพื้นที่ โดยไม่หวังพึ่งระบบชลประทาน เป็นการบริหารจัดการ ดิน น้ำ ป่า ฟื้นฟูระบบนิเวศให้กลับมาสมดุล เป็นการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีอยู่อย่างเป็นระบบคือ สร้างแหล่งน้ำทำการเกษตร 30%, ปลูกต้นไม้หลากหลายชนิดทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้นสมุนไพร 30%, ปลูกพืชเศรษฐกิจอีก 30% และ 10% สำหรับอยู่อาศัยและที่เลี้ยงสัตว์ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยมีความสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นนั้น มีข้าว ปลา อาหาร พืช ผัก สมุนไพร พอกินตลอดทั้งปี ประหยัดค่าใช้จ่ายหากินบนที่ดินของตนเองได้และมีรายได้เหลือเก็บ มุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาฯ พร้อมทั้งนำหลักกสิกรรมธรรมชาติและหลักทฤษฎีบันได 9 ขั้น มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง สร้างความเกื้อกูลทางธรรมชาติ อนุรักษ์บำรุงดิน จัดการน้ำอย่างเป็นระบบ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบสำหรับขยายผลองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ผู้นำในที่นี้หมายถึงพัฒนาการประจำอำเภอได้มีข้อคิดเห็นว่าควรจะมีการจัดงบประมาณที่สนับสนุนนอกจากการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ โคก หนอง นา โมเดล โดย

งบประมาณที่ขาดจะขาดในเรื่องการสนับสนุนด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์ในด้านการบริหารจัดการน้ำเช่น เครื่องสูบน้ำ สายยาง หรือจะเป็นการจัดวิทยากร ที่จะให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการน้ำแบบลดพลังงาน หรือใช้พลังงานแสงอาทิตย์ได้ ซึ่งปัจจุบันงบประมาณที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะมีเฉพาะในด้านการปรับพื้นที่ เพื่อการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรอีกประการหนึ่ง และต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนจัดการเกี่ยวกับพื้นที่ด้านการเกษตรให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดเลย สิ่งสำคัญที่ผู้นำอยากให้มีการพัฒนาคือการเรียนรู้ หรืองบประมาณในการสนับสนุนวิทยากร เพื่อที่จะกระจายไปสู่ผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับทุกพื้นที่ในจังหวัดเลยเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการต่างๆ ของภาครัฐในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน

2. ศึกษาการบูรณาการ การส่งเสริมโครงการตามนโยบายรัฐบาล แบบมีส่วนร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการได้มาของโครงการ เพื่อการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

กรมป่าไม้. (2535). *ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535*

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง *กำหนดชนิดของสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า หรือส่งออกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535*

กาจพงษ์ ธวัชทอง. (2540). *คุณภาพชีวิตของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม : ศึกษานิคมอุตสาหกรรมบางปู.* ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก.

เกษม จันทร์แก้ว. (2540). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อขจพ.). (2563). กลไกการดำเนินงาน ศจพ. เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/

ชนวน รัตนวราหะ. (2536). *ระบบนิเวศธรรมชาติกับเกษตรกรรม : ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสมดุลในความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.* วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ชาติรส สัมมะวัฒนา. (2557). *แต้มต่อการค้าชายแดนไทย : เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน.* เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก bts.dft.go.th/btsc/files/Documentanalysiselse/4.pdf.

ชรินทร์ หาญสืบสาย. (2557). *เรื่องเล่าจาก ส.ว. เขตเศรษฐกิจพิเศษ "แม่สอด.* เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/warasarn/feb.pdf

เชิญ ไกรนรา. (2555). *การศึกษาการพัฒนาและการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ.* (A Study on Development and Management Practices of Special Border Economic Zones in Foreign Countries). สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง.

ชมรมประชากรศึกษา.(2529) *โครงการประชากรศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์*, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. (2536). การปรับปรุงคุณภาพชีวิต : นวัตกรรมประชากรศึกษาจริงหรือ. *วารสารประชากรศึกษา*. 7 (สิงหาคม 2536).

ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2542). *จิตวิทยาการบริหาร.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฤดี กรุดทอง, (2540) *คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท*,

ดำรง แสงกวีเลิศ และนันธิกา ทังสุพานิช. (2545). เขตเศรษฐกิจพิเศษ: แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, ปีที่ 39 (2), 42 - 43.

ต้น อังคุตรนิกาย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหา - จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.* วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา และอัชกรณ์ วงศ์ปรีดี. (2561). *โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ. 2561-2565*. รายงานผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประเวศ วะสี. (2537). *ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย. ศูนย์มานุษยสิริธร (องค์การมหาชน).* กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ประเวศ วะสี. (2545). *การพัฒนามนุษย์แนวใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

ปรางทิพย์ ภักดีคีรีไพรวัลย์. (2559). *การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นาริศา ฟุ้งสร้อยระย้า (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมะรุม อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี*

นิคม ผัดแสน.(2540). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาต่อการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนอุดรศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นิศา ชัชกุล. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 20 ธันวาคม 2516. *เศรษฐกิจพอเพียง.*เข้าถึงเมื่อ 11 ตุลาคม 2565 จาก https://www.chaipat.or.th/.

พระราชดำรัสใน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พ.ศ. 2517. *เศรษฐกิจพอเพียง*, เข้าถึงเมื่อ 11 ตุลาคม 2565 จาก https://www.chaipat.or.th/.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เรื่อง *แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)* โดยพระราชทานเป็นครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517.

พุทธทาสภิกขุ และปัญญานนทภิกขุ. (2540). *ม.ม.ป. ทางสายกลาง.* กรงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.

พุทธทาสภิกขุ. (2540). *ทาน ศีล ภาวนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมนูญชีวิต.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2548). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง.* จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพวิสุทธิคุณ.(2565). *พัฒนาการดำเนินงานโครงการ โคก หนอง นา โมเดล พุทธอารยเกษตร มจร. ขอนแก่น* https://kk.mcu.ac.th/kok-nong-na/dev.html

พยอม วงศ์สารศรี. (2534). *ภาวะผู้นำ (Leadership) องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุภาการพิมพ์.

พีระ พรนวม. (2544). *ศรัทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน.* วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพศาล วรคำ. (2552). *การวิจัยทางการศึกษา.* กาฬสินธุ์: คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ประสานการพิมพ์.

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

มุกดา สุนทรรัตน์. (2547). *เครื่องมือป้องกันความล้มเหลวสำหรับผู้นำ (Skyhook for -Leadership Model).* เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก https://www.gotoknow.org/posts/.

ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และนันธิดา จันทร์ศิริ. (2565). การน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน. *บทความวิจัย. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม).

เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ (2539). *ศักยภาพของเทศบาลเมืองนครปฐมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวะศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน *“ทางสายกลาง”*. http://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560), 4

รุจิกาญจน์ สานนท์ และนิติพัฒน์ กิตติรักษกุล. (2564). การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลสำหรับการจัดการเกษตรในเมืองเพื่อความยั่งยืน พ.ศ.2564. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2564).

รายงานของคณะกรรมาธิการเศรษฐกิจการพาณิชย์ และอุตสาหกรรม วุฒิสภา. (2551). *พิจารณาศึกษา เรื่อง "ร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ"* เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565. จาก https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/76679

เรวดี แก้วมณี. (2556). แนมโน้มการค้าชายแดนสดใสโอกาสของภาคอุตสาหกรรมภายใต้ยุคค่าเงินบาทผันผวน. *วารสารเศรษฐกิจอตสาหกรรม*, 9 (33), 15 - 18.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ภาวะผู้นำ.* กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร*: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ (วันจันทร์).(2547). *พุทธปรัชญา สาระและพัฒนาการ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิฑูรย์ เลียนจำรูญ. (2535). *ไปให้พ้นจากการปฏิวัติเขียว เบื้องหลังการเกษตรและการแสวงหาทางเลือกใหม่.* บริษัท งานดี จำกัด.

วราภรณ์ บุญเพชร (2563)**.** *การนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติผ่านโครงการ ' "โคกหนอง นา" : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดระนอง พรก. เงินกู้แก้ไขปัญหาโควิด 2563 ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง.* รายงานการค้นคว้าอิสระ. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วชิรวชัร งามละม่อม. (2559). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม. (ออนไลน์).* เข้าถึงได้จาก: http://learningofpublic.blogspot. com/2016/02/blog-post_79.html. [1 สิงหาคม 2566]

วันชัย ธนะวังน้อย และยงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ. (2541). *รายงานการวิจัยคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนแออัดในเขตจังหวัดปทุมธานี,* กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2556) 40 *พระอรหันต์บรรลุธรรมพุทธสมัย.* กรุงเทพมหานคร: มติชน.

สัญญา เคณาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมยศ นาวีการ. (2545). *การบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: ชาญวิทย์เซ็นเตอร์.

โสภิน ทองปาน และคณะ. (2536). *นโยบายเกษตรไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เลิศชัยการพิมพ์.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.* เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก http://www.rdpb.go.th/th/Sufficiency/.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย กลุ่มสารสนเทศการเกษตร. (2562). *ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการเกษตรจังหวัดเลย ประจำปี 2562.* สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545* เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/e-book_T/plan9.pdf .

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). *ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่เป็นค่าสินไหมทดแทนซึ่งได้รับจากบริษัทที่ประกอบกิจการประกันภัยบางกรณี.* พระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 443) พ.ศ. 2548.

สำนักนโยบายและสิ่งแวดล้อม. (2535). *พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.*

สิริวษา สิทธิชัย. (2551). *สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำราญ จูช่วย. (2554). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม.* คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยราชพฤกษ์.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *คุณภาพชีวิตและค่านิยมของสังคมไทย.* สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

อภิญญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญญา ต้นทวีวงค์. (2549). *รักพ่อ เพื่อพ่อ ขอดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2557). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน.* เอกสารโครงการประชุมสัมมนาพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดน กรณีบริหารจัดการเมืองใหม่ ช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.

อุทัย บุญประเสริฐ (2542). *รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อัษฎาวุฒิ พฤฒิวรวงศ์. (2563). *การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นาโมเดล” ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี.* รายงานการค้นคว้าอิสระ. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิชิต ดวงธิสาร, ธวัฒน์ เขตจัตุรัส และดิเรก ถึงฝั่ง. (2563). ศาสตร์พระราชากับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. *บทความวิจัย.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).

2. ภาษาอังกฤษ

Arnstein, Sherry R (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4)

Carl V. patton and David S Sawichi, (1993). *basic methods of policy analysis and planning prentice hall*.

Cohen, J.M. , & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.

Dean H. 1985. *Essential of Psychological Testing.* (5th ed.). New York: Harper Collins.

FAO. (1989). International Programme on Chemical Safety World Health Organization. https://www.fao.org/3/z4920en/z4920en.pdf.

Humphrey, Albert. (2005). *SWOT Analysis for Management Consulting, SRI Alumni Newsletter (SRI International).*

Koufman, F. (1949). *H.F. Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities. Agricultural Experiment Station Bulletins*, 4(2).

Koontz , H. and Weihrich . H. (1988). *Management*. New York : McGraw –Hill.

Mitchell, T. R., & Larson, J. R. (1987). *People in Organizations : An Introduction to Organization Behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

McFarland. (1979). *Management : Foundation & Practices*. (5th ed.) . New York : Macmillan Publishing Inc.

Oakley , P. *Approaches To Participation In Rural Development*. Geneva: Internation Office, 1984.

Putti. (1987). Work values and organizational commitment: A study in the Asian context. *Human Relations*, 4(2).

Reeder , W.W. (1974). *Some Aspects of The Information Social Participation of Farm Families in New YorkState*. New York. Cornell University.

Robbins, Stephen P. (1989). *Organizational Behavior*. (9th ed). Englewood cliffs, NJ : Prentice Hall.

Stewart, D. W., & Shamdasani, P. N. (1990). *Focus groups: Theory and practice.* Sage Publications, Inc.

Stogdill, R.M. (1974). *Handbook of Leadership: A survey of theory and research*. New York: Free Press.

Schwartz, 1980. *Introduction to Management : Principle, Practice and Process*. New York : Harcourt Brace Jovanovich.

Stoner, James A.F. & Freeman, Edward R. (1989). *Managemen.t* (4th ed.). Englewood Cliffs New Jersey : Prentice-Hall.

Stoner, James A.F. & Freeman, Edward R. (1992). *Management* (5th ed.). New York : Simon and Schuster Company.

The American Heritage Dictionary. (1985). *Leadership.* William Morris (Editor). Front cover image for The American heritage dictionary. Print Book, English.

TDRI Quarterly Review, September 1995. *Frank Flatters, Theodore M. Horbulyk Economic Perspectives on Water Conflicts in Thailand*

United Nation Organization. (1981). *United Nation Department of Internation Economic and Social Affair*. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development.(Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert.) New York: United Nation.

United Nations. (1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations: UN Press.

Yukl. G. A. (1989). *Leadership in organizations*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ดอกจันทร์

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก Ph.D. (Social Science), ปริญญาโท ศศ.ม. (รัฐศาสตร์), ปริญญาตรี ศน.ม. (พุทธศาสน์ศึกษา)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเชษฐ์ โทอื้น

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ร.ด. (รัฐศาสตร์), ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), ปริญญาตรี (ศษ.บ.) สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3. ดร. กรรณิกา ไวโสภา

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ปร.ด. (วิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา), ปริญญาโท ศษ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา), ปริญญาตรี ค.บ. (การประถมศึกษา)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/๖๐๘๒

๒ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบโครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว ตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

- ปรับการใช้
- ยืนยันรับเงินผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖
ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๐๗๖ **วันที่** ๒ มีนาคม ๒๕๖๖
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โทอื้น

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และได้ให้คำปรึกษา ตลอดถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๐๙๖ **วันที่** ๒ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ดร.กรรณิกา ไวโสภา

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

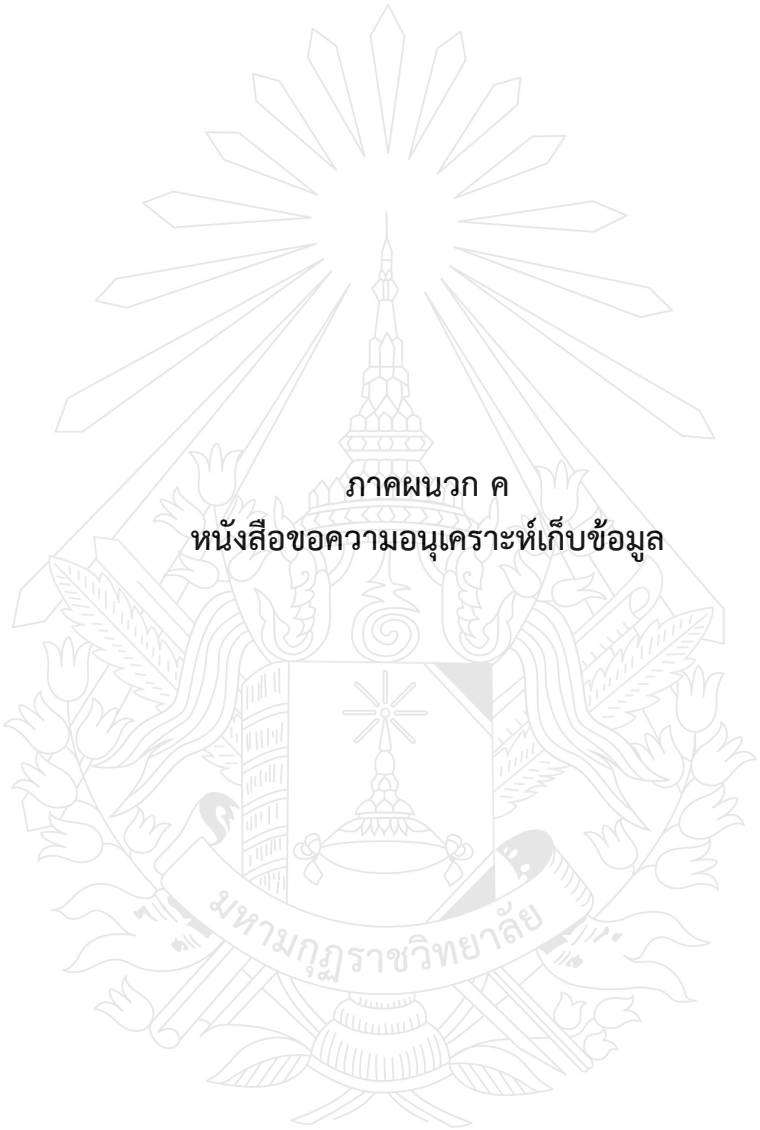
เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และได้ให้คำปรึกษา ตลอดถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณนิธร ชอมสร้างสิน พัฒนาการ อ.เฝ่าสวรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยินดี ให้ข้อมูลงานวิจัย
พันเอกนิธร ชอมสร้างสิน
7 มิ.ย. 2566

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณศุภกรณ์ อันทะระ/พัฒนาการ อ.ท่าลี่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

พฤษ 20/4 66

- ยินดีให้ข้อมูลวิจัย

(นายสถาภรณ์ อันทะระ)
พัฒนาการอำเภอท่าลี่

12 มิ.ย. 66

089-8403050

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดูณสิทธิ์ยุตา กุลเพ็ชรประดิษฐ์ / ผู้อำนวยการพัฒนาสุขภาพ ปฐมพยาบาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

20,1400

-ยินดีให้ความร่วมมือ
ดูณสิทธิ์ยุตา
น.อ.สิทธิ์ยุตา กุลเพ็ชรประดิษฐ์
๒๓ ต.ค. ๖๖
๐๙๐-๙๒๐๗๙๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พระสมุห์วิรัช ปัญญาวโร ผู้อำนวยการอำเภอเชียงคาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

๑๗ มิ.ย. ๖๖
081-822๕๓๕๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

๓/มิ.ย./๖๖
081-5342568

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

097 0104852 (น้องฝน).

เกรดงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๙๕๔

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณกรองแก้ว สีพิน ม.๖ ต.หนองพิสัย อ.ปากชม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

(พันเอก ชยพล คำสุวรรณ)
12 มิ.ย 66
096-364-1906

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๙๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พุทธพรศักดิ์ อินรา ม.๑ ต.หนองผือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย
ทพศักดิ์ อินรา
12/6/66
098-8492508.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๒๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณอรพิน ชาสุริวงษ์ ม.๓ ต.หัวเมือง อ.ปากชม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยินดีให้ข้อมูลงานวิจัย
(นางอรพิน ชาสุริวงษ์)
12 มิย 66
0807469716

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๒๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาววิไลย์รัตน์ ศรีธุยศิริ บ้านปากคาน หมู่ ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ผ่านผู้ใหญ่บ้านปากคาน
วิไลย์รัตน์
(นส.วิไลย์รัตน์ ศรีธุยศิริ)
062 9151939
12 มิ.ย. 66

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๕๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

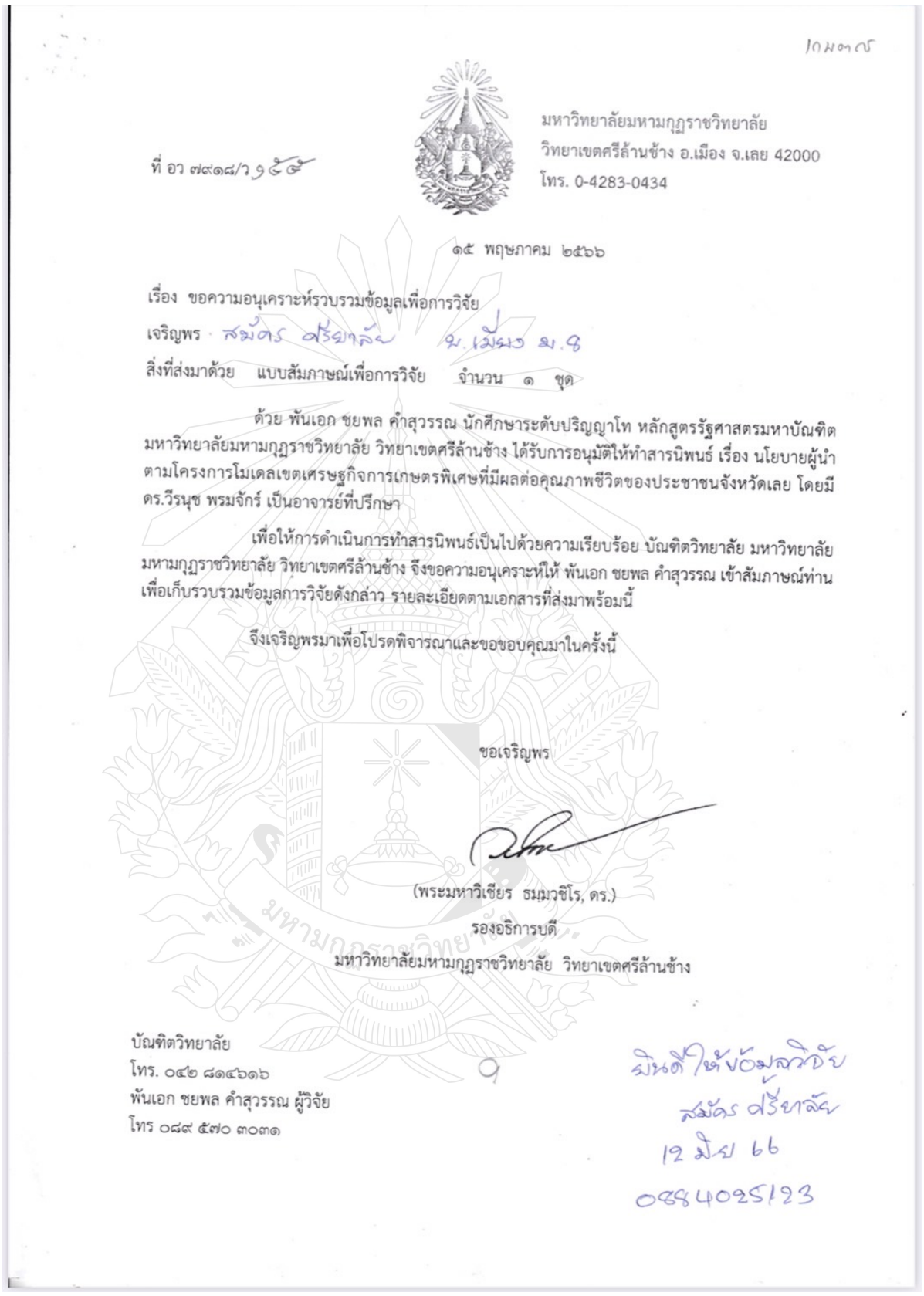
จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

12 มิ.ย. 66
084-8962026

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร สมัคร ศรียาลัย ม.เมือง ม.๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยินดีให้ข้อมูลวิจัย
สมัคร ศรียาลัย
12 มิย 66
0884025123

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๖๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดูรณ์ ๑๐๑๑ บุตรฯ ม.๒ ต.หลักคำ อ.เมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ขอนิมนต์สงฆ์ตามที่ข้อมูล
ที่จะเป็นประโยชน์ต่อไป

(พระสถาพ ปุญญสิ)

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พระมหาพรรณ บุรากุปฺโญ ม.๕ ข.วดเวง อ.พดเวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖

พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

-ยินดีให้ความร่วมมือการวิจัย
พระมหาพรรณ บุรากุปฺโญ
12 มิ.ย. 66
088-331-6238

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๒๕๕

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณนิรอง ศรีบุรินทร์ มัธยมศึกษา ม.๒ ต.ท่าสวรรค์ อ.ท่าคัก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยินดีให้ข้อมูลงานวิจัย
นายนิรอง ศรีบุรินทร์
12 มิ.ย 2566
0833345304

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณจิรพร เทพโสดา ม.๑ ต.หลักเมือง อ.เมืองเลย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

← ขอข้อมูลงานวิจัย
จิรพร
นางจิรพร เทพโสดา
14 มิ.ย. 66
064-3246424

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นาง นิตยา ตะขาด ป.พรเจริญ ม.6

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยินดีให้ข้อมูลประกอบงานวิจัย
นิตยา ตะขาด
(นาง นิตยา ตะขาด)
065-7504201

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร หม่อมเจ้าวิศาขทัต ยุคล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ขอขอบคุณยิ่ง
หม่อมเจ้าวิศาขทัต ยุคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๘

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พุฒมะลิวัลย์ สิงห์พิมพ์ บ.ก่ศ.หมั ม.๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๑๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พระคุณเจ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

ยินดีให้ข้อมูลงานวิจัย

นางสุดาณี คมมุมมา

๑๖ มิ.ย. ๖๖

๐๘๒๙๒๗๘๑๕

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๙๕๙

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณพัชรนา ธรรมสรณกุล/พัฒนาการอำเภอหล่มสัก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันเอก ชยพล คำสุวรรณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย โดยมี ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อให้การดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์ให้ พันเอก ชยพล คำสุวรรณ เข้าสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
พันเอก ชยพล คำสุวรรณ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๙ ๕๗๐ ๓๐๓๑

ยื่นสำเนาข้อมูลแก่ผู้ขอ
(นางพัชรนา ธรรมสรณกุล)
พัฒนาการอำเภอหล่มสัก

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ
เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ
ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย (สำหรับผู้นำ)

คำชี้แจง

1. แบบสอบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับแบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

3. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่าน เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการให้ความรู้เรื่องนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ ณ โอกาสนี้

พันเอก ชยพล คำสุวรรณ
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....

1.2 บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1.3 อาชีพ.....

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

2.1 ท่านมีความเข้าใจอย่างไรเกี่ยวกับคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านได้นำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษไปถ่ายทอดอย่างไรและวิธีการใดบ้าง

.....

.....

.....

2.3 ได้นำนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษลงสู่ชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนโยบายโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษโดยภาพรวมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.5 โครงการนี้ มีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ต่อการดำเนินโครงการในเขตพื้นที่รับผิดชอบท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ
เรื่อง นโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ
ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย (สำหรับเกษตรกร)

คำชี้แจง

1. แบบสอบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับแบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

3. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่าน เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการให้ความรู้เรื่องนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ ณ โอกาสนี้

.....

.....

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....

1.2 บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1.3 อาชีพ.....

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

2.1 ท่านมีความเข้าใจอย่างไรเกี่ยวกับคำว่าเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านเข้าร่วมโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตัวท่านเอง หลังได้รับพิจารณาและได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ด้านคุณภาพชีวิต

.....

.....

.....

.....

2.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตัวท่านเอง หลังได้รับพิจารณาและได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ด้านเศรษฐกิจ

.....

.....

.....

.....

2.5 โครงการนี้ มีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย

ท่านมีอเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้นำตามโครงการโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดเลย อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการให้สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอปากชม จังหวัดเลย

ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 16 มิถุนายน 2566

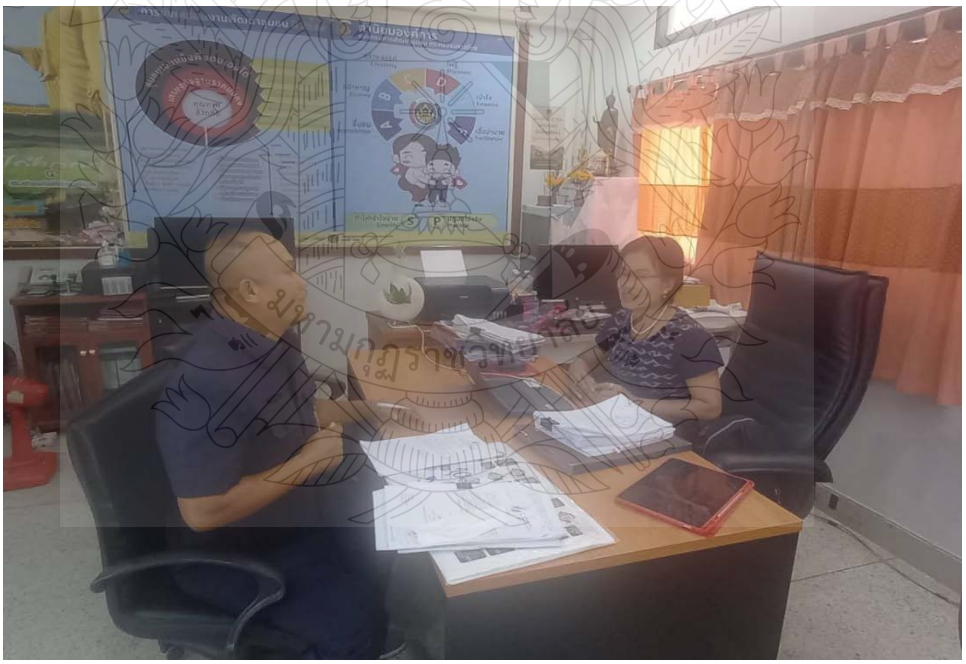
การสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 16 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอนาด้วง จังหวัดเลย

ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 16 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 16 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ตำบลหนองผือ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 17 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย
ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 17 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 17 มิถุนายน 2566

การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ตำบลนาดอกคำ อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย
ที่มา : พันเอกชยพล คำสุวรรณ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ 17 มิถุนายน 2566

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	:	พันเอก ชยพล คำสุวรรณ
ภูมิลำเนาเดิม	:	35/2 หมู่ 5 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	188 บ.เมตตา ม.17 ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง จ. เลย
ประวัติการศึกษา		
พ.ศ. 2524	:	จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.ศ.3 โรงเรียนตรอนตรีสินธุ์ ต.บ้านแก่ง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์
พ.ศ. 2525	:	จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.ศ.5 โรงเรียนตรอนตรีสินธุ์ ต.บ้านแก่ง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์
พ.ศ. 2529	:	จบประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) สาขาการบัญชี โรงเรียนพาณิชยการสีลม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2539	:	จบปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วทบ.) สาขาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
พ.ศ.2545	:	จบชั้นนายร้อย เหล่า กส.รุ่นที่ 17 รร.ทส.กส.ทบ.
พ.ศ.2550	:	หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่า กส. รุ่น 19 รร.ทส.กส.ทบ.
ประวัติการทำงาน		
พ.ศ. 2552 – 2563	:	นายทหารยุทธการและการข่าว หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 23 สำนักงานพัฒนาภาค 2 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา บ.ท่าสวรรค์ ต.ท่าสวรรค์ อ.นาด้วง จ. เลย
พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน	:	ประจำหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรุงเทพมหานคร

มหามกุฏราชวิทยาลัย